ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

6

DERS KİTABI

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18.04.2019 tarih ve 8 sayılı (ekli listenin 69'uncu sırasında) kurul kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

YAZAR

Bekir PINARBAŞI

TUTKU YAYINCILIK

ISBN

978-975-8851-93-5

Dil Uzmanı

Necla ŞANAL

Görsel Tasarım Uzmanı

Aysel GÜNEY TÜRKEÇ

TUTKU YAYINCILIK

Kavacık Subayevleri Mah. Fahrettin Altay Cad. No.: 4/8 Keçiören/ANKARA

tel.: (0.312) 318 51 51 - 50 • belgegeçer: 318 52 51

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhaEy Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK
(1881–1938)

İÇİNDEKİLER

ORGANİZASYON ŞEMASI

ÖĞRENME ALANI: ANA HATLARIYLA PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

Öğrenme alanının adını gösterir.

1. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN GENÇLİK YILLARI

Ünite numarası ve adını gösterir.

Ünite ile ilgili görsel ögeyi gösterir.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Peygamberimizin (s.a.v.)* doğduğu çevrede toplumun dinî inancı nasıldı? Araştırınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) aile büyükleri kimlerdir? Araştırıp öğreniniz.
3. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) çocukluk dönemi hakkında bir araştırma yapınız.
4. Hz. Hatice (r.a.)** hakkında Genel Ağ, İslam ansiklopedisi vb. kaynaklardan bir araştırma yapınız.
5. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ilk vahyin nerede, ne zaman ve nasıl indirildiğini araştırınız.
6. Peygamberimizin (s.a.v.) kaç yaşında, nerede ve hangi tarihte vefat ettiğini araştırıp öğreniniz.

*"Sallallâhü aleyhi ve sellem." ifadesinin kısa yazımıdır. "Allah ona yani Hz. Muhammed'e rahmet etsin, iyilik ve hayırlar versin." anlamına gelir.
**"Radıyallâhü anhü/anhâ" ifadesinin kısa yazımıdır. "Allah ondan razı olsun." anlamına gellir.

Ünite ile ilgili hazırlık çalışmalarını gösterir.

9

Sayfa numarasını gösterir.

Güdüleme

Peygamberimiz (s.a.v.) insanlara ne gibi müjdeler vermiş, hangi uyarıları yapmış olabilir? Düşününüz.

Konu ile ilgili güdüleme çalışmalarını gösterir.

Etkinlik

Siz, bir insanın merhametli ve şefkatli bir kişi olduğunu nasıl anlarsınız? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Siz, insanlara değer verdiğinizi hangi söz ve davranışlarınızla gösteriyorsunuz? Anlatınız.

Konu ile ilgili yapılacak etkinlik çalışmalarını gösterir.

AYET YORUMLAYALIM

وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظٖيمٍ ﴿٤﴾

"Ve sen, elbette yüce bir ahlak üzeresin."

Kalem suresi, 4. ayet.

Yorumlanması amacıyla verilen ayetleri gösterir.

HADİS YORUMLAYALIM

حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ

"Müslüman'ın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamı almak, hastayı ziyaret etmek, cenazeye katılmak, davete icabet etmek ve aksırana Allah'tan rahmet dilemek."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 2.

Yorumlanması amacıyla verilen hadisleri gösterir.

Bilgi Notu

Enes b. Malik (r.a.) der ki: "Peygamber (s.a.v.) hastaları ziyarete gider, cenaze namazında ve definde hazır bulunur, at ve deveye sahip olduğu hâlde merkebe biner, bir köle dahi davet etse onun davetini kabul ederdi…"

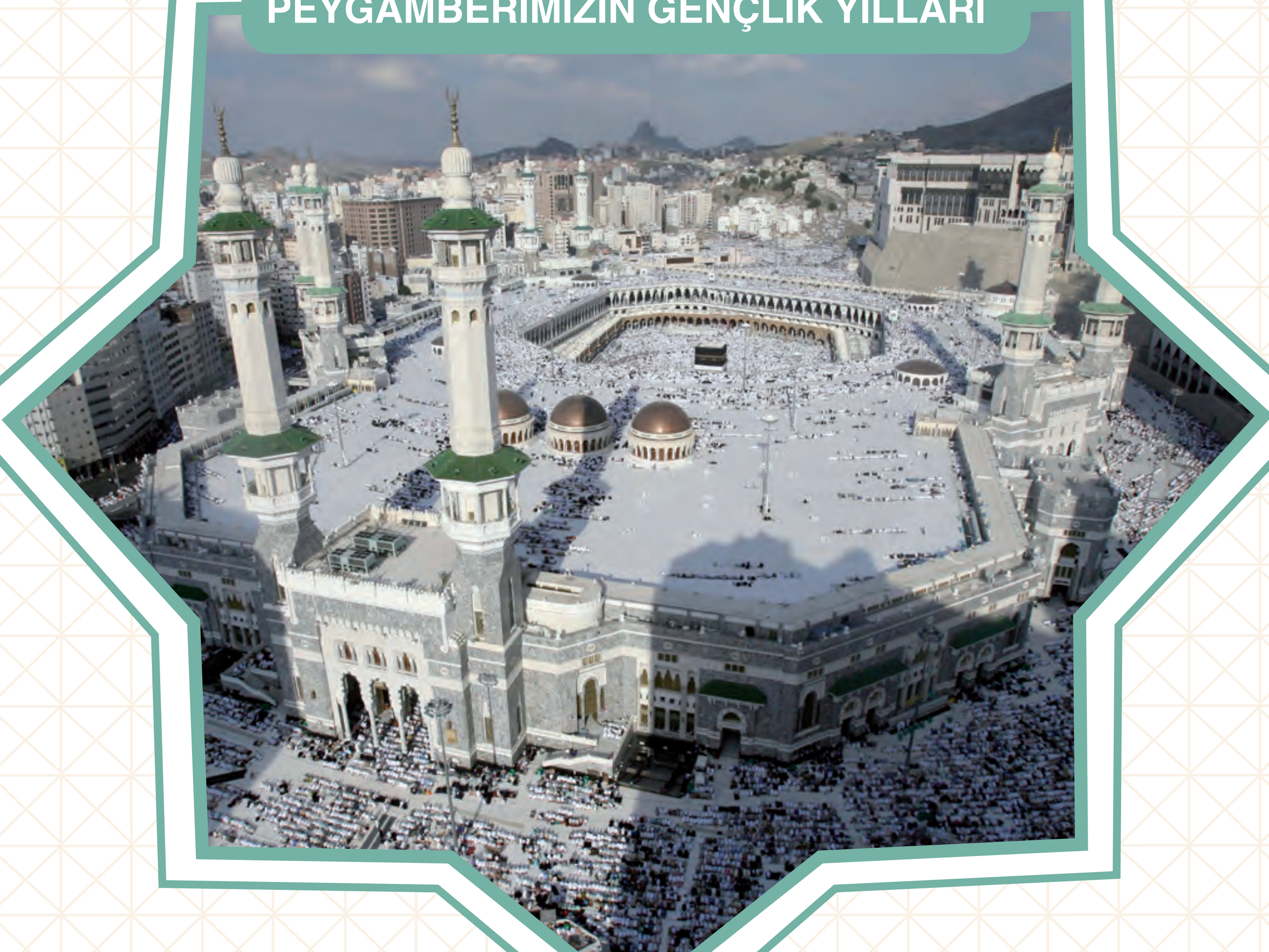
Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 333; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 356.

Konu ile ilgili öne çıkarılması faydalı görülen bilgi notunu gösterir.

ÖĞRENME ALANI: ANA HATLARIYLA PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

1. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN GENÇLİK YILLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Peygamberimizin (s.a.v.)* doğduğu çevrede toplumun dinî inancı nasıldı? Araştırınız.

2. Peygamberimizin (s.a.v.) aile büyükleri kimlerdir? Araştırıp öğreniniz.

3. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) çocukluk dönemi hakkında bir araştırma yapınız.

4. Hz. Hatice (r.a.)** hakkında Genel Ağ, İslam ansiklopedisi vb. kaynaklardan bir araştırma yapınız.

5. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ilk vahyin nerede, ne zaman ve nasıl indirildiğini araştırınız.

6. Peygamberimizin (s.a.v.) kaç yaşında, nerede ve hangi tarihte vefat ettiğini araştırıp öğreniniz.

*"Sallallâhü aleyhi ve sellem." ifadesinin kısa yazımıdır. "Allah ona yani Hz. Muhammed'e rahmet etsin, iyilik ve hayırlar versin." anlamına gelir.

**"Radıyallâhü anhü/ kadınlar için anhâ" ifadesinin kısa yazımıdır. "Allah ondan razı olsun." anlamına gellir.

1. PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUK YILLARI

Güdüleme

Peygamberimizin (s.a.v.) annesi ve babası hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), 20 Nisan 571 tarihinde (hicri takvime göre Rebiü'l-evvel ayının on ikisi), Pazartesi günü Mekke'de dünyaya geldi. Peygamberimizin (s.a.v.) babası, Abdülmuttalip'in oğlu Abdullah, annesi de Vehb'in kızı Âmine'dir. Abdullah Kureyş kabilesinin Haşimoğulları kolundan, Âmine ise aynı kabilenin Zühreoğulları kolundandır. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) babası Abdullah, çıktığı bir ticaret yolculuğundan dönerken Medine'de hastalandı ve orada vefat etti. Babası vefat ettiğinde, annesi Hz. Muhammed'e (s.a.v.) hamileydi.[1]

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumuna ailesi çok sevindi. Dedesi Abdülmuttalip, torununun doğumuyla büyük mutluluk yaşadı. Kurbanlar kestirip ziyafetler vererek mutluluğunu çevresiyle paylaştı. Peygamberimize (s.a.v.), dedesi Abdülmuttalip "Muhammed" adını verdi. Mekkeliler, Muhammed ismini daha önce çok fazla duymadıkları için şaşırdılar. Abdülmuttalip'e, torununa neden Muhammed ismini koyduğunu sordular. Abdülmuttalip de "Gökte ve yerde, Allah'ın bütün yarattıklarının onu övmesi için bu adı verdim." dedi. Muhammed "çok övülen, övülmüş, güzel huyları ve özellikleri çok olan" anlamlarına gelir.[2] Annesi de Peygamberimize (s.a.v.) Ahmed isimini verdi. Ahmed ismi de, "övülmüş olan, çok övülen Allah'a (c.c.) çok hamd eden" anlamlarına gelmektedir.

Peygamberimiz (s.a.v.), Kâbe yakınlarındaki babasına ait evde doğmuştur ve onun doğduğu evin yerine de günümüzde bir kütüphane yapılmıştır.

Bilgi Notu

Peygamber Efendimizin (s.a.v.), Muhammed dışında başka isimleri de vardır. Ahmed, Mahmud ve Mustafa bunlardan en çok bilinenlerdir.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 214.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 125.

Mekke'nin havası çok sıcaktı ve çocukların sağlıklı büyümesi için pek elverişli değildi. Bu sebeple Mekkeliler, yeni doğan çocuklarını genellikle serin ve havası temiz olan çevre köylerde yaşayan sütannelere verirlerdi. Böylece çocukların hem sağlıklı büyümesi hem de Arapçayı daha fasih yani düzgün öğrenmesi sağlanırdı. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de bu geleneğe uyularak Sadoğulları kabilesinden Halime adında bir sütanneye verildi. Esasında çok fakir olan Halime ve kocası Haris, yetim olduğunu öğrendikleri Hz. Muhammed'i (s.a.v.) almakta önce tereddüt etmişlerdi. Ancak kendileri Mekke'ye geç gelmişler, bu sebeple de diğer çocuklar başka sütannelerce alınmıştı. Halime, Mekke'ye kadar gelip de bir çocuk almadan köyüne dönmek istemiyordu. Sonunda Abdülmuttalip'le konuşup Hz. Muhammed'i (s.a.v.) almayı kabul ettiler. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) aldıktan sonra Halime'nin evine neşe, huzur, bolluk ve bereket geldi. Halime'nin kocası Haris, "Allah'a hamdolsun ey Halime! Muhakkak ki sen mübarek bir çocuk aldın." diyerek sevincini belirtti.[1]

Halime, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) iki yıl bakmak üzere yanına almıştı. Âmine ile anlaşması bu şekildeydi. İki yıllık sürenin sonunda Halime, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) alıp Mekke'ye, Âmine'nin yanına getirdi. Ancak o aralar Mekke'de salgın hastalık vardı. Özellikle çocuklar bu hastalıktan çok zarar görüyorlardı. Bunun üzerine Halime, Âmine ile konuştu. Halime, Muhammed'in (s.a.v.) hastalıktan zarar görmemesi için bir süre daha yanında kalmasının yararlı olacağını söyledi. Âmine de bu düşünceyi yerinde buldu ve Halime, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) tekrar köyüne götürdü, ona iki yıl daha baktı. Böylece Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), dört yıl boyunca sütannesinin yanında kalmış oldu.[2]

Bilgi Notu

Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) sütkardeşleri; Şeyma, Abdullah ve Enise idi. Hz. Muhammed (s.a.v.), Sadoğullarının köyünde sütkardeşleriyle oyunlar oynadı, orada çok güzel zaman geçirdi.

İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 96.

Halime, Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v.) dört yıl baktıktan sonra onu Mekke'ye getirip annesine teslim etti. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), hayatının bundan sonraki dönemlerinde de sütannesi ve sütkardeşleriyle ilişkisini koparmadı. Onlarla ilgilendi, ihtiyaçları olduğunda kendilerine yardım etti. Halime'yi gördüğünde ona "anneciğim, anneciğim" diyerek saygı gösterdi. Zaman zaman ona hediyeler verdi.[3]

Hz. Muhammed (s.a.v.), dört yaşından altı yaşına kadar annesiyle kaldı. Efendimiz (s.a.v.) altı yaşındayken Âmine, çocuğunu da yanına alarak hem akrabalarını hem de kocası Abdullah'ın mezarını ziyaret etmek için Medine'ye gitti. Burada bir ay kadar kaldılar. Sonra da akrabalarıyla vedalaşıp Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktılar. Peygamberimizin (s.a.v.) annesi Âmine, yolda hastalandı ve Ebvâ köyünde hayata gözlerini yumdu. Ümmü Eymen, Peygamber Efendimizi (s.a.v.) alıp Mekke'ye geldi. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) Abdülmuttalip'e teslim etti. Torununu çok seven Abdülmuttalip, onu âdeta el üstünde tutuyordu. Torununa hep yakın ilgi gösteriyor, ona şefkatle muamele ediyordu. İleride büyük bir adam olacağına inandığı Hz. Muhammed'i (s.a.v.) her türlü tehlikeden korumak için çaba harcıyordu.[4]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 220.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 221.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 102.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 102.

Bilgi Notu

Abdülmuttalip'in oturması için Kâbe'nin gölgesine bir döşek konurdu. Abdülmuttalip'e saygılarından dolayı oğullarından hiçbiri bu döşeğe oturmazdı. Hz. Muhammed (s.a.v.) gelir, bu döşeğe otururdu. Amcaları onu kaldırmak isteyince Abdülmuttalip, "Bırakın oğlumu." der, torununun sırtını okşar ve "Bu oğlumun mutlaka bir şanı olacak." diye eklerdi.

İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 115.

Peygamberimiz (s.a.v.), sekiz yaşına kadar dedesiyle kaldı. O sekiz yaşındayken dedesi Abdülmuttalip vefat etti. Vefat etmeden önce de çok sevdiği torununu, oğullarından Ebu Talip'e emanet etti. Hz. Muhammed (s.a.v.), dedesi ölünce çok üzüldü ve çok ağladı. Abdülmuttalip'in vefatına, Resulullah (s.a.v.) kadar hiç kimsenin ağlamadığı rivayet edilmiştir.[1]

Hz. Peygamber (s.a.v.), sekiz yaşından itibaren amcası Ebu Talip'in evinde kalmaya başladı. Ebu Talip ve eşi Fâtıma, Peygamber Efendimize (s.a.v.) çok iyi davrandılar. Onu kendi çocuklarından biri olarak kabul ettiler. Ebu Talip Hz. Muhammed'i (s.a.v.) çok sever ve onu yanından ayırmamaya gayret ederdi. Yeğeni gelmeden yemeğe başlamazdı. Ebu Talip, ailesine, "Oğlum gelmeden yemeğe ellerinizi uzatmayın." derdi.[2]

Bilgi Notu

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), çocukluğunda Mekkelilerin koyunlarını otlatmıştır. Bir gün ashabına, **"Hiçbir peygamber yoktur ki çobanlık yapmış olmasın."** buyurmuştur. Ashab-ı kiram, "Siz de mi ya Resulallah?" diye sorunca, **"Evet, ben de ücret karşılığı Mekkelilerin koyunlarını güttüm."** buyurmuştur.

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İcâre, 2; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 221.

Peygamberimiz (s.a.v.), çocukluğunda ücret karşılığında Mekkelilerin koyunlarını gütmüştür.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 119.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 136.

Peygamberimiz (s.a.v.) on iki yaşındaydı. Ebu Talip bir ticaret yolculuğu için Şam'a gidecekti. Amcasından ayrı kalmak istemeyen Hz. Muhammed (s.a.v.), amcasından, kendisini de Şam'a götürmesini istedi ve bu isteğinde çok ısrar etti. Yeğeninin ısrarlarına dayanamayan Ebu Talip, onu da Şam'a götürmeye karar verdi. Yolda, Busra denilen bir yerde kervan konakladı. Burada bulunan Bahira adındaki rahip, Hz.Muhammed'de (s.a.v), son peygamberin alametlerini gördü. Bahira, Ebu Talip'e, yeğenini Şam'a götürmemesini söyledi. "Yahudiler, onun gelmesi beklenen son peygamber olduğunu anlarlarsa yeğenine zarar verebilirler." diye onu uyardı. Ebu Talip de işini erkenden bitirip yeğeniyle Mekke'ye döndü.[1]

2. PEYGAMBERİMİZİN GENÇLİK YILLARI

Güdüleme

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik öncesi hayatını öğrenmemiz neden önemli ve gereklidir? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Abdülmuttalip ölünce Peygamber Efendimizi (s.a.v.) amcası Ebu Talip himayesine aldı. Peygamberimiz (s.a.v.), sekiz yaşından itibaren amcasının himayesinde büyüdü. 25 yaşında evleninceye kadar da amcasının evinde kaldı.

Mekkelilerin en önemli geçim kaynağı ticaretti. Dolayısıyla Mekke halkı genellikle ticaretle uğraşırdı. Ebu Talip de ticaretle meşgul olur, zaman zaman da bu amaçla çeşitli yolculuklara çıkardı. Peygamberimiz (s.a.v.), on iki yaşındayken amcasıyla Şam yönüne gitmişti. Hz. Muhammed (s.a.v.), on yedi yaşındayken de amcası Zübeyr ile Yemen'e ticaret yolculuğuna çıkmıştı. Böylece o, ticaret hayatını tanıyarak bu yönde bilgi ve tecrübe kazanmıştı.

Peygamberimiz (s.a.v.) zamanında deve kervanlarıyla ticaret yolculuklarına çıkılırdı.

Araplar arasında haram aylarda* yapılan savaşlara Ficar Savaşı denirdi. Peygamberimiz (s.a.v.), yirmi yaşlarındayken 4. Ficar Savaşı'na katılmıştır. Bu savaş, Kureyş kabilesi ile Hevâzin kabilesi arasında olmuştur. Bu savaşta Peygamberimiz (s.a.v.) amcalarına ok vermiştir. Resulullah (s.a.v.) bu durumu, **"Ben amcalarıma, düşmanlarının attıkları okları veriyordum."**[2] buyurarak ifade etmiştir.

1. İbni-i İshak es-Siretü'n Nebeviye s.124-126
* İçinde savaş yapılması, adam öldürülmesi hatta Kâbe çevresinde avlanılmasının yasak kabul edildiği zilkâde, zilhicce, muharrem ve recep ayları.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 248.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençlik döneminin öne çıkan bazı özellikleri vardır. Bunları bilmemiz, Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) iyi tanımamız ve onu örnek almamız açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sadece peygamber olduktan sonraki hayatında değil, peygamberlik öncesi hayatında da örnek alacağımız çok güzel özellikleri vardır. Bizler bunun bilincinde olalım. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) güzel ahlakını öğrenelim ve onu örnek alalım.

AYET YORUMLAYALIM

وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظٖيمٍ ﴿٤﴾

"Ve sen, elbette yüce bir ahlak üzeresin."

Kalem suresi, 4. ayet.

2.1. Kötülüklerden Uzak Duran Genç

Güdüleme

Kötülüklerden niçin uzak durmalıyız? Söyleyiniz.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Mekke'de doğmuş ve büyümüştür. O, altmış üç yıllık ömrünün son on yılı hariç tamamını, doğduğu şehirde geçirmiştir. Efendimizin (s.a.v.) doğduğu dönemde Mekke'de birçok olumsuzluk yaşanmaktaydı. Örneğin insanlar; kendi elleriyle taştan, ağaçtan, madenlerden vb. şeylerden yaptıkları putlara tapıyorlardı. Putlara dua ediyor, onlar için kurban kesiyorlardı. Toplumda kadınlara değer verilmiyor, kız çocukları hor görülüyordu. İçki, kumar, gasp, talan, haksızlık ve hile gibi kötülükler yaygındı. Güçlü olanlar güçsüzleri eziyordu. Kabileler arasında sık sık kan davaları ve buna bağlı savaşlar yaşanıyordu. Mekke'de bütün bu olumsuzluklardan uzak kalmayı başarabilen az sayıda insan da yaşamaktaydı. Son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) bunlardan biriydi. Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberlik döneminde olduğu gibi hayatının önceki aşamalarında da her zaman güzel ahlaklı bir insan olarak yaşamıştır. İçinde yaşadığı toplumun yanlış inançlarından, kötü gelenek ve göreneklerinden uzak durmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olarak gönderildiği zaman Mekke toplumu onu çok iyi tanıyordu. Çünkü Efendimizin (s.a.v.) çocukluğu ve gençliği, kavminin arasında geçmişti. **"...De ki: Ben bundan önce bir ömür boyu içinizde durmuştum. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?"**[1] ayetinde de bu duruma dikkat çekilmektedir.

Bilgi Notu

Peygamberlerin sahip olması gereken bazı ortak özellikler vardır. Bunlar; sıdk (doğruluk), emanet (güvenilir olmak), tebliğ (ilahi emirleri insanlara olduğu gibi duyurmak), fetanet (akıllı ve zeki olmak) ve ismettir (günahtan uzak olmak). Peygamberler, hayatlarının her aşamasında güzel özelliklere sahiptirler. Onlar güzel ahlaklı ve dürüst kimselerdir. Böyle olmasaydı toplum onların peşinden gitmezdi.

1. Yunus suresi, 16. ayet.

Hz. Peygamber (s.a.v.), içinde yaşadığı Cahiliye toplumunun yanlış inançlarından her zaman uzak durdu. Putlardan hep nefret etti. Hem çocukluğunda hem de gençliğinde asla putlara tapmadı ve putlar için kesilen kurbanların etinden yemedi. Meşhur siyer yazarı İbn-i İshak bu konuda şöyle demiştir: "Resulullah (s.a.v.) hiçbir puta, kutsamak maksadıyla el sürmedi. Onlar için kurban da kesmedi."[1] Peygamberimiz (s.a.v.) on iki yaşındayken amcası Ebu Talip'le Şam yolculuğuna çıkmıştı. Busra'da konakladıklarında buranın rahibi Bahira, Efendimizin (s.a.v.) yanına gelmiş ve ona şöyle demişti: "Ey oğul! Lat ve Uzza hakkı için sana bazı sorular soracağım. Sorduğum şeylere cevap ver." Bahira, Resulullah'ın (s.a.v.) kavminin Lat ve Uzza adlı iki puta yemin ettiklerini duymuş, bu sebeple kendisi de aynı şekilde yemin etmişti. Ancak Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Bahira'ya tepki gösterdi. Ona şunu söyledi: **"Lat ve Uzza'ya yemin ederek benden bir şey sorma. Vallahi ben onlardan nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmem."**[2]

Peygamberimiz (s.a.v.), gerek çocukluğunda gerekse gençliğinde iyi bir insan olarak yaşadı. Güzel ahlaklı ve iyi huylu bir birey olarak hayatını sürdürdü. O, Cahiliye Dönemi'nde toplumda yaygın olan tüm kötülüklerden uzak durdu. İlk İslam tarihçilerinden biri olan İbn-i İshak, Efendimizin (s.a.v.) peygamberlik öncesi kişiliği ve ahlakı hakkında şunları söylemektedir: "Resulullah (s.a.v.), Cahiliye pisliklerinden ve kusurlarından uzak olarak büyüdü. Allahü Teâlâ onu, kavminin idaresi altında olduğu hâlde peygamberliğini murat ettiği için bu kusur ve ayıplardan korudu ve gözetti. Ergenlik çağına erince kavminin en üstün erkeği, en güzel ahlaklısı ve en iyi geçimlisi oldu. En iyi komşu, en doğru sözlü ve en güvenilen kişi, insanları kötü duruma düşürecek huylardan ve çirkin şeylerden de en uzak duran kimse oldu. Kavmi arasında el-Emin (güvenilir) adıyla anılıyordu. Allah bütün iyilikleri onda toplamıştı."[3]

Bilgi Notu

İlk dönem İslam kaynaklarında şu bilgi verilmektedir:

"Allah (c.c.)*, Resulullah'ı (s.a.v.) koruyor ve Cahiliye kötülüklerine karşı onun etrafını duvarla çeviriyordu. Çünkü ona ikram etmek ve peygamberlik vazifesini vermek istiyordu. Nihayet o, öyle bir kişi oldu ki kavminin mürüvvet bakımından en efdali, huy bakımından onların en güzeli, hasep bakımından onların en kerimi, komşuluk bakımından en güzeli, hilim yönünden onların en büyüğü, söz yönünden onların en doğrusu, emanet bakımından onların en temizi ve en kerimi, fuhuş ve kötü ahlak gibi çirkin şeylerden halkın en uzağı oldu. Hatta kavmi içinde Muhammedü'l-Emin idi. Çünkü Allah, onda iyi şeyleri (özellikleri) toplamıştı."

İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 245.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlikten önceki hayatında da güzel ahlaklı ve iyi huylu bir insan olduğunu, onu en yakından tanıyanlar pek çok kez ifade etmişlerdir. Örneğin Hz. Hatice (r.a.), Peygamberimizle (s.a.v.) niçin evlenmeyi dilediğini şöyle açıklamıştır: "Ey Muhammed! Bana yakınlığından, kavminin içindeki şerefinden, kavminin içinde güvenilir oluşundan, soylu ve güzel ahlaklı olmandan, doğru sözlülüğünden dolayı seninle evlenmek istedim."[4]

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 176.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 243.
3. İbn-i İshak es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 130.
   *Celle celâlühû" sözünün kısaltılmış yazımıdır. "Şanı yüce" anlamına gelir.
4. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 133; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 251.

Allah Resulü (s.a.v.), kendisine ilk vahiy geldiğinde telaşlanmış ve ne yapacağını bilememişti. Yaşadıklarını Hz. Hatice'ye (r.a.) anlatmış, endişe ve korkularını onunla paylaşmıştı. Hz. Hatice (r.a.) onu, "Ey Ebu'l-Kasım! Sen hiç endişelenme. Yüce Rabb'in sana hayırdan başka muamele buyurmaz. Sen ki misafire ikram edersin. Dosdoğru olanı söylersin. Emaneti korursun, insanlara felaket ve musibet zamanında yardım eder, öksüzü korursun. Gariplere iyilik eder, halkı kendinden hoşnut edersin…"[1] diye teselli etmiş, eşine moral ve destek vermişti.

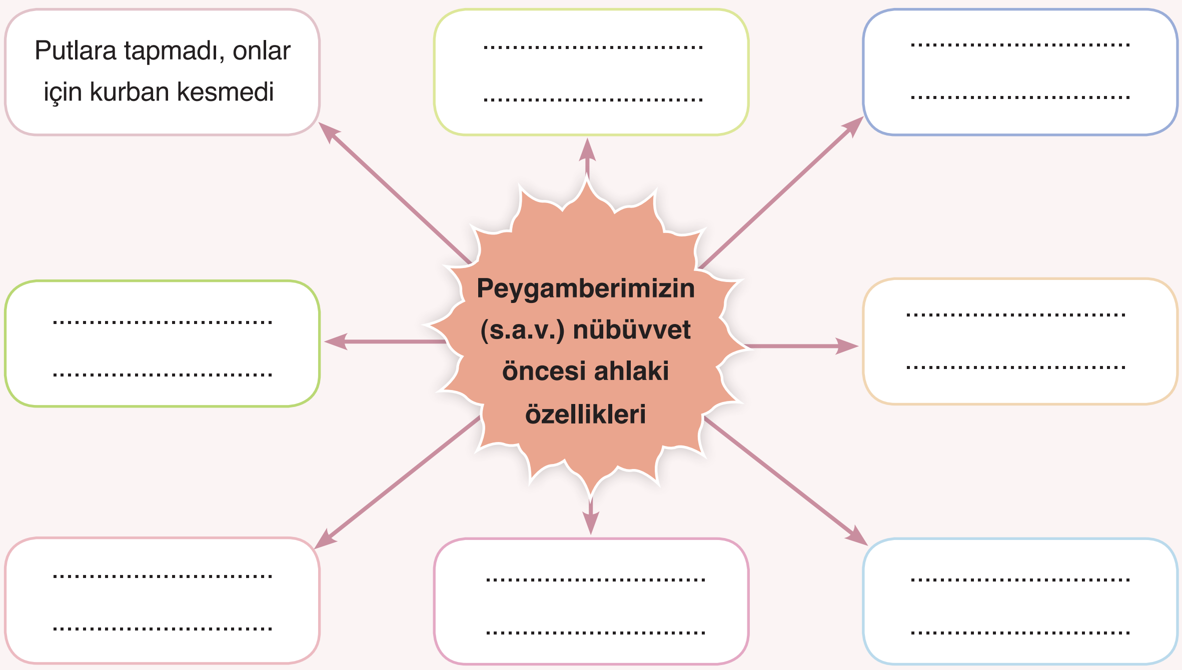
Bilgi Notu

Resulullah'ın (s.a.v.) vasıfları İncil'de şöyle yazılıydı: "Kötü huylu, sert ve kaba, çarşı ve pazarda bağırıp çağırıcı değildir. Kötülüğü kötülükle cezalandırmaz, bağışlar."

İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 201.

Etkinlik

Aşağıdaki şemayı, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik öncesi kişisel ve ahlaki özelliklerini boş kutulara yazarak tamamlayınız.

Siz, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) nübüvvet öncesi ahlaki özelliklerini günlük hayatınıza ne kadar yansıtabiliyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 180; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 68.

2.2. Toplumsal Sorunlara Duyarlı ve Güvenilir Genç

Güdüleme

Güvenilir bir insanda hangi özellikler bulunur? Söyleyiniz.

Hz. Muhammed (s.a.v.) dürüst ve güvenilir bir kişiliğe sahipti. O, asla yalan söylemez, verdiği sözde durur, insanları aldatmazdı. Kendisine emanet edilen şeyleri özenle korur ve aldığı şekilde sahiplerine teslim ederdi. Mekkeliler şehir dışına çıktıklarında değerli eşyalarını, kendisine sonsuz güven duydukları Hz. Muhammed'e (s.a.v.) emanet ederlerdi. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) seven ve sayan Mekkeliler ona, "el-Emin" yani güvenilir insan derlerdi.

HADİS YORUMLAYALIM

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالْمُؤْمِنِ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ
لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُجَاهِدِ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِى طَاعَةِ اللّٰهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ

"Dikkat edin, size mümini tanıtıyorum; o, insanların can ve mal hususunda güvendiği kişidir. Müslüman, elinden ve dilinden insanlara zarar gelmeyendir. Mücahit, Allah'a itaat yolunda nefsiyle mücadele eden; muhacir ise hata ve günahları terk eden kişidir."

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 6, s. 22.

İnsan, bireysel bir varlık olsa da bir toplum içinde yaşamaktadır. Bu sebeple onun sadece kendisinin iyi olması yeterli değildir. Toplumda; annesini ve babasını kaybetmiş çocukların, korunmaya muhtaç, kimsesiz ve yaşlıların; yiyecek ekmek bulmakta zorlanan, barınacak bir yuvası olmayan, çaresizlik içinde çeşitli sıkıntılarla boğuşan ve haksızlığa uğrayan kişilerin olması vicdan sahibi herkesi rahatsız eder. Ayrıca toplumda yaşanan kötülüklere ve olumsuzluklara engel olunmazsa zaman içinde kötülükler iyice yaygınlaşır. Bu durum sadece kötülüğü yapanlara değil, toplumdaki herkese zarar verir. Bütün bu sebeplerle insan bencil olmamalı ve sadece kendisini düşünmemelidir. Çevresinde yaşanan sorunlara karşı duyarlı davranmalıdır. Haksızlıkları ve olumsuzlukları önlemek için çaba harcamalı, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda çok hassas davranırdı.

AYET YORUMLAYALIM

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

"Bir de öyle bir azaptan sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder). Biliniz ki Allah'ın azabı şiddetlidir."

Enfâl suresi, 25. ayet.

Bilgi Notu

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), hayatının her döneminde toplumsal sorunlara duyarlı bir insan olmuştur. Toplumda yaşanan sorunlar karşısında inisiyatif almış, sorumluluk yüklenmiştir. Kendisini ilgilendirmese bile her zaman haksızlığa karşı durmuştur. Bir ferdi olduğu ve içinde yaşadığı toplumda; hakkın, adaletin, barışın ve güvenin hâkim olması için çaba göstermiştir.

bk. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 260-261; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 184-185.

İslamiyetten önce Arap toplumunda kuvvet sahibi zorbalar hâkimdi. Zulüm ve haksızlık yaygındı. Güç kimdeyse o haklı kabul edilirdi. Güçsüz olanların hakkını arayacağı bir merci bulunmuyordu. Özellikle Ficar Savaşları olarak adlandırılan kabile savaşlarından sonra Mekke'de insanların can ve mal güvenliği kalmamıştı. Zaman zaman Mekke'ye gelen yabancıların mallarına zorla el konulur, parası da verilmezdi. Haksızlığa uğrayan kişilerin feryadına kulak asılmazdı. Bazen hac için Mekke'ye gelen kadınların ve kızların zorla alıkonulduğu da oluyordu. Ancak Mekke'nin tamamı kötü insanlardan oluşmuyordu. Şehirde, yaşanan olumsuzluklardan rahatsızlık duyan iyi insanlar da vardı. Bu kişiler, kutlu belde Mekke'nin tekrar güvenli bir hâle gelmesi gerektiğine inanıyorlardı. Bunun da çarelerini arıyorlardı.

HADİS YORUMLAYALIM

مَا مِنْ قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِى هُمْ أَعَزُّ مِنْهُمْ وَأَمْنَعُ لَا يُغَيِّرُونَ إِلَّا عَمَّهُمُ اللّٰهُ تَعَالَى بِعِقَابِهِ.

"Bir toplumda bazı insanlar kötülük işler, diğerleri de güçleri yettiği ve imkânları olduğu hâlde onlara engel olmazlarsa Allah, onların hepsini birden cezalandırır."

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 4, s. 366.

Mekke'de yaşanan kötülüklerden ve haksızlıklardan rahatsız olan bazı iyi insanlar, Abdullah b. Cüd'an adında, yaşlı ve saygınlığı olan bir adamın evinde toplandılar. Mekkeli olsun ya da olmasın şehre gelen her mazlumu koruyacaklarına, haksızlığa uğrayanın yanında olacaklarına ve ona yardım edeceklerine, hakkını alıncaya kadar haksızlığa uğrayan kişiyle birlikte mücadele edeceklerine dair sözleştiler. Onların yaptığı bu sözleşmeye Hılfu'l-Fudûl (Erdemliler Sözleşmesi) denildi. Toplumsal sorunlara duyarlı bir genç olan Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de Hılfu'l-Fudûl'a katıldı. Bu grubun çalışmalarında aktif olarak yer aldı.[1]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye C 1, s. 184-185; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 140.

Bilgi Notu

Hz. Muhammed (s.a.v.), İslam öncesi katıldığı Hılfu'l-Fudûl'dan övgüyle söz etmiştir. Böyle bir anlaşmaya katılmaktan dolayı duyduğu mutluluğu ifade etmiştir. Resulullah (s.a.v.), peygamberliği döneminde Hılfu'l-Fudûl hakkında şunu söylemiştir: **"Ben Abdullah b. Cüd'an'ın evinde bir anlaşmaya şahit oldum ki bana onun karşılığında kızıl develer verseler onun bozulmasını istemem. Şayet bugün ona çağrılsam elbette icabet ederim."**

İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye C 1, s. 185, İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 116.

Bir keresinde Ebu Cehil, Mekke'ye gelen bir yabancının devesini satın almış ancak parasını vermemişti. Adam bu durumu, Kâbe'ye yakın bir yerde oturan bir grup Mekkeliye anlattı. "Ey Kureyş topluluğu! Hangi adam benim hakkımı Ebu'l-Hakem b. Hişam'dan (Ebu Cehil'den) alacak? Ben garip bir adamım, yolcuyum. Benim hakkımı zorla gasp ediyor." dedi. Mekkeliler, biraz ileride duran Hz. Muhammed'i (s.a.v.) gösterdiler. "Ona git, o senin hakkını alır." dediler. Esasen bunu diyen Mekkeliler, Ebu Cehil'in Hz. Muhammed'e (s.a.v.) olan düşmanlığını biliyor ve Efendimiz ile (s.a.v.) alay etmeyi amaçlıyorlardı. Bu arada yabancıya akıl veren Mekkeliler, bir adamlarını da Hz. Muhammed'i (s.a.v.) takip etmek üzere yolladılar. Adam Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yanına vardı ve uğradığı haksızlığı anlatıp kendisinden yardım istedi. Resulullah (s.a.v.) hemen Ebu Cehil'in evine gitti, kapısını çaldı. İçeriden "Kim o?" diye bir ses geldi. Efendimiz (s.a.v.), **"Muhammed'im, dışarı çık."** dedi. Ebu Cehil kapıyı açtı. Peygamber Efendimizi (s.a.v.) karşısında görünce Ebu Cehil'in yüzünün rengi değişti. Resulullah (s.a.v.), **"Bu adamın hakkını ver."** buyurdu. Ebu Cehil hemen içeri gidip geldi, adama hakkı olan parayı verdi. Adam, tekrar Kâbe'nin yanındaki grubun yanına gitti. "Allah ona çok hayırlar ihsan etsin. Vallahi hakkımı aldı." dedi.[1]

Etkinlik

Siz, günümüz toplumunda düzeltilmesi gereken ne gibi sorunlar gözlemliyorsunuz? Bunlardan en önemli gördüklerinizi aşağıya yazınız.

....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

Sizce insanlar toplumsal sorunlar konusunda yeterince duyarlı davranıyorlar mı? Gözlem ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sizin, düzeltilmesi için katkıda bulunduğunuz bir toplumsal sorun oldu mu? Örneğin okulunuzda ya da mahallenizde yaşanan sorunlar için bir çalışma yaptınız mı? Olduysa bunu arkadaşlarınıza anlatınız.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 185.

2.3. Adaletli Hakem

Güdüleme

Adalet ne demektir? Adaletli bir insan hangi özelliklere sahiptir? Söyleyiniz.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençlik döneminde gerçekleşen önemli olaylardan biri de Kâbe hakemliğidir. Bu olay, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinden beş yıl kadar önce meydana gelmiştir. Peygamberimizin (s.a.v.) Kâbe hakemliği; onun toplumsal konumu, kişisel özellikleri, ahlak anlayışı vb. açılardan önemli bir örnektir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Kâbe hakemliği şöyle gerçekleşmiştir:

Yeryüzünde Allah'a (c.c.) ibadet maksadıyla yapılan ilk bina olan Kâbe, tarih boyunca defalarca tamir edilmişti. Çünkü zaman içinde sel, yağmur vb. sebeplerle bu mukaddes mabedin duvarları zayıflıyordu. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) otuz beş yaşındayken Mekkeliler, duvarları yıpranan Kâbe'yi tamir etmeye karar verdiler. Bu mabedi yıkıp yeniden ve daha sağlam bir şekilde inşa etmeyi istediler. Kendi aralarında iş bölümü yaptılar. Hangi bölümün hangi kabile tarafından yapılacağını belirlediler. Önceleri Kâbe'yi yıkmaya korktular. Çünkü başlarına bir bela gelebileceği konusunda endişelendiler. Ancak şehrin ileri gelenlerinden Velid b. Muğire, "Kâbe'yi yıkmaya ilk ben başlayacağım." dedi. İlk duvarı kendisi yıktı. Onun başına bir şey gelmediğini gören diğer kabileler de işlerini yapmaya başladılar.

Kâbe'nin köşesinde bulunan Hacerü'l-Esved

Kabileler, iş bölümü gereği kendilerine düşen bölümleri tamir etmeye başladılar. Nihayet tamirat işi tamamlandı. Son olarak sıra, Araplarca çok önem verilen Hacerü'l-Esved'in eski yerine konulmasına geldi. Kabileler bu konuda anlaşmazlığa düştüler. Çünkü her kabile, bu şerefe tek başına sahip olmak istiyordu. Kabileler, Hacerü'l-Esved'in etrafına oturdular. Her kabile, atalarının üstünlüklerini övüyor ve bu şerefli işin kendi hakkı olduğunu iddia ediyordu. Tartışma dört beş gün boyunca devam etti. Anlaşmazlık çözülemedi. İş, kabileler arasında çatışma noktasına gidiyordu. Kabileler birbiriyle tartışmaya devam ettiler, gerekirse kan dökmekten çekinmeyeceklerini ifade ettiler. Durumun kötüye gittiğini gören,

Kureyş'in büyüklerinden Ebu Ümeyye adında yaşlı ve saygın biri ortaya bir teklif attı. "Ey Kureyş topluluğu! Aranızdaki anlaşmazlığı çözecek bir önerim var. Biraz sabredip bekleyin. Mescidin kapısından girecek kişi, aranızdaki anlaşmazlığı çözüme kavuşturusun. Onun vereceği karara herkes razı olsun." dedi. Bu teklifi bütün kabileler kabul etti. Biraz zaman geçince kapıda Peygamber Efendimiz (s.a.v.) göründü. Mekkeliler onu görünce memnun oldular ve "İşte el-Emin geliyor. Bize o hüküm versin." dediler. Durumu Sevgili Peygamberimize (s.a.v.) anlattılar. Efendimizi (s.a.v.) hakem tayin ettiler ve ondan, aralarındaki anlaşmazlığa bir çözüm bulmasını istediler.

Mekkelileri dinleyen Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **"Bana bir örtü getirin."** buyurdu. Sonra kendisine getirilen örtüyü yere serdi. Hacerü'l-Esved'i mübarek elleriyle örtünün üzerine koydu. Kabile mensuplarına da **"Her kabile örtünün bir ucundan tutsun. Sonra onu hep birlikte kaldırınız."** buyurdu. Her kabileden bir temsilci, hep beraber örtünün uçlarından tuttular. Hacerü'l-Esved'i, konulacağı yere kadar getirdiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de o taşı alıp yerine yerleştirdi. Böylece Kureyş kabileleri arasındaki anlaşmazlık, herkesin memnun olacağı şekilde çözülmüş oldu.[1]

Etkinlik

Kâbe hakemliği olayından hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Peygamberimizin (s.a.v.) Kâbe'ye geldiğini gören Mekkeliler neden memnun olmuşlardır?

Kâbe hakemliği olayı, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kişilik özelikleri ve toplumdaki konumu açısından size neler düşündürmektedir?

Yukarıdaki olaydan hangi değerleri çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

2.4. Hz. Hatice ile Evliliği ve Çocukları

Güdüleme

Peygamberimizin (s.a.v.), çocuklarından hangilerinin adlarını biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Hz. Hatice (r.a.); Mekke'nin soylu, iffetli ve ileri gelen kadınlarından biriydi. Hz. Hatice (r.a.); şerefli, mal-mülk sahibi, ticaretle uğraşan, zengin bir kadındı. Ticari işlerini yürütmek için ücretle adam tutar, onunla kâr ortaklığı yapardı. Hz. Hatice (r.a.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.), doğru sözlü, son derece güvenilir ve güzel ahlaklı bir insan olduğunu öğrenmişti. Onunla konuştu. Kendisinden, Şam'a göndereceği ticaret mallarının başında olmasını istedi. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ticaret ortaklığı yapmayı teklif etti. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de bu teklifi kabul ederek Şam yönüne ticaret yolculuğuna çıktı. Efendimiz (s.a.v.) bu sırada yirmi beş yaşında bir gençti.[2]

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 161-163; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 258-263.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 132-133; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 250-251; Taberî, Tarih- Taberî, C 3, s. 54-55.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hz. Hatice'nin (r.a.) mallarını Şam'da sattı. Oradan, Hz. Hatice'nin (r.a.) almasını istediği malları da aldı ve Hz. Hatice'nin (r.a.) kölesi Meysere ile birlikte Mekke'ye döndü. Hz Hatice (r.a), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) getirdiği malları da Mekke'de büyük bir kârla sattı. Bu arada yolculuk süresince Hz. Muhammed'i (s.a.v.) gözlemleyen ve onu yakından tanıyan Meysere, Hz. Hatice'ye (r.a.) Peygamberimizden (s.a.v.) övgüyle söz etti. Onda gördüğü güzel özellikleri, şahit olduğu bazı durumları Hz. Hatice'ye (r.a.) anlattı. Zaten Hz. Muhammed (s.a.v.) ile ilgili çok olumlu düşüncelere sahip olan Hz. Hatice (r.a.), Meysere'nin anlattıklarından da etkilendi. Onunla evlenebileceğini düşündü ve Hz. Muhammed'e (s.a.v.) evlenme teklif etmeye karar verdi. Hz. Muhammed'e (s.a.v.); soylu, güzel ahlaklı, doğru sözlü ve güvenilir olması gibi özelliklerini beğendiğini ve kendisiyle evlenmek istediğini söyledi.[1] Ona şunları söyledi: "Bana yakınlığından, kavmin içinde güvenilir oluşundan, soylu olmandan ve güzel ahlakından, doğru sözlülüğünden dolayı seni diledim, seninle evlenmek istedim."[2]

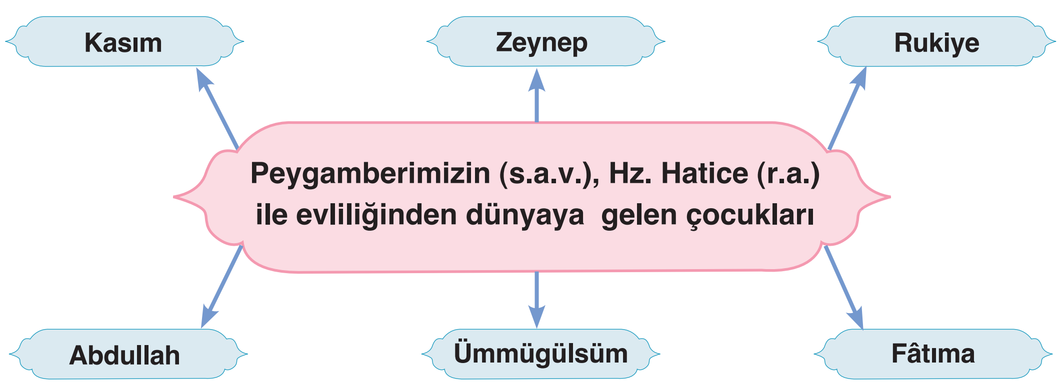
Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hz. Hatice'nin (r.a.) teklifi üzerine amcalarına geldi. Onlara düşüncelerini sordu. Amcalarının da bu evliliği uygun görmesi üzerine Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Hatice (r.a.) ile evlenmeye karar verdi. Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Hz. Hamza (r.a.), Hz. Hatice'yi (r.a.) aile büyüklerinden istedi. Söz kesildi. Sonra Hz. Hatice'nin (r.a.) evinde aile büyükleri toplandı. Burada nikâh kıyıldı. Nikâhtan sonra düğün yapıldı; def çalındı, deve kesildi, yemekler hazırlandı ve ziyafetler verildi.[3]

Bilgi Notu

Hz. Hatice'ye (r.a.), üstün iffeti sebebiyle İslam öncesi dönemde "Tâhire" (Tertemiz kadın) lakabı verilmiştir. İslam'dan sonra ise Hz. Hatice (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) en büyük eşi oduğu için "Kübra" (en büyük kadın) lakabıyla anılmıştır.

M. Yaşar KANDEMİR, "Hatice", TDVİA, C 16, s. 465-466.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ile Hz. Hatice'nin (r.a.) evliliğinden altı çocukları dünyaya geldi. Bunların dördü kız, ikisi erkekti. Efendimizin (s.a.v.), Fâtıma (r.a.) dışındaki bütün çocukları kendisi hayattayken vefat etti. Hz. Fâtıma (r.a.) ise babasından altı ay kadar sonra ahirete göçtü. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Mariye isimli eşinden de İbrahim adında bir oğlu dünyaya geldi. İbrahim de küçük yaşta vefat etti.

Hz. Muhammed (s.a.v.) ile Hz. Hatice'nin (r.a.) çocuklarını gösteren bir şema

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 132-133; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 251.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 133.
3. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 58-59.

Etkinlik

حَسْبُكَ مِنْ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ: مَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ، وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ، وَآسِيَةُ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ

"Yeryüzü kadınlarından İmrân'ın kızı Meryem, Huveylid'in kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fâtıma ve Firavun'un karısı Âsiye (örnek olarak) sana yeter."

Tirmizî, Sünen, Menâkıb, 61.

Sınıfınızda gönüllü kişilerden dört grup oluşturunuz. Gruplar olarak yukarıdaki hadiste sözü edilen kadınlarla ilgili birer sunu hazırlayınız. Hazırladığınız sunuları sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

Efendimiz (s.a.v.), her alanda olduğu gibi aile hayatıyla da bizim için en güzel örnek oldu. Onun ailesi; sevgi, saygı, merhamet, şefkat, dayanışma, iş bölümü, vefa, adalet gibi değerlerin hâkim olduğu bir aileydi. Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) hayatında eşi Hz. Hatice Validemizin (r.a.) çok önemli bir yeri vardı. Hz. Hatice (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) hayat arkadaşı ve en büyük destekçisiydi. Bu temiz hanım, Efendimize (s.a.v.) gerek peygamberliği öncesinde gerekse peygamberliği döneminde hep destek verdi. Her zaman onun yanında oldu. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) peygamberliğine iman eden ve onun getirdiği ilahi mesajlara inanan ilk kişi olma şerefine erişti. İlk vahyin gelişinde endişeli ve telaşlı durumda olan Peygamberimizi (s.a.v.) güzel sözlerle teselli etti, ona destek oldu. Resulullah (s.a.v.), kavminin eziyetlerinden bunaldığı zaman evine gelir, eşiyle konuşur, huzur bulurdu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), sevgili eşini her zaman vefa ve minnetle, hayırla andı. Vefatından sonra onun dostlarına ikramda bulundu. Efendimiz (s.a.v.), bir gün kendisine hediye gelen etin bir bölümünü, Hz. Hatice'nin (r.a.) dostu olan bir kadına gönderdi. Hz. Aişe (r.a.) bu durumu biraz kıskandı. "Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok." dedi. Bunu duyan Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok dedin, değil mi? Vallahi senin kavmin inkâr ettiği zaman o bana iman etti. O, bana çoluk çocuk verdi…"**[1]

Etkinlik

Sizce ailede huzur ve mutluluk için nelere dikkat edilmesi gerekir?

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) evliliğinden ve aile hayatından günümüz insanı olarak örnek alınabilecek hangi ilkeleri çıkarabiliriz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.5. Hira Günleri

Güdüleme

"Cahiliye Dönemi" ne demektir? Bu dönemin özellikleri nelerdir? Araştırınız.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaşadığı Arap toplumunda dinî, ahlaki, toplumsal, ekonomik vb. açılardan birçok olumsuzluk yaşanmaktaydı. Mekkelilerin çoğu, Allah'ın (c.c.) birliği anlamına gelen tevhit

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 314.

inancından uzaklaşmış, peygamberlerin bildirdiği hak yoldan sapmış, şirkin ve küfrün karanlığına batmıştı. Mekke'de toplumun huzurunu bozan, insan onuruna yakışmayan birçok olumsuz tutum ve davranış vardı. Kan davası, gasp, hile, fuhuş, içki, kumar, falcılık, kâhinlik ve faizcilik gibi olumsuzluklar yaygındı.

Bilgi Notu

Habeşistan'a hicret eden Müslümanlardan biri de Peygamber Efendimizin amcası Ebu Talip'in oğlu Hz. Cafer'di (r.a.). Hz. Cafer'in (r.a.), Habeş kralına söylediği şu sözler, Cahiliye toplumunun durumunu yansıtması açısından önemlidir: "Ey Kral! Biz Cahiliye ehli bir kavim idik. Putlara ibadet eder, ölü hayvan etini yer, fuhuş yapar, hısım akraba hakkını gözetmez, komşularımızı unuturduk. Biz, kuvvetli olanın zayıfı ezdiği bir kavim idik. İşte biz böyle bir durumda iken Allah bize bir peygamber gönderdi…"

İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 448-449.

Hz. Muhammed (s.a.v.), ahlaklı olduğu gibi aynı zamanda düşünen, sorgulayan ve toplumu gözlemleyen bir insandı. O, toplumun içinde bulunduğu durumdan son derece rahatsızdı. Şahit olduğu kötülüklerden, yanlışlardan rahatsızlık ve üzüntü duyuyordu. Toplumun içinde bulunduğu durum, insanların düşüncesizce ve vicdansızca davranışlar sergilemesi onu kaygılandırıyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.), insanların bu kadar yanlışa ve kötülüğe yönelmesine anlam veremiyordu. Örneğin insanlar kendi elleriyle putlar yapıyor, sonra da bu cansız varlıklardan medet umuyorlardı. Oysa cansız varlıklar tanrı olamazdı ki! Kendilerini bile korumaktan âciz olan bu varlıklar, insanları kötülüklerden nasıl koruyacaktı ki! Hareket edemeyen, konuşamayan, işitemeyen bu varlıklar insanların isteklerini nasıl duyacaktı ki? Cansız ve âciz varlıkların insana fayda sağlaması nasıl mümkün olacaktı ki? Kölelerin insan muamelesi görmemesi, kadınlara değer verilmemesi, kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi, yapılacak işler için fal oklarına başvurulması gibi kötülükler nasıl bu kadar normal karşılanırdı ki?

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), özellikle otuz beş yaşından itibaren ramazan aylarında, Nur Dağı'nda bulunan Hira Mağarası'na gider, burada günlerce kalırdı. Böylece Resulullah (s.a.v.) kendisini toplumdan soyutlar ve inzivaya çekilirdi. Hz. Aişe (r.a.) bu konuda şunu söylemiştir: "Allahü Teâlâ ona yalnızlığı sevdirmişti. Öyle ki onun için tek başına kalmaktan daha sevimli hiçbir şey yoktu."[1]

Bilgi Notu

İslamiyetten önce Mekke'de, kendisini toplumdan soyutlayıp inzivaya çekilen bazı kimseler bulunmaktaydı. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalip de bunlar arasındaydı. Önemli İslam tarihçilerinden Taberî, bu konuda şöyle demektedir: "Kureyş kabilesinin ilinde (yaşadığı topraklarda) bir gelenek vardı ki içlerinden birisi perhizkârlık ve dindarlık davasında bulunursa recep ayında Hira Dağı üstünde olan bir mağaraya çekilir, ibadetle vakit geçirir, uzlete çekilir, halkın arasına karışmazdı. Bu gelenek, Haşimoğulları'nın ve diğer kabilelerin saygı duydukları bir gelenekti. Hira Dağı'nda bunların her birisi belli bir yer tutmuştu. Orada birbirine yakın otururlar, komşuluk ederlerdi."

Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 65.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 178; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 310.

Nur Dağı'ndan bir görünüm

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Hira Mağarası'na gittiği zaman kendisiyle baş başa kalır, orada daha huzurlu olurdu. Toplumda gördüğü kötülüklerden uzak kaldığı için kendisini daha iyi hissederdi. Taberî'nin dediği gibi "Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gönlünde ne zaman bir sıkıntı olsa Hira Dağı'na çıkar, gezer, dolaşırdı. Gece olunca üzüntülü olarak evine dönerdi. Hz. Hatice (r.a.) de onu böyle üzüntülü görünce kaygılanır, sıkıntı duyardı. Bu hâli, Hak Teâlâ'nın vahiy göndereceği güne kadar devam etti…"[1]

Peygamberimizin (s.a.v.), risalet öncesi zaman zaman inzivaya çekildiği Hira Mağarası'nın girişi

Hz. Muhammed (s.a.v.) Hira Mağarası'nda kaldığı süre boyunca dua ve ibadet eder, tefekküre dalardı. Kâinat, varlıklar, Allah'ın (c.c.) birliği, yüceliği ve kudreti üzerinde düşünürdü. İnsanların içinde bulunduğu yanlışlar ve toplumda yaygın olan kötülükler hakkında tefekkür ederdi. Efendimiz (s.a.v.), Hira Mağarası'na bazen tek başına gittiği gibi zaman zaman eşi Hz. Hatice'yi (r.a.) de yanında götürürdü. Hira'dan dönüşte evine gitmeden önce mutlaka Kâbe'ye uğrar ve tavafını yapardı. İbn-i Hişam bu konuda şunları söylemektedir: "Resulullah (s.a.v.) Hira Mağarası'nda yalnız kalıp tefekkür eder, miskinleri doyururdu. Resulullah (s.a.v.), bu aydaki ibadetini bitirdiği zaman evine girmeden önce ilk başladığı şey, Kâbe olurdu ve onu yedi kere veya Allah'ın (c.c.) istediği kadar (Kâbe'yi) tavaf ederdi. Sonra da evine dönerdi."[2]

1. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3. s. 66.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 179; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 310.

Bilgi Notu

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) risalet öncesi yaşadığı özel durumlardan biri de olduğu gibi gerçekleşen rüyalar (rüyay-ı sâdıka) görmesiydi. Onun gördüğü rüyalar, sabahın aydınlığı gibi ortaya çıkar, gerçekleşirdi.

İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 178; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 310.

Allah Resulü (s.a.v.), Hira'ya gittiği zaman yolda "es-Selâmü aleyke ya Resulallah!" diye sesler duyuyordu. İslam tarihi kaynaklarında bu hususla ilgili şu ifadeler yer almaktadır: "Resulullah (s.a.v.), Allah (c.c.) ona ikram ve peygamberliği vermeyi murat ettiği zaman haceti için çıktığında uzaklaşırdı. Evler görünmeyinceye kadar uzaklaşır, Mekke'nin dağları arasındaki geçitlere ve vadilerin çukurlarına giderdi. Resulullah (s.a.v.) hiçbir ağaç ve hiçbir taşa rastlamıyordu ki ona 'es-Selâmü aleyke ya Resulallah!' demesin. Etrafına, sağına, soluna ve arkasına bakıyor, taş ve ağaçtan başka bir şey göremiyordu."[1]

Etkinlik

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) nübüvvet öncesi yaşadığı durumlar hakkında neler düşünüyorsunuz? Bu olaylar, onun nübüvvete hazırlanışında nasıl bir rol oynamış olabilir?

Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) nübüvvet öncesi toplumsal ve ahlaki kaygılarını nasıl yorumluyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. PEYGAMBERİMİZİN MEKKE VE MEDİNE YILLARI

Güdüleme

Kur'an ayetleri Peygamberimize (s.a.v.) ilk kez ne zaman vahyedilmeye başlandı? Araştırıp öğreniniz.

I. Mekke Yılları

a) Nübüvvetin Başlangıcı ve Gizli Davet

610 yılının Ramazan ayının Kadir Gecesi'ydi. Hz. Muhammed (s.a.v.) o sırada kırk yaşındaydı ve Hira Mağarası'ndaydı. Birden yanına Vahiy Meleği Cebrail (a.s.)* geldi. Peygamberimize (s.a.v.), "Oku!" dedi. Peygamberimiz (s.a.v.), **"Ben okuma bilmem."** cevabını verdi. Bunun üzerine Cebrail (a.s.), Peygamberimizi (s.a.v.) olanca kuvvetiyle sıktı, sonra serbest bıraktı. Ardından tekrar "Oku!" dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yine **"Ben okuma bilmem."** dedi. Melek onu yine sıktı ve bıraktı. Üçüncü kez "Oku!" dedi. Peygamberimiz (s.a.v.) bu kez, **"Ne okuyayım?"** diye sordu. Bunun üzerine Cebrail (a.s.), ona Alâk suresinin ilk beş ayetini okudu.[2]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 310; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 64-65.
*"Aleyhisselam." ifadesinin kısaltılmış yazımıdır. "Selam onun üzerine olsun." manasına gelir.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 179.

Etkinlik

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذٖى خَلَقَۚ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ ﴿٢﴾ اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُۙ ﴿٣﴾ اَلَّذٖى عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْۜ ﴿٥﴾

“Yaratan Rabb’inin adıyla oku! O, insanı alâktan (embriyo) yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabb’in, en büyük kerem sahibidir.”

Alâk suresi, 1-5. ayetler.

Yukarıdaki ayetlerde nelerden bahsedilmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamberimize (s.a.v.) Alâk suresinin ilk beş ayetini okuyan Cebrail (a.s.), daha sonra Resulullah’ın (s.a.v.) yanından ayrıldı. Yaşadıklarını anlamlandırmaya çalışan ve endişelenen Hz. Muhammed (s.a.v.), bir süre sonra Mekke’ye döndü ve evine vardı. Yaşadığı durumu eşi Hz. Hatice’ye (r.a.) anlattı. Hz. Hatice (r.a.), eşine güzel sözler söyledi, Allah’ın (c.c.) kendisini asla mahcup etmeyeceğini belirterek onu sakinleştirdi. Daha sonra Hz. Hatice (r.a.), eşi Hz. Muhammed’le (s.a.v.) birlikte Tevrat ve İncil konusunda geniş bilgi sahibi olan amcasının oğlu Varaka b. Nevfel’e gitti. Varaka, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) dinledi. Ona gelenin, Melek Cebrail (a.s.) olduğunu söyledi. Hz. Muhammed’in (s.a.v.) peygamber olacağını müjdeledi.[1]

Hz. Muhammed’e (s.a.v.) Alâk suresinin ilk beş ayetinden sonra bir müddet vahiy gelmedi. Kaynaklarda farklı süreler verilen bu döneme, **Fetret-i Vahiy (vahyin kesilmesi)** dönemi denir. İlk vahiyden bir süre sonra bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yine Hira Mağarası’ndan dönerken Cebrail’i (a.s.) gördü. Heyecan ve telaş içinde evine gitti Hz. Hatice’ye (r.a.) üzerini örtmesini söyledi. Üzerinde örtü varken Peygamber Efendimize (s.a.v.) Müddessir suresinin ilk beş ayeti vahyedildi.

AYET YORUMLAYALIM

يَٓا اَيُّهَا الْمُدَّثِّرُۙ ﴿١﴾ قُمْ فَاَنْذِرْۙ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْۙ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْۙ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْۙ ﴿٥﴾

“Ey bürünüp sarınan (Resulüm)! Kalk ve (insanları) uyar. Sadece Rabb’ini büyük tanı. Nefsini (her türlü şirkten ve isyandan) arındır. Kötü şeyleri terk et.”

Müddessir suresi, 1-5. ayetler.

Müddessir suresinin ilk ayetlerinin nazil olmasıyla birlikte Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), önce en yakınlarını Allah’ın (c.c.) dinine davet etti. Ona ilk inanan kişi, sevgili eşi Hz. Hatice (r.a.) oldu. Daha sonra yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a.), azatlı kölesi Zeyd b. Harise (r.a.) ve amcası Ebu Talip’in oğlu Hz. Ali (r.a.) Efendimizin (s.a.v.) peygamberliğine iman etti. Bunlara **ilk Müslümanlar** denir.[2]

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberlikle görevlendirildikten itibaren davet görevini üç yıl kadar gizlice yürüttü. Çünkü Mekkelilerin yeni bir dinin tebliğine karşı çıkacaklarını biliyordu. Allah Resulü (s.a.v.) bu

1. İbn-i İshak, es-Siretü’n-Nebeviyye, s. 180-181.
2. İbn-i İshak, es-Siretü’n-Nebeviyye, s. 199.

süreçte sadece en yakınında olanları, çok güvendiği kişileri İslam'a davet etti. Bu süreçte Müslümanların sayısı kırka ulaştı.[1]

b) Açıktan Davet ve Müşriklerin Tepkileri

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinin üçüncü yılında Yüce Allah (c.c.) ona, **"(Önce) en yakın akrabanı uyar."**[2] ayeti ile **"Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!"**[3] ayetini vahyetti. Bu ilahi emirlerle birlikte açıktan davet dönemi başlamış oldu. Bundan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam tebliğini açıktan yapmaya başladı. Önce yakın akrabalarını İslam'a davet etti. Sonra çarşıda, pazarda, sokakta, panayırlarda, kısacası her yerde ve her fırsatta insanlara hak dini tebliğ etti. İnsanları kendi elleriyle yaptıkları putlara tapmaktan vazgeçmeye, sadece Allah'a (c.c.) iman ve ibadet etmeye çağırdı.[4]

Açıktan davet sürecinde Müslüman olanların sayısı gün geçtikçe artmaya başladı. Başlangıçta İslam davetini fazla önemsemeyen müşrikler, Müslümanların sayısı arttıkça telaşlanmaya ve tepkilerini çeşitli şekillerde göstermeye başladılar. Allah'ın Kutlu Elçisi Hz. Muhammed'le (s.a.v.) alay ettiler. Sevgili Peygamberimize (s.a.v.) deli dediler; şair, sihirbaz, kâhin, büyücü vb. yakıştırmalarda bulunarak ona iftiralar attılar. Mekkeli müşrikler, Peygamberimize (s.a.v.) ve İslam'ı kabul edenlere çok kötü davrandılar. Onlara baskı yaptılar, eziyet ettiler. Özellikle kimsesi olmayan zayıf Müslümanlara ve kölelere, dayanılması zor işkenceler yaptılar. İslam'ı kabul edenleri sıcakta kızgın kumlara yatırarak onların üzerine kızgın taşlar koydular. Müslüman olanları dinlerinden döndürmeye, İslam'ın yayılmasını engellemeye çalıştılar. Ancak onların bütün bu çabaları boşa çıktı. İslamiyet insanlar arasında hızla yayılmaya, Müslüman olanların sayısı gün geçtikçe artmaya devam etti.[5]

Müşrikler, tehdit ve baskıyla Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İslam tebliğini engelleyemeyeceklerini anladılar. Bunun üzerine Sevgili Peygamberimize (s.a.v.) çeşitli teklifler getirerek onu İslam tebliğinden vazgeçirmeye çalıştılar. Ona mal, mülk, para, mevki ve makam teklif ettiler. Ancak Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onların bütün bu tekliflerini reddederek İslam tebliğinden ve Allah'ın (c.c.) verdiği görevi yerine getirmekten asla vazgeçmeyeceğini ifade etti.[6]

c) Habeşistan'a Hicret ve Müşriklerin Toplumsal Boykot Girişimi

Mekkeli müşrikler İslam'ı kabul edenlere yönelik baskılarını iyice artırınca bazı Müslümanlar, 615 yılında Peygamber Efendimizin (s.a.v.) izniyle Habeş topraklarına hicret ettiler. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.) bu ülkede adalet sahibi bir kral olduğunu, Müslümanların orada rahat edeceklerini söylemişti. Habeşistan'a hicret edenlerin rahat ettiklerini ve geri dönmediklerini gören ikinci bir grup Müslüman da 616 yılında yine bu ülkeye hicret etti. Müslümanlar, Habeşistan'da güven içinde ve rahat bir şekilde yaşadılar. Onları geri getirmek için elçi gönderen Mekkelilerin isteğini, Habeşistan hükümdarı reddetti.[7]

Habeşistan'a yapılan hicret, Müslümanların orada rahat etmesi, müşriklerin onları geri getirme çabalarının başarısızlıkla sonuçlanması, Hz. Hamza (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) gibi güçlü kişilerin Müslüman olması, İslam'ın yayılışının tüm çabalara rağmen engellenememesi gibi hususlar Mekkeli müşrikleri iyice telaşlandırdı.

Mekkeli müşrikler, kendi aralarında toplanarak Müslümanlara boykot uyguladılar. İslam'ı kabul edenlerle kız alıp vermemek, alışveriş yapmamak, oturup konuşmamak suretiyle Müslümanları toplumdan

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 204.
2. Şuarâ suresi, 214. ayet.
3. Hicr suresi, 94. ayet.
4. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 204.
5. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 210-214.
6. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 392.
7. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 278-282.

dışlamayı hedeflediler. Üç yıl boyunca bu boykotu kararlılıkla uyguladılar. Bu süreçte Müslümanlar bir mahalleye âdeta hapsoldular. En temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlandılar. Büyük sıkıntı içinde kaldılar ve çok zorlu bir üç yıl geçirdiler. 616-619 yılları arasında devam eden üç yıllık zorlu boykot sürecinin sonunda insaf ve vicdan sahibi bazı Mekkelilerin çabaları sonucunda sosyal ve ekonomik boykot kaldırıldı. Müslümanların çektikleri sıkıntılı süreç de böylece sona erdi.[1]

Boykotun sona ermesiyle kısmen de olsa rahatlayan ve sevinen Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kısa aralıklarla gelen iki üzücü haberle sarsıldı. Kendisine her zaman en büyük desteği veren sevgili eşi Hz. Hatice (r.a.) ve çocukluğundan evliliğine kadar bakımını üstlenen, her zaman kendisini koruyup destekleyen amcası Ebu Talip peş peşe vefat etti. Bu iki üzücü olay sebebiyle 619 yılına **Hüzün Yılı** denildi.[2]

ç) Taif'e Yolculuk

Hz. Hatice (r.a.) ile Ebu Talip'in vefatından sonra Mekkeli müşrikler, Peygamber Efendimize (s.a.v.) daha fazla baskı ve eziyet etmeye başladılar. Onların baskılarından bunalan Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Taif'e gitti. Belki oranın halkı İslam'ı kabul eder de Müslümanlar moral ve destek bulur diye ümit ediyordu. Allah Resulü (s.a.v.), buranın halkına İslam'ı tebliğ etti. Onları hak dini kabul etmeye çağırdı. Ancak Taifliler, Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v.) çok kötü davrandılar. Köleleri, çocukları ve serseri kimseleri Peygamberimize (s.a.v.) saldırttılar. Ancak Allah Resulü (s.a.v.), onların bu kötü davranışı karşısında beddua etmedi. Hâlini Rabb'ine (c.c.) arz etti, ondan yardım diledi, ona sığındı.[3]

d) İsrâ ve Miraç Mucizesi, Akabe Biatları

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinin on birinci yılında İsrâ ve Miraç mucizesi gerçekleşti. Bu yılın Recep ayının yirmi yedinci gecesi, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mekke'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürüldü (İsrâ), oradan da Allah katına yükseltildi (Miraç). Hz. Peygamber (s.a.v.) bu olayı müşriklere anlatınca onlar, İsrâ ve Miraç mucizesine inanmamışlardır. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) gelip durumu anlatan Mekkelilere Hz. Ebu Bekir (r.a.), "Bunu o söylüyorsa doğrudur." diyerek cevap vermiştir.[4] Miraç Gecesi namaz, beş vakit olarak Müslümanlara farz kılınmıştır.[5]

Bilgi Notu

Kur'an-ı Kerim'de İsrâ suresi adında bir sure vardır. Bu surenin ilk ayetlerinde Rabb'imiz (c.c.) şöyle buyurmaktadır: **"Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."**

Taif'ten hüzünlü dönen Resulullah (s.a.v.), Mekke halkının yanı sıra şehre; ticaret, Kâbe ziyareti vb. sebeplerle dışarıdan gelenlere de İslam'ı tebliğ ediyordu. Bu süreçte o, Akabe denilen yerde, Medine'den gelen altı kişiyle görüştü. Onlara, kendisinin Allah'ın (c.c.) peygamberi olduğunu söyledi. Kur'an okudu, ve kendilerini İslam'a davet etti. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) davetini kabul eden bu altı kişi, Müslüman olup Medine'ye döndü. Bu kişiler, gelecek yıl aynı yerde Peygamberimizle (s.a.v.) buluşmak üzere sözleştiler.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) 621 yılında, yine Akabe'de, Medine'den gelen on iki kişilik bir grupla gizlice görüştü. Bu grup; Allah'a (c.c.) ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocukları

---

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 467-470.
2. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 305-306, 314-315.
3. İbn-i Hişam es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 75-78.
4. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 51.
5. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 392.

öldürmemek, vereceği emirlere uymak hususlarında Peygamberimize (s.a.v.) bağlılık sözü verdiler. Bu görüşmeye **I. Akabe Biatı** denilmektedir.[1] Peygamberimiz (s.a.v.), I. Akabe Biatı'ndan sonra Mus'ab b. Umeyr'i (r.a.), kendisine biat edenlerle birlikte Medine'ye gönderdi. Mus'ab (r.a.) Medine'de halka Kur'an öğretti, İslam'ı tebliğ faaliyetlerinde bulundu. İslamiyetin Medine'de tanınmasına ve yayılmasına önemli katkılar yaptı.

I. Akabe Biatı'ndan bir yıl sonra hac mevsiminde, Medine'den yetmiş beş kişilik bir grup daha Mekke'ye geldi. Medineliler yine Akabe'de gizlice Resulullah (s.a.v.) ile görüştüler. Allah'ın Resulü'ne (s.a.v.) biat ettiler, bağlılık sözü verdiler. Bu görüşmeye **II. Akabe Biatı** denilmektedir. Medineli müminler, Peygamber Efendimizi (s.a.v.) ve Müslümanları kendi şehirlerine davet ettiler. Peygamberimizi (s.a.v.), kendi kadınları ve çocukları gibi koruyacaklarına dair de ona söz verdiler.[2]

e) Medine'ye Hicret

İslamiyetin yayılmasını engelleyemeyen Mekkeli müşrikler, Müslümanlara yönelik baskılarını artırdılar. Bunun üzerine II. Akabe Biatı'ndan sonra Müslümanlar, Peygamberimizin (s.a.v.) izniyle gizlice Medine'ye hicret etmeye başladılar. Müslümanların çoğu Mekke'den ayrıldı. Mekke'de Peygamberimizle (s.a.v.) birlikte Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ali (r.a.) gibi az sayıda Müslüman kalmıştı. Müslümanların hicretinden haberdar olan Mekkeli müşrikler telaşlandılar. Bir plan yapıp Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) öldürme kararı aldılar. Her kabileden bir kişi seçip suikast görevini onlara verdiler. Rabb'imiz (c.c.), müşriklerin planından Sevgili Resulü'nü (s.a.v.) haberdar etti ve ona hicret için izin verdi. Suikastçılar, geceleyin Efendimizin (s.a.v.) evini kuşattılar. Hz. Peygamber (s.a.v.), o gece yatağına Hz. Ali'yi (r.a.) yatırdı. Mekkelilerin emanetlerini de sahiplerine vermesi için ona teslim etti. Hz. Peygamber (s.a.v.) Yasin suresinin ilk ayetlerini okuyup gizlice evinden çıktı. Allah'ın (c.c.) bir mucizesi olarak suikastçılar Peygamberimizi (s.a.v.) göremediler.[3]

Sabahleyin Hz. Muhammed'in (s.a.v.) evine girip onun yatağında Hz. Ali'yi (r.a.) gören müşrikler çok şaşırdılar. Hemen Peygamberimizi (s.a.v.) aramaya başladılar. Onu bulup getirene yüz deve ödül vadettiler. Ancak bu çabalarında başarısız oldular. Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) Mekke'den ayrılan Hz. Peygamber (s.a.v.), müşrikleri şaşırtmak için Medine yolunun ters istikametindeki Sevr Mağarası'na geldi. Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) burada üç gün gizlendiler. Daha sonra Sevr Mağarası'ndan çıkıp yola devam ettiler. Kuba'ya gelip burada birkaç gün kaldılar. Resulullah (s.a.v.) burada Kuba Mescidi'ni yaptırdı. Hz. Ali (r.a.) de burada Peygamberimize (s.a.v.) yetişti. Allah Resulü (s.a.v.), 622 yılının Eylül ayında Medine'ye ulaştı. Medineliler onu sevinç ve coşkuyla karşıladılar. Hicret'ten sonra Müslümanlar baskıdan kurtuldular, dinlerini serbestçe yaşayabildiler ve ibadetlerini rahatça yerine getirdiler. Medine'de bir devlet kurdular. İslam da bundan sonraki dönemde hızla yayıldı.

Allah Resulü (s.a.v.) için Mekke gibi Medine de önemliydi. Resulullah (s.a.v.) burada ömrünün son 10 yılını geçirmiş ve önemli işler yapmıştı. Hz. Peygamber (s.a.v.) vatan topraklarının değerini bilen bir insandı. Bu iki önemli şehri de seviyordu. Bir gün şöyle dua etmişti: **"Allah'ım! Mekke'yi sevdiğimiz kadar ya da daha fazla bir sevgiyle Medine'yi de bize sevdir. Burayı bizim için hastalıksız kıl. Ölçeklerimiz olan Medine'nin müdd ve sâını bizim için bereketli kıl. Sıtma hastalığını da Cuhfe'ye gönder (Medine'den uzaklaştır.)"**[4]

Biz de Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alalım. Âdeta cennetten bir köşe olan vatanımızı sevelim. Vatanımızın huzuru ve barış içinde olması, her türlü kötülükten uzak kalması için çaba harcayalım. Bu konuda üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirelim. Ayrıca vatanımızı her türlü kötülükten, felaketten koruması için Rabb'imize (c.c.) dua edelim. Peygamberimiz (s.a.v.) Medine için şöyle dua etmişti: **"Allah'ım! Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını Medine'ye ver.**"[5]

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 93.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 103.
3. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 148; Taberî, Tarih-i Tebeî, C 3, s. 117-122.
4. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 292.
5. Buhârî, Fedâilü'l-Medine, 9.

Bilgi Notu

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Hicret esnasında Kuba denilen yere geldi. Burada bir mescit yaptırdı. İslam tarihinde, topluma yönelik olarak inşa edilen ilk mescit, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) burada yaptırdığı **Kuba Mescidi**'dir.

Allah Resulü (s.a.v.), Kuba'dan ayrıldıktan sonra Ranuna denilen yere geldi ve burada ilk cuma namazını kıldırdı.

Kuba Mescidi'nin günümüzdeki hâli

II. Medine Yılları

Medine'nin eski adı Yesrib idi. Ancak Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hicretinden sonra buraya **Medinetü'r-Resul** (Peygamber Şehri) denildi. İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gelişiyle şerefi ve önemi daha da artan bu kutsal belde, zamanla kısaca **Medine** olarak isimlendirildi.

a) Mescid-i Nebi ve Suffe

Hz. Muhammed (s.a.v.) Medine'ye ulaştığında buradaki müminler, Allah Resulü'nü (s.a.v.) kendi evlerinde misafir etme şerefine nail olmak istediler. Resulullah (s.a.v.), devesinin serbest bırakılmasını istedi. Deve, Sehl ve Süheyl isminde iki yetim çocuğun arsasında durdu. Efendimiz (s.a.v.), buraya en yakın ev olan Halid b. Zeyd el-Ensari'nin (r.a.) evine misafir oldu. Kendi evi yapılana kadar burada kaldı. Devenin durduğu arsayı da parasını ödeyerek iki yetimden satın aldı.[1]

Mescid-i Nebi'den ve Medine'den bir görünüm

Hz. Peygamber (s.a.v.), iki yetimden satın alınan arsaya bir mescit inşa ettirdi. Bu mescidin yapımında bizzat kendisi de taş taşıdı, çalıştı. Hicret'ten sonra inşa edilen bu mescide, **Mescid-i Nebi** denildi. Mescidin yanına, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ailesinin ikamet etmesi için odalar da inşa edildi. Ayrıca Mescid-i Nebi'ye, kimsesiz Müslümanların barınması için **Suffe** denilen bir yer eklendi. Burada kalanlar, **Ashab-ı Suffe** olarak anıldı.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 164.

b) İlk Ezan

Hicret'ten sonra Medine'de, Müslümanlara namaz vaktinin geldiğini haber vermek için bir çağrı yapılması gerekiyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ashabıyla bu konuyu istişare etti. Çan çalınması, boru öttürülmesi, ateş yakılması gibi teklifler yapıldıysa da bunlar uygun bulunmadı. Sonra Abdullah b. Zeyd (r.a.), Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelerek rüyasında kendisine ezan okunduğunu anlattı. Aynı rüyayı Hz. Ömer (r.a.) de görmüştü. Bunun üzerine ezan okunarak Müslümanların namaza çağrılması kararlaştırıldı. Resulullah'ın (s.a.v.) müezzini Bilal-i Habeşî (r.a.), ilk ezanı okudu.[1]

c) Toplumsal Barışın Tesisi: Muâhât (İslam Kardeşliği) ve Medine Sözleşmesi

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Hicret'ten sonra her bir muhaciri, ensardan biriyle kardeş yaptı. Böylece Mekke'den göç eden müminlerin sıkıntılarını hafifletmeyi amaçladı. Çünkü Mekkeli müminler; evlerini, mallarını ve mülklerini memleketlerinde bırakıp Medine'ye hicret etmişlerdi. Muhacirler, her şeylerini memleketlerinde bıraktıkları için zor durumdaydılar. Medineli Müslümanlar, Mekkeli kardeşlerine her türlü yardımı yaptılar. Onlarla evlerini, tarlalarını, işlerini ve sofralarını paylaştılar.[2]

Bilgi Notu

Dinleri ve inançları uğruna evlerini, mallarını ve yakınlarını Mekke'de bırakıp Medine'ye göç eden Müslümanlara **muhacir**, onlara her türlü yardımı yapan Medineli Müslümanlara da **ensar** denildi.

Evs ve Hazreç, Medine'de yaşayan iki Arap kabilesi idi. Bu iki kabile arasında İslam öncesi dönemlere dayanan bir düşmanlık vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), Müslümanların kardeş olduğu bilinciyle bu iki kabile arasındaki düşmanlığa son verdi. Onları barıştırdı.

Medine'nin sakinleri Evs ve Hazreç'ten ibaret değildi. Burada üç büyük Yahudi kabilesi de yaşıyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.), toplumda barış ve güven içinde yaşamayı sağlamak için şehirde yaşayan Yahudilerle de yazılı bir sözleşme yaptı. **Medine Sözleşmesi** denilen bu yazılı anlaşma ile şehirde yaşayan kabilelerin hak ve görevleri ortaya konuldu. Böylelikle farklı inanç mensuplarının barış içinde yaşaması amaçlandı. Anlaşmaya göre özet olarak Yahudiler ve Müslümanlar inancında serbest olacaktı. Şehre bir saldırı olursa Yahudiler ve Müslümanlar birlikte savaşacaklardı. Hiç kimsenin, bir başkasına haksızlık yapmasına müsaade edilmeyecekti.[3]

Etkinlik

Medine Sözleşmesi, farklı inanç ve kimliklere mensup toplulukların bir arada yaşaması açısından günümüze nasıl bir model olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

ç) Bedir, Uhud ve Hendek Savaşları

Mekkeli müşrikler, İslam'ın Medine'de güçlenmesinden ve kendilerinin ticaret yolu üzerinde olan Medine'nin, Müslümanların eline geçmesinden rahatsız oldular. 624 yılında, bin kişilik bir ordu hazırlayıp Müslümanlara saldırdılar. Müslümanlar ise üç yüz kadar kişiydi. Bedir mevkiinde yapılan savaşı,

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s.179-181.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 293-294.
3. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 294-295.

düşman sayıca çok olmasına rağmen Müslümanlar kazandı. Müşriklerden bir kısmı öldürüldü, bir kısmı esir alındı. On dört sahabi de Bedir'de şehit oldu. Peygamberimiz (s.a.v.), savaşta esir alınanların bir kısmını fidye karşılığında, bir kısmını da karşılıksız olarak serbest bıraktı. Okuma yazma bilen esirleri de on Müslüman'a okuma yazma öğretmeleri karşılığında salıverdi. Bu savaş, Müslümanlara moral ve güven verdi.[1]

Bedir Savaşı'ndan sonra Kaynukaoğulları Yahudileri çarşıda bir Müslüman kadının örtüsünü açmaya kalkıştılar. Bunu gören bir Müslüman, kadının örtüsüne el uzatan Yahudi'yi öldürdü. Yahudiler de o Müslüman'ı şehit ettiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Kaynukaoğullarını kuşattı. Kuşatma sonucunda teslim olan bu Yahudi kabilesi cezalandırıldı ve Medine'den çıkarılıp sürgün edildi. [2]

Uhud Dağı ve Uhud Şehitliği

Bedir Savaşı'nın intikamını almak isteyen Mekkeli müşrikler, 625 yılında üç bin kişilik bir orduyla Medine'ye doğru harekete geçtiler. Ashabıyla istişare eden Resulullah (s.a.v.), kendisi şehirde kalınmasının uygun olduğunu söylemesine rağmen ashabın çoğunluğu meydan savaşı isteyince, onların fikrini uyguladı. Müslümanlar bin kadar kişiyle Medine'den çıktı. Daha sonra münafıklardan üç yüz kişi Müslümanlardan ayrılmış, böylece İslam ordusunun sayısı yedi yüze düşmüştür. Uhud Dağı eteklerinde yapılan savaş Müslümanların lehine devam ederken Peygamberimizin (s.a.v.) Ayneyn Geçidi'ne yerleştirdiği okçular, yerlerini terk ettiler. Oysa Peygamberimiz (s.a.v.) onlara, yerlerinden ayrılmamaları için kesin emir vermişti. Okçuların yerlerini terk ettiğini gören müşrik askerler, Müslümanlara arkadan saldırdılar. Müslümanlardan yetmiş kadar kişiyi şehit ettiler. Efendimizin (s.a.v.) amcası Hz. Hamza (r.a.) da şehitler arasındaydı. Peygamberimiz (s.a.v.), dağılan ordusunu toparlayıp düşmanı takip etti ancak Mekkeliler tekrar savaşmayı göze alamadılar. Uhud Savaşı'ndan sonra Resulullah'a (s.a.v.) suikast düzenleyen ve Peygamberimizle (s.a.v.) yaptıkları anlaşmaya aykırı davranan Yahudi Nadiroğulları kabilesi de sonra sürgün edilip Medine'den çıkarıldı.[3]

627 yılında Mekkeli müşrikler, Yahudilerin de kışkırtmasıyla Medine'ye bir kez daha saldırmaya karar verdiler. Başka bazı Arap kabilelerinin de katılımıyla on bin kişilik bir ordu oluşturup Medine'ye hareket ettiler. Peygamberimiz (s.a.v.), Selman-ı Farisî'nin (r.a.) teklifiyle şehrin çevresine hendekler kazılarak savunma yapılmasına karar verdi. Sahabiler, şehrin etrafına düşmanın geçemeyeceği hendekler kazdılar. Allah Resulü (s.a.v.) de hendeklerin kazılması sırasında bizzat çalıştı. Düşman ordusu şehre yaklaşıp da hendekleri görünce şaşırdı. Böyle bir manzarayla ilk defa karşılaşıyorlardı. Şehri bir ay boyunca kuşatan müşrikler, hendekleri geçmek için ne kadar çabaladılarsa da sonuç alamadılar. Sonunda Allah'ın (c.c) gönderdiği şiddetli bir rüzgâr sebebiyle perişan oldular ve kuşatmayı kaldırıp geri döndüler.[4] Hendek Savaşı sonrasında Müslümanlar, düşmanla iş birliği yapan Kurayzaoğulları adlı Yahudi kabilesi üzerine yürüdü. Bir süre devam eden kuşatmanın ardından teslim olan Kurayzaoğulları, vatana ihanet suçundan yargılandı ve Tevrat hükümlerine göre cezalandırıldı.[5]

1. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 147-158.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 65-68; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 358-359.
3. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 83-114; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 358-393-394.
4. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 299-309; İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 401-405.
5. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, 417-421.

d) Hudeybiye Antlaşması ve Kaza Umresi

628 yılında Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bin beş yüze yakın Müslüman'la Kâbe'yi ziyaret edip umre yapmaya karar verdi. Peygamberimiz (s.a.v.) ve ashab-ı kiram yola çıktılar. Savaşma niyetleri olmadığını göstermek için de yanlarına savaş aletlerini almadılar. Mekke'ye yaklaştıklarında Peygamber Efendimiz (s.a.v.), niyetlerini bildirmek üzere bir elçiyle Mekke'ye haber gönderdi. Ancak Mekkeliler, Müslümanların şehre girmesine izin vermediler. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Mekkelilerin iyi tanıdığı Hz. Osman'ı (r.a.) elçi olarak gönderdi. Ancak müşrikler Hz. Osman'ı (r.a.) bırakmayıp alıkoydular. Bu haber onlara, Hz. Osman'ın (r.a.) öldürüldüğü şeklinde geldi. Bunun üzerine ashab-ı kiram, müşriklerle savaştan kaçmayacaklarına, gerekirse onlarla savaşmadan Medine'ye dönmeyeceklerine dair Peygamber Efendimize (s.a.v.) söz verip biat ettiler. Bu olaya **Rıdvan Biatı** denir. Haberi duyan müşrikler Hz. Osman'ı (r.a.) bıraktılar. Elçi gönderip Peygamberimizle (s.a.v.) Hudeybiye Barış Anlaşması'nı imzaladılar.[1]

Bilgi Notu

Hudeybiye Barış Antlaşması denilen bu antlaşmaya göre;
Müslümanlar Kâbe'yi bu yıl değil, ertesi yıl ziyaret edeceklerdi ve bu ziyaret de üç gün sürecekti.
İki taraf birbiriyle on yıl boyunca savaşmayacaktı.
Mekkeli biri Müslüman olur da Medine'ye sığınırsa geri verilecek ancak Medineli biri Mekke'ye sığınırsa iade edilmeyecekti.
Arap kabilelerinden, isteyen istediği tarafla ittifak yapabilecekti.

Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 2, s. 264-265.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Hudeybiye Barış Antlaşması'yla başlayan barış ortamını iyi değerlendirdi. Yabancı ülkelerin hükümdarlarına elçilerle birlikte mektuplar gönderip onları İslam'a davet etti. Bizans, Sasani, Mısır ve Habeşistan hükümdarları ile Gassan Emiri'ne İslam'a davet mektupları gönderdi. Davet mektubunu alan hükümdarların bazıları elçileri iyi karşıladı, onları hediyelerle geri yolladı. Bazıları ise elçilere düşmanca davrandı. Örneğin Gassan Emiri, Peygamberimizin (s.a.v.) gönderdiği elçiyi şehit etti. Bu durum daha sonra Mute Savaşı'na sebep oldu. Hz. Peygamber (s.a.v.), 629 yılında, bir önceki yıl yapamadığı umre ibadetini gerçekleştirdi.[2]

e) Hayber'in Fethi ve Mute Savaşı

Hayber, Medine'nin kuzeydoğusunda, Suriye yolu güzergâhında bulunan bir Yahudi yerleşim birimiydi. Buradaki Yahudiler, sürekli Müslümanların aleyhine faaliyetlerde bulunuyor ve müşrik Arapları Müslümanlara karşı kışkırtıyorlardı. Peygamberimize (s.a.v.) suikast teşebbüsünde de bulunan Yahudiler, Medine'ye saldırmak için hazırlık yapıyorlardı. Bütün bu sebeplerle Hz. Peygamber (s.a.v.), 628 yılında Hayber'i kuşattı. Zorlu bir kuşatma süreci sonunda Hayber fethedildi.[3]

Bizans'a tabi olan Gassan Emiri, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Hudeybiye Barış Antlaşması'ndan sonra gönderdiği elçiyi şehit etmişti. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.v.), Zeyd b. Hârise (r.a.) komutasında üç bin kişilik bir ordu hazırladı. Mute'de yapılan savaşta, düşman ordusunun sayısı Müslümanlardan kat kat fazlaydı. Savaşta komutanlardan Zeyd b. Hârise (r.a.), Cafer b. Ebu Talip (r.a.) ve

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 424-43.
2. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 227-228, 242-243.
3. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 492-497.

Abdullah b. Revâha (r.a.) şehit oldu. Komutayı ele alan Halid b. Velid (r.a.), ustaca bir manevrayla ordunun fazla kayıp vermeden Medine'ye dönmesini sağladı.[1]

f) Mekke'nin Fethi

Hudeybiye Barış Antlaşması sonrasında, Mekkeli müşriklerin ittifak kurduğu bir kabile, Peygamberimizin (s.a.v.) ittifak kurduğu kabileye mensup bazı kişileri öldürdü. Mensupları öldürülen kabile, Peygamberimize (s.a.v.) gelip durumu anlattı. Efendimiz (s.a.v.) Mekkelilerden, ya öldürenlerle ittifakı bozmalarını ya da öldürülenlerin diyetini ödemelerini istedi. Mekkeliler bunu kabul etmeyerek Hudeybiye Barış Antlaşması'nı bozdular. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), on bin kişilik bir orduyla Mekke üzerine yürüdü. Küçük çaplı bir iki direniş dışında önemli bir durumla karşılaşmayan Müslümanlar, 630 yılında Mekke'ye girdiler. Sekiz yıl önce buruk ve üzgün bir şekilde terk etmek zorunda kaldıkları Mekke'ye, mutluluk ve sevinçle tekrar döndüler ve şehri fethettiler. Peygamberimiz (s.a.v.), Kâbe'yi putlardan temizledi ve Mekke'yi tekrar tevhit inancının merkezi hâline getirdi.[2]

Mekke, 630 yılında fethedilmiştir (Günümüzden bir görünüm).

g) Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması

Mekke'nin Fethinden sonra birçok kabile, İslam egemenliğini kabul etmişti. Ancak özellikle Hevâzin ve Sakif kabileleri, eskiden olduğu gibi İslam'a düşmanlıklarını sürdürüyorlardı. Müşrikler, bu kabilelerin önderliğinde ittifak kurarak Müslümanlığı yok etmek için yaklaşık yirmi bin kişilik bir ordu oluşturdular. İki ordu Huneyn denilen yerde karşılaştı. Savaş sonunda Müslümanlar müşrikleri yendi. Dağılan düşman ordusundan bazı kişiler öldürüldü, bazıları da esir alındı. Kaçanlar da Taif'e sığındı.[3]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Huneyn Savaşı'ndan sonra düşmanların sığındığı Taif'i kuşattı. Bir süre devam eden kuşatma uzayıp Taifliler direnince kuşatma kaldırıldı. Ancak aradan bir müddet geçince Taifliler kendiliğinden Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelip Müslüman olduklarını bildirdiler. Resulullah (s.a.v.), onların İslam'ı kabulünden büyük memnuniyet duydu, kendilerine ikramlarda bulundu.[4]

1. Vâkidî, Kitabü'l- Meğazi, C 2, s. 414-428.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 521-533.
3. Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 269-276.
4. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 564-569.

h) Veda Haccı ve Veda Hutbesi

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), Hicret'in onuncu yılında (632) hacca gitmeye karar verdi ve bunun için hazırlık yapmaya başladı. Müslümanlara da hacca gideceğini duyurdu. Bunun üzerine birçok Müslüman, hacca gitmek için hazırlandı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), binlerce Müslüman'la birlikte Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktı. Resulullah (s.a.v.) ilk ve son haccını bu sene yaptı. Bu haccı sırasında Müslümanlara son nasihatlerini verdi, onlarla vedalaştı. Bu sebeple onun bu haccına **Veda Haccı** denildi. Peygamberimizin (s.a.v.) Veda Haccı sırasında Arafat'ta yüz bini aşkın Müslüman'a yaptığı konuşmaya da **Veda Hutbesi** adı verildi.[1]

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Veda Haccı sırasında konuşma yaptığı Arafat'tan bir görünüm

Etkinlik

VEDA HUTBESİ'NDEN

"Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyin ve onları aklınızda tutun. Bilmiyorum, belki bu seneden sonra burada sizinle bir daha buluşamayacağım. Sözlerimi iyice dinleyip kavrayan kişiye Allah merhamet etsin.

Ey insanlar! Rabb'inize kavuşacağınız güne kadar kanlarınız, mallarınız, ırz ve namuslarınız tıpkı bu ayınızın, bu şehrinizin, bugününüzün haram olduğu gibi mukaddestir, dokunulmazdır.

Dikkat edin! Her suçlu cezasını kendisi çekecektir. Hiçbir baba, çocuğunun suçundan dolayı sorumlu tutulamayacağı gibi hiçbir çocuk da babasının yaptığından dolayı cezalandırılamaz.

Biliniz ki Cahiliye Devri'nden kalma bütün çirkin âdetler ayağımın altındadır. Cahiliye Dönemi'nden kalma bütün faizler kaldırılmıştır. Anaparanız sizindir, ne hakkınızın fazlasını alırsınız ne de hakkınız alınır. Allah hükmünü vermiştir, artık faiz kalkmıştır. İlk kaldırdığım faiz, (amcam) Abbas b. Abdülmuttalip'in faizidir.

Cahiliye Devri'ndeki bütün kan davaları kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası da İyas b. Rebia b. Haris b. Abdülmuttalip'in kan davasıdır.

Ey insanlar! Şüphesiz şeytan, bu memleketinizde ebedî olarak kendisine itaat etmenizden ümidini kesmiştir. Fakat küçük gördüğünüz şeylerde kendisine itaat ederseniz o buna razıdır. Dininiz için ondan sakınınız.

Ey insanlar! Allah katında ayların sayısı on ikidir. Onlardan dördü haram aylardır. Bunların üçü peş peşe gelir: Zilkade, zilhicce ve muharrem. Birisi de cemaziyelâhir ile şaban arasında bulunan recep ayıdır.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nevebiyye, C 4, s. 341-347; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 307.

Ey insanlar! Sizin hanımlarınız üzerinde haklarınız vardır. Onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Kadınlarınıza iyi davranın. Siz onları Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onlarla evlenmeyi de ancak Allah'ın emriyle helal edindiniz. Kadınlar hakkında Allah'tan korkun ve onlar hakkında hayrı tavsiye edin.

Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyin ve iyi düşünün. Bilin ki her bir Müslüman, diğerinin kardeşidir. Bütün Müslümanlar kardeştirler. Hiçbir kişinin, hiçbir şeyi, gönül hoşluğuyla vermedikçe başkasına helal değildir. Kendinize zulmetmeyiniz. Benden sonra sakın eski yanlışlarınıza dönüp birbirinizin boynunu vurmayınız.

Ey insanlar! Şüphesiz Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir. Mirasçıya vasiyette bulunmak caiz olmaz.

Ey insanlar! Sizin için öyle iki şey bıraktım ki onlara sımsıkı bağlanırsanız asla doğru yoldan sapmazsınız. Bunlar Allah'ın kitabı ve Peygamber'inin sünnetidir.

Sözlerimi, burada bulunanlar bulunmayanlara ulaştırsın. Olur ki burada bulunmayanlar, sözlerimi burada olanlardan daha iyi kavrarlar.

Yarın size benim hakkımda soru sorulacak. Benim hakkımda ne dersiniz?

Sahabiler, "Allah'tan aldığını bize tebliğ ettin, peygamberlik görevini yerine getirdin ve bize nasihat ettin." dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şehadet parmağını havaya kaldırdı ve üç kez, "Şahit ol ya Rab, şahit ol ya Rab, şahit ol ya Rab!"buyurdu.

İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, 345-347; Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 3, s.360-364.

ı) Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Vefatı

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Veda Haccı'nı yaptıktan sonra Medine'ye döndü ve kısa süre sonra da rahatsızlandı. Rahatsızlığı gittikçe ilerleyen Allah'ın Kutlu Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.), mescide gidemeyecek kadar ağırlaştı. Cemaate namaz kıldırması için kendi yerine Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) görevlendirdi. Resulullah (s.a.v.), 8 Haziran 632 tarihinde pazartesi günü, 63 yaşındayken ahirete irtihâl etti ve Rabb'ine (c.c) kavuştu. Vefat ettiği yer olan Hz. Aişe'nin (r.a.) odasına defnedildi. Onun, Mescid-i Nebi'de, kabri ile minberinin bulunduğu bölüme **Ravza-i Mutahhara** (Tertemiz cennet bahçesi) denildi.[1]

Peygamberimizin (s.a.v.) kabri Medine'de, Mescid-i Nebi'nin içindedir.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, s. 393-394.

4. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Bizi doğrudan ilgilendirmeyen kötülüklere sessiz kalmak doğru mudur? Niçin? Tartışınız.

Müslüman, güzel ahlaklı ve örnek bir insan olmalıdır. Kötülükten kaçınmalı, iyi ve faydalı işlere yönelmelidir. Ancak dinimize göre insanın kendisinin iyi olması, kötülükten uzak durması yeterli değildir. Müslüman, bunun yanı sıra iyiliği emretmeli, kötülüğü de engellemeye çalışmalıdır. İslam'da bu ilkeye, **emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l münker** denir. **Emr-i bi'l-ma'ruf;** dine göre yapılması gereken işleri teşvik etmek; **nehy-i ani'l-münker** ise yapılmaması gereken işleri yasaklamak, engellemeye gayret etmek demektir. Buna göre emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker; insanın kötü söz, fiil ve ahlaka karşı tavır alıp hayatın her alanında dinin ve aklın emretmiş olduğu hayır ve güzellikler yerleşinceye kadar yerine göre eliyle diliyle ve malıyla yapmış olduğu her türlü gayret ve çalışmadır.[1]

Kur'an-ı Kerim, emr-i bi'l-maruf, nehy-i ani'l-münkeri, Müslümanların temel özellikleri arasında saymaktadır. Bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulmaktadır: **"Mümin erkeklerle mümin kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkorlar; namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, Allah'a ve Resulü'ne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azîzdir, hikmet sahibidir."**[2], **"İçinizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."**[3] Bu ayetlerde Müslümanların iyiliği emretmekle ve kötülüğü engellemekle yükümlü oldukları açıkça ifade edilmektedir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) toplumsal duyarlılığa çok önem vermiştir. O, hem peygamberlik öncesi hayatında hem de peygamberliği döneminde insanların sorunlarına her zaman duyarlı olmuştur. Toplumda yaşanan sorunlar ve haksızlıklar karşısında sessiz kalmamıştır. Bir kötülük gördüğünde "Beni ilgilendirmez." diye düşünmemiştir. Çünkü kötülükler engellenmezse zamanla tüm toplumda yaygınlaşır. Bundan da sadece kötülüğü yapanlar değil, tüm toplum zarar görür.

Etkinlik

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

"Sizden biriniz bir kötülük gördüğünde onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin. Buna da güç yetiremezse kalbiyle buğz etsin. Bu ise imanın en zayıf derecesidir."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 78.

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Sınıfınızda ikişer, üçer kişilik gruplar oluşturup bu hadisin içeriği ve mesajıyla ilgili doğaçlama drama yapınız.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 73.
2. Tevbe suresi, 71. ayet.
3. Âl-i İmrân suresi, 104. ayet.

ÜNİTE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

A Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu çevrede sosyal ve ahlaki durum nasıldı? Bilgi veriniz.

2. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) gençlik dönemini ana hatlarıyla anlatınız.

3. Peygamberimizin (s.a.v.) gençlik dönemindeki kişisel ve ahlaki özelliklerini arkadaşlarınızla irdeleyiniz.

4. Resulullah'a (s.a.v.) ilk vahiy nasıl gelmiştir? Anlatınız.

5. Peygamberimizin (s.a.v.) İslam davetine Mekkeli müşriklerin tepkisi nasıl olmuştur? Açıklayınız.

6. Hicret'in sebep ve sonuçları hakkında kısaca bilgi veriniz.

7. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine'ye ulaşınca ilk olarak neler yaptı? Kısaca anlatınız.

B Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

8. Aşağıdakilerden hangisi, Peygamberimizin (s.a.v.) çocuklarından biri **değildir?**

A) Fâtıma
B) Hatice
C) Rukiye
D) Kasım

9. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğum tarihi ve yeri hangi seçenekte doğru verilmiştir?

A) 20 Nisan 571-Mekke
B) 20 Eylül 610-Mekke
C) 8 Haziran 615-Medine
D) 27 Ekim 622-Mekke

10. Mekkeliler Sevgili Peygamberimize (s.a.v.) "Muhammedü'l-Emin" diyorlardı. Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Peygamberimizin (s.a.v.) yetim ve öksüz olması
B) Peygamberimizin (s.a.v) azimli ve kararlı olması
C) Peygamberimizin (s.a.v.) dürüst ve güvenilir olması
D) Peygamberimizin (s.a.v.) sabırlı ve çalışkan olması

11. Aşağıdakilerden hangisi, Medine Dönemi'nde **gerçekleşmemiştir?**

A) Medine Sözleşmesi
B) Hudeybiye Barış Antlaşması
C) Hendek Savaşı
D) Akabe Biatları

12. Aşağıdakilerden hangisi, Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında yapılan savaşlardan biri **değildir?**

A) Uhud Savaşı
B) Bedir Savaşı
C) Hayber Savaşı
D) Hendek Savaşı

13. I. Kan davalarının yasaklanması — II. Faizin yasaklanması
III. İçkinin yasaklanması — IV. Kadın haklarının korunması

Yukarıdakilerden hangisi, Veda Hutbesi'nde dikkat çekilen hususlardan biri **değildir?**

A) I B) II C) III D) IV

14. I. Dayanışma II. Sevgi III. Saygı IV. Kavga

Yukarıdakilerden kaç tanesi Peygamberimizin (s.a.v.) ailesinde görülürdü?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

C Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerden uygun olanlarla doğru bir şekilde tamamlayınız.

Kuba | muhacir | Ranuna | Habeşistan | ensar | Hz. Ebu Bekir (r.a) | Ravza-i Mutahhara | Hz. Hatice (r.a.)

✦ İslam tarihindeki ilk yapılan cami, hicret esnasında yapılan .... Mescidi'dir.

✦ Peygamberimizin (s.a.v.) hicret esnasındaki yol arkadaşı .... idi.

✦ İlk Hicret, adil bir hükümdarı olan .... yapılmıştır.

✦ Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ilk cuma namazını .... denilen yerde kıldırmıştır.

✦ Peygamberimizin (s.a.v.) Mescid-i Nebi'nin yanında bulunan mezarının bulunduğu yere .... denir.

✦ Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara ...., onlara kucak açıp her türlü yardımı yapan Medineli müminlere de .... denir.

✦ Peygamberimiz (s.a.v.) yirmi beş yaşındayken .... ile evlenmiştir.

ÖĞRENME ALANI: PEYGAMBERİMİZİN NEBEVİ YÖNÜ

2. ÜNİTE

KUR'AN-I KERİM'DE PEYGAMBERİMİZ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Enbiyâ suresinin 107. ayetinin anlamını, Kur'an mealinden bulup defterinize yazınız. Bu ayette ne anlatılmak istendiğini aile büyüklerinizle konuşunuz.
2. Âlem, rahmet, salavat, naat, beşir ve nezir kavramlarının anlamlarını araştırıp defterinize not ediniz.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) ahlaki özellikleri hakkında bir araştırma yapınız.
4. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), güzel ahlakın önemini belirten iki hadisini öğrenip defterinize yazınız.
5. Âl-i İmrân suresinin 31. ayetinin anlamını Kur'an mealinden bulup defterinize yazınız.

1. RAHMET PEYGAMBERİ

Güdüleme

"Rahmet ve merhamet" kavramlarının anlamları hakkında neler biliyorsunuz? Bu konuda bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yüce Allah (c.c.), tarih boyunca birçok peygamber göndermiştir. Bunların sonuncusu da bizim peygamberimiz Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Efendimizin (s.a.v.) bazı özellikleri vardır. Bunlardan biri, onun "rahmet peygamberi" olması, "âlemlere rahmet" olarak gönderilmesidir. Efendimizin (s.a.v.) rahmet peygamberi olarak gönderilmesinin ne demek olduğunu anlayabilmemiz için rahmet kavramının anlamını bilmemiz gerekir.

Bilgi Notu

Rahmet kavramı sözlükte; incelik, sevgi, merhamet, affetme, sevap, lütuf, ihsan anlamlarına gelmektedir. Aynı zamanda rahmet, bütün varlıkların iyiliğini arzu edip onlara her türlü yardımda bulunma isteği demektir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 300-301.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmesi, Rabb'imizin (c.c.) kullarına olan rahmetinin ve merhametinin en açık göstergelerinden biridir. Çünkü Allah (c.c.), kullarının; şirkin, küfrün ve cehaletin karanlıklarında kalmasını istememiştir. Onların cehennemde ceza çekmelerini arzu etmemiştir. İnsanların Allah'ı (c.c.) tanımalarını, ona iman ve ibadet etmelerini istemiştir. Kullarının ahlaklı ve erdemli bir hayat yaşamalarını dilemiştir. Onların dünyada ve ahirette; huzur, barış ve mutluluk içerisinde, kardeşçe yaşamalarını arzu etmiştir. Bunun için de onları iman ve ibadete, iyiye ve doğruya yöneltmek; kötülüklerden uzaklaştırmak için son peygamber olarak Hz. Muhammed'i (s.a.v.) göndermiştir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) rahmet peygamberi olmasının bir diğer anlamı da Efendimizin (s.a.v.) insanlara; barışı, huzuru, merhameti ve sevgiyi öğretmesi; onların iyiliğini arzu edip bunun için çaba harcamasıdır. İnsanlar için şefkat ve merhamet örneği olmasıdır.

HADİS YORUMLAYALIM

أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَحْمَدُ، وَالْمُقَفِّى، وَالْحَاشِرُ، وَنَبِىُّ التَّوْبَةِ، وَنَبِىُّ الرَّحْمَةِ

"Ben Muhammed'im, Ahmed'im, el-Mukaffi'yim (peygamberlerin ardından gelenim), el-Hâşir'im (insanların arkamda toplandığı kişiyim), tövbe peygamberiyim, rahmet peygamberiyim."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Fedâil, 126.

Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmeden önce başta Arap Yarımadası olmak üzere tüm dünyada büyük bir cehalet yaşanıyordu. İnsanlık buhranlar içindeydi. Dönemin en güçlü devletleri olan Bizans ile Sasaniler arasında siyasi çekişme vardı. Taht kavgaları, mezhep savaşları ve bunların yol açtığı savaşlar dünyayı olumsuz etkiliyordu. Toplumsal eşitsizlik ve adaletsizlikler oldukça fazlaydı. Hak, hukuk, adalet, merhamet, sevgi kavramları neredeyse unutulmuştu. Güçlüler güçsüzleri eziyordu. Halk sosyal sınıflara ayrılmıştı ve kölelik düzeni yaygındı. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı son derece olumsuz bir bakış açısı söz konusuydu. Örneğin Arap Yarımadası'nda insanlar kendi elleriyle yaptıkları putlara tapıyor, onlardan yardım diliyorlardı. Kadınlar ve kız çocukları hor görülüyordu. Hatta bazı insanlar, utançlarından kız çocuklarını diri diri toprağa gömüyorlardı. Allah'ın (c.c.) birliğini anlamına gelen tevhit inancından uzaklaşılmıştı. Putperestlik, zulüm, şirk ve küfür yaygınlaşmıştı. Kabileler arasında sık sık çekişmeler, kan davaları ve çatışmalar yaşanıyordu.

AYET YORUMLAYALIM

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنٖينَ اِذْ بَعَثَ فٖيهِمْ رَسُولاً مِنْ اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهٖ وَيُزَكّٖيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَۚ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفٖى ضَلَالٍ مُبٖينٍ ﴿١٦٤﴾

"Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, (kötülüklerden ve inkârdan) kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler."

Âl-i İmrân suresi, 164. ayet.

Bilgi Notu

Âlem; yeryüzündeki ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün evren, gökyüzünde görünen ve görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat anlamına gelir. Akıl ve duyu organlarıyla bilinebilen veya varlığı düşünülebilen varlıklar için de âlem kavramı kullanılır. (Dinî Terimler Sözlüğü, s. 14.) Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), tüm âlemlere rahmet olmak üzere gönderilmiştir. Nitekim Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmesi sadece belli bir topluluk, bölge, millet için değil; tüm insanlık için iyiliktir, lütuftur, rahmettir. Ayrıca onun rahmet olması belli bir zaman için değil, kıyamete kadar tüm zamanlar için geçerli bir durumdur. Çünkü Peygamber Efendimizin (s.a.v.) getirdiği din evrenseldir. O ilkelere uyan herkes, her zaman barış ve huzur içinde, kardeşçe, mutlu bir şekilde yaşayacaktır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sadece insanlar için değil, diğer canlılar için de rahmettir. Örneğin Efendimiz (s.a.v.) hayvanlara eziyet edilmesini ve onlara kötü davranılmasını yasaklamıştır. Doğanın korunmasını, çevreye zarar verilmemesini ve ağaçların gereksiz yere kesilmemesini istemiştir.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), çeşitli hadislerinde kendisinin insanlığa rahmet olarak gönderildiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda davranışlarıyla da rahmet peygamberi olduğunu göstermiştir. Efendimiz (s.a.v.), her zaman insanların iyiliğini istemiş ve bunun için çalışmıştır. O, insanların kötülüğünü istememiş, onlara beddua ve lanet etmemiştir. Peygamberimiz (s.a.v.), müşriklerin baskı ve eziyetlerinden bunalan ve kendisinden onlara beddua etmesini isteyen sahabilerine, kendisinin rahmet olarak gönderildiğini söyleyerek cevap vermiştir.[1]

HADİS YORUMLAYALIM

إِنِّى لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً

"Ben lanetçi olarak gönderilmedim. Ben ancak ve ancak rahmet olarak gönderildim."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 87.

Etkinlik

Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmeseydi dünya nasıl bir yer olurdu? Beyin fırtınası yapınız.

Sizce günümüzde insanlık, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) getirdiği ilkelere ne kadar muhtaçtır? Arkadaşlarınızla tartışınız.

2. ŞEFKAT VE MERHAMET PEYGAMBERİ

Güdüleme

Merhametli bir insan, başkalarına nasıl davranır? Söyleyiniz.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), diğer bütün güzel özelliklerde olduğu gibi şefkat ve merhamette de zirvedeydi. Ümmetine karşı çok merhametli ve şefkatli olan Resulullah (s.a.v.), insanların hep iyiliğini ister ve bunun için gece gündüz çalışırdı. Herkesin İslam'ı benimseyip Müslüman olmasını arzulardı. Hiç kimsenin küfür ve şirk üzere kalmasını, dolayısıyla cehennemde ceza görmesini istemezdi. Çok merhametli olduğu için buna üzülürdü. Bu konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulmaktadır: **"(Resulüm!) Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin."**[2]

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara her zaman şefkat ve merhametle yaklaşırdı. Çevresindeki kişilere karşı kaba ve kırıcı davranmaz, onları incitmemeye özen gösterirdi. Kendisine yapılan kötülükleri affeder, hiç kimseye kin beslemez ve intikam peşinde koşmazdı. Her zaman ümmetinin iyiliğini ister, bunun için çaba harcar ve dua ederdi.

1. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 87.
2. Şuarâ suresi, 3. ayet.

AYET YORUMLAYALIM

لَقَدْ جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَز۪يزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَر۪يصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِن۪ينَ رَؤُ۫فٌ رَح۪يمٌ ﴿١٢٨﴾

“Andolsun, size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir.”

Tevbe suresi, 128. ayet.

Taifliler Efendimize (s.a.v) eziyet etmişler, onu taşlamışlardı. Öyle ki Allah Resulü’nün (s.a.v.) mübarek ayakları kanlar içinde kalmıştı. Buna rağmen Efendimiz (s.a.v.), Taiflilere beddua etmedi. Aksine onlara merhametle dua etti. Yüce Allah (c.c.), Peygamber Efendimize (s.a.v.) melek gönderdi. O melek, “Dilersen şu iki yalçın dağı onların başına geçireyim.” dedi. Ancak Taiflilerin cezalandırılmasına şefkat ve merhamet peygamberi olan Efendimiz (s.a.v.) razı olmadı. Bunu istemedi ve şöyle buyurdu: **“Hayır, Allah’ın, onların soylarından sadece Allah’a kulluk edecek ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseleri çıkaracağını ümit ederim.”**[1]

HADİS YORUMLAYALIM

إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اِسْتَوْقَدَ نَارًا، فَجَعَلَتِ الدَّوَابُّ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهِ، فَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ وَأَنْتُمْ تَقَحَّمُونَ فِيهِ

“Benimle ümmetimin durumu, (geceleyin) ateş yakan kimsenin hâline benzer. Böcekler ve kelebekler o ateşe düşmeye başlar. İşte ben de sizler ateşe girerken kuşaklarınızdan tutup engellemeye çalışıyorum.”

Buhari, el-Câmiu’s-Sahih, Rikak, 26; Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Fedâil, 17.

Resulullah Efendimiz (s.a.v.), kendisine her türlü eziyeti ve baskıyı yapan Mekkelilere şefkat ve merhametle davrandı. Mekke’yi fethettiğinde, kendisini doğup büyüdüğü şehirden ayrılmak zorunda bırakan şehir halkını cezalandırmadı. Fetih günü, Kâbe’nin etrafında kendilerine verilecek cezayı bekleyen Mekkelileri, merhamet peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.), “Gidiniz, hepiniz serbestsiniz.” buyurarak affetti.[2]

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمْهُ اللّٰهُ

“İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.”

Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, Tevhid, 2.

1. İbn-i Kesir, es-Sîretü’n-Nebeviyye, s. 241-243.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü’n-Nebeviyye, C 2, s. 73.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), özellikle toplumun zayıf kesimleri olarak kabul edilen; çocuklara, yetimlere, kimsesizlere, yaşlılara, kadınlara ve fakirlere merhametli olunması konusunda daha hassas davranırdı. Örneğin bir hadisinde, **"Sizin hayırlınız, kadınlarına iyi davrananlarınızdır."**[1] buyurmuştu. Efendimiz (s.a.v.), kız çocuklarına değer vermeyenleri de ikaz ederdi. Köle ve cariyelere iyi davranılmasını tembihlerdi. **"Köleleriniz sizin kardeşlerinizdir. Allah, onları idareniz altına vermiştir. Kimin kardeşi, idaresi altına verilmişse ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin. Eğer gücü yetmeyeceği bir şeyi ona yüklerse yardım etsin."**[2] buyururdu. Resulullah Efendimiz (s.a.v.), fakirleri gözetir ve onlara yardım ederdi. Kendisinden bir şey isteyeni boş çevirmezdi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) hem kendi çocuklarına hem de başkalarının çocuklarına merhametle ve anlayışla yaklaşırdı. Enes b. Malik (r.a.) der ki: "Çocuklara Resulullah'tan (s.a.v.) daha şefkatli davranan birini görmedim. Onun oğlu İbrahim, Medine'nin yüksek yerlerinde bir sütannedeydi. Resulullah (s.a.v.) İbrahim'in yanına gelir… onu kucağına alır ve öperdi.[3] Bir keresinde Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) torununu öperken gören Akra' b. Habis (r.a.) adlı sahabi, "Benim on çocuğum var, bunlardan hiçbirini öpmüş değilim." dedi. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.v.), **"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz."**[4] buyurdu.

Rahmet Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.), çocuklara sevgi ve merhametle yaklaşılmasını istemiştir.

Resulullah (s.a.v.), kendisi merhametli ve şefkatli olduğu gibi ashabına da her zaman merhametli olmayı tavsiye ederdi. Örneğin bir hadis-i şerifinde, **"Merhametli olanlara Allah merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin."**[5] buyurmuştu.

1. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 149.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İman, 22; el-Edebü'l-Müfred, s. 133.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 124.
4. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 18.
5. Ebu Davud, es-Sünen, Edeb, 58; Tirmizî, es-Sünen, Birr, 16.

HADİS YORUMLAYALIM

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِى تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى

"Müminler birbirini sevmede, birbirine merhamet ve şefkat göstermede bir vücut gibidirler. Vücudun bir organı rahatsızlandığında diğer organlar uykusuzluk ve ateşle bunu nasıl paylaşırsa (hissederse) müminler de öyledir."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 27; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 66.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yalnızca insanlara değil, hayvanlara da merhametle yaklaşırdı. Ashabını bu konuda sık sık ikaz ederdi. Hayvanlara eziyet edenleri ve kötü davrananları, onlara taşıyabileceklerinden fazla yük yükleyenleri böyle yapmamaları konusunda uyarırdı. Kuşların yuvasının bozulmamasını; hayvanların, annelerinden ayrılmamasını isterdi. **"Haksız yere bir serçeyi ya da ondan daha büyük bir canlıyı öldüren kişiden Allah mutlaka bunun hesabını sorar."**[1] buyururdu. Başka bir hadisinde de susuz kalan bir köpeğe su verdiği için Allah (c.c.) tarafından günahları affedilen bir kişiden bahsetmişti. Sahabiler, "Hayvanlara yaptığımız iyilikler için de bize sevap var mıdır?" diye sorunca Efendimiz (s.a.v.), **"Her canlıya yapılan iyilikten sevap vardır."**[2] buyurarak hayvanlara iyilik etmeyi tavsiye etmişti.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), hayvanlara sevgi ve merhametle yaklaşılmasını istemiştir.

Şefkat ve merhamet peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara değer verirdi. Bunu hem sözleriyle hem de davranışlarıyla karşısındaki kişiye hissettirirdi. Kâinatın Efendisi Hz. Muhammed (s.a.v.); insanlar arasında ırk, renk, cinsiyet ve milliyet ayrımı yapmazdı. O; yaşlı, genç, kadın, erkek, hür, köle, kimi görürse selam verirdi. Karşılaştığı insanlara hâl ve hatır sorardı. İnsanlara isimleriyle seslenmeye özen gösterirdi. Bir yere davet edildiğinde mutlaka davete icabet etmeye çalışırdı. **"Sizden biriniz, kardeşinin ister düğününe isterse buna benzer bir şeyine davet edilirse daveti kabul etsin."**[3] buyurarak ashabına da böyle yapmayı tavsiye ederdi.

1. Nesâî, es-Sünen, Sayd, 34.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Müsâkât, 9.
3. Ebu Davud, es-Sünen, Et'ime, 1.

Bilgi Notu

Enes b. Malik (r.a.) der ki: "Peygamber (s.a.v.) hastaları ziyarete gider, cenaze namazında ve definde hazır bulunur, at ve deveye sahip olduğu hâlde merkebe biner, bir köle dahi davet etse onun davetini kabul ederdi…"

Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 333; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 356.

Ashab-ı kiram, Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) insanlara değer verdiğini gösteren birçok davranışını aktarmışlardır. Örneğin on yıl boyunca Resulullah'a (s.a.v.) yakınındaki kişilerden biri olan Enes b. Malik (r.a.) şunları söylemiştir: "Bir adam Resulullah (s.a.v.) ile karşılaşıp onunla musafaha yaptığı (el sıkıştığı) zaman adam elini çekmedikçe Resulullah (s.a.v.) elini çekmezdi. Yine adam yüzünü çevirmedikçe Resulullah (s.a.v.) yüzünü çevirmezdi. Resulullah'ın (s.a.v.), yanına oturan arkadaşına karşı ayaklarını uzattığı da görülmemiştir. Resulullah (s.a.v.) biriyle karşılaştığında adam ayrılmadan Resulullah (s.a.v.) ayrılmazdı. Yine Resulullah'ın (s.a.v.) arkadaşlarından biri onunla karşılaşıp elini ona uzatacak olursa hemen elini tutardı. Arkadaşlarından biri onun kulağına eğildiğinde o da eğilirdi. Adam ağzını onun kulağından çekmedikçe Resulullah (s.a.v.) kulağını çekmezdi."[1]

HADİS YORUMLAYALIM

حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ

"Müslüman'ın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamı almak, hastayı ziyaret etmek, cenazeye katılmak, davete icabet etmek ve aksırana Allah'tan rahmet dilemek."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 2.

Etkinlik

Siz, bir insanın merhametli ve şefkatli bir kişi olduğunu nasıl anlarsınız? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Siz, insanlara değer verdiğinizi hangi söz ve davranışlarınızla gösteriyorsunuz? Anlatınız.

3. MÜJDELEYEN VE UYARAN PEYGAMBER

Güdüleme

Peygamberimiz (s.a.v.) insanlara ne gibi müjdeler vermiş, hangi uyarıları yapmış olabilir? Düşününüz.

Bütün peygamberler gibi Hz. Muhammed'in (s.a.v.) görevi de toplumu dönüştürmek, yeryüzünde kötülükleri yok ederek iyiliği, hakkı, hukuku ve adaleti hâkim kılmaktır. Peygamberler baskıcı insanlar

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 362-363.

değildirler. Onlar, toplumu dönüştürürken eğitim metodunu kullanmışlar ve insanları ikna etmek için çaba harcamışlardır.

Eğitimde ödül ve ceza, çok etkili ve sıkça kullanılan iki temel yöntemdir. Dinî alanda da bu durum söz konusudur. Bu sebeple Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bu iki yönteme sıkça başvurmuştur. İnsanlara, iyiye yönelmeleri durumunda güzel şeylerle karşılaşacaklarının müjdesini vermiştir. Kötülük yaptıklarında da ceza görecekleri konusunda onlara uyarılar yapmıştır. Dolayısıyla Efendimizin (s.a.v.) temel özelliklerinden biri, müjdeci (beşir) ve uyarıcı (nezir) olmasıdır. O, belli bir millet ya da toplum için değil, dünyanın her yerindeki bütün insanlar için bir uyarıcı ve müjdecidir. Çünkü onun risaleti evrenseldir. Tüm zamanlar ve insanlar için geçerlidir. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler."**[1]

AYET YORUMLAYALIM

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْئَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٩﴾

"Doğrusu biz seni Hak (Kur'an) ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Sen cehennemliklerden sorumlu değilsin."

Bakara suresi, 119. ayet.

Bilgi Notu

Hz. Muhammed (s.a.v.) beşir ve nezir olarak gönderilmiştir. **Beşir** kavramı sözlükte; müjdeci, sevindirici, göze aydınlık, gönle sevinç verici anlamlarına gelmektedir. Dinî terim olarak ise "Müslümanlara Allah'ın (c.c.) bağış ve yardımını, ahirette erişecekleri ilahi nimetleri müjdeleyen" anlamında, Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) sıfatlarından biridir.

Nezir kavramı sözlükte; uyarıcı, sakındırıcı, korkutucu anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise nezir; "Allah'ın (c.c.) emirlerine karşı gelen insanları, onun azabıyla korkutan ve inançsızlara, günahkârlara ilahi emirleri duyurmak suretiyle onları uyaran" anlamında, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sıfatlarından biridir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 38, 281.

Hz. Muhammed'e (s.a.v.) uyarıcılık görevi, peygamberlik döneminin hemen başında verilmişti. Çünkü Rabb'imiz (c.c.), risaletin ilk yıllarında gönderdiği, Müddessir suresinin ilk ayetlerinde Peygamberimize (s.a.v.) insanları uyarması gerektiğini bildiriyordu.[2] **"(Önce) en yakın akrabanı uyar."**[3] ayetleriyle ondan, insanları uyarmasını istiyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de hayatı boyunca bu görevini yerine getirdi. İnsanlara çeşitli uyarılar yaptı. Örneğin o, peygamberliğinin ilk zamanlarında, **"Ey Abdülmuttalipoğulları, ey Abdimenafoğulları, ey Zühreoğulları!.. Ben şiddetli bir azap konusunda sizleri uyarıyorum. Allah, en yakın akrabalarımı uyarmamı istedi. Sizler, lâ ilâhe illallah demedikçe sizin için bu dünyada ne bir menfaate ne de ahirette bir kısmete kefil olabilirim."**[4] ifadeleriyle akrabalarını uyardı.

1. Sebe suresi, 28. ayet.
2. bk. Müddessir suresi, 1-2. ayetler.
3. Şuarâ suresi, 214. ayet.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 187.

AYET YORUMLAYALIM

إِنَّا اَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيراً وَنَذِيراًۜ وَاِنْ مِنْ اُمَّةٍ اِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾

"Doğrusu biz seni, hak ile desteklenmiş bir uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki içlerinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun."

Fâtır suresi, 24. ayet.

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olarak görevlendirilince her fırsatta insanlara uyarılar yaptı. Örneğin onlara, sadece Allah'a (c.c.) ibadet edilmesi gerektiğini hatırlattı. Putlara tapmanın yanlış olduğunu söyledi. Hiç kimseye fayda ve zarar verme gücü olmayan bu cansız varlıklara tapmanın anlamsızlığını anlattı. Allah'ı (c.c.) bırakıp da putlara tapanların, Allah'a (c.c.) şirk koşanların ahirette cezalandırılacağı konusunda onları uyardı. Şirkin büyük bir zulüm olduğunu ve şirk koşanları Allah'ın (c.c.) asla affetmeyeceğini belirtti.

HADİS YORUMLAYALIM

اللَّهُمَّ إِنِّى أُحَرِّجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ

"Allah'ım! Ben iki zayıfın, yetim ve kadının hakları konusunda (insanları) şiddetle uyarıyorum."

İbn-i Mâce, es-Sünen, Edeb, 6.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), insanları Allah'tan (c.c.) başka hiçbir varlığa kulluk etmemeleri konusunda uyarmıştır.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), insanları, kadınlara iyi davranmaları ve kız çocuklarını öldürmemeleri konusunda uyardı. Şeytana uymamaları konusunda onları ikaz etti. Cana kıyma, içki, kumar, hırsızlık, yalan, hile, iftira, dedikodu vb. günahlardan kaçınmaları konusunda sahabilerine uyarılarda bulundu. Bu gibi kötülükleri yapanların, günahta ısrar edenlerin Allah (c.c.) tarafından cezalandırılacağını belirtti. Allah Resulü (s.a.v.); sadece Allah'a (c.c.) inanıp ibadet edenlerin, iyilik yapanların, hayırda yarışanların, yeryüzünde hakkın ve adaletin hâkim olması için çalışanların cennetle mükâfatlandırılacağı müjdesini verdi. Cennette hiç kimsenin görmediği, hiçbir kulağın duymadığı kadar güzel nimetlerin olduğunu bildirdi.

AYET YORUMLAYALIM

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَٓاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلٰى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ اَنْ تَقُولُوا مَا جَٓاءَنَا مِنْ بَشٖيرٍ وَلَا نَذٖيرٍۘ فَقَدْ جَٓاءَكُمْ بَشٖيرٌ وَنَذٖيرٌۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿١٩﴾

"Ey ehl-i kitap! Peygamberlerin arası kesildiği bir sırada size elçimiz geldi. Gerçekleri size açıklıyor ki (kıyamette) 'Bize bir müjdeleyici ve uyarıcı gelmedi.' demeyesiniz. İşte size müjdeleyici ve uyarıcı gelmiştir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir."

Mâide suresi, 19. ayet.

Allah Resulü (s.a.v.) Mekke'de İslam'ı yaymaya başlayınca müşrikler bundan rahatsız oldular. Peygamber Efendimize (s.a.v.) ve ona inananlara çeşitli eziyetler, baskılar yaptılar. Yine de İslam'ın yayılmasını engelleyemeyince Resulullah'a (s.a.v.) gelip ona bazı tekliflerde bulundular. Peygamberimizden (s.a.v.), İslam tebliğinden vazgeçmesini isteyerek karşılığında kendisine para, mevki, makam, liderlik, vb. ne isterse vereceklerini söylediler. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) onlara şu cevabı verdi: **"Ne diyorsunuz bilmiyorum? Ben, size getirdiğim şeyi sizden mal almak, mevki ve makam kazanmak, size kral olmak için getirmedim. Allah beni size peygamber olarak gönderdi. Bana bir kitap indirdi. Bana, size korkutucu (uyarıcı) ve müjdeleyici olmamı emretti. Rabb'imin elçilik görevini size tebliğ ettim, nasihat ettim."**[1] Böylece Hz. Peygamber (s.a.v.), müşriklerin tekliflerini kararlı bir şekilde reddetti. Kendisinin, insanları müjdelemek ve uyarmakla görevlendirildiğini söyledi.

Bilgi Notu

Hz. Peygamber (s.a.v.), bir gün kendisini İslam tebliğinden vazgeçirmek için gelen Mekkeli müşriklere şunları söylemiştir:

"Allah beni müjdeleyen ve uyaran olarak gönderdi. Eğer size getirdiğim şeyi kabul ederseniz o, dünyada ve ahirette sizin payınızdır. Eğer reddederseniz Allah'ın emri gelinceye kadar sabrederim, ta ki Allah sizinle benim aramda hükmünü versin."

İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 394.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 262-263.

Etkinlik

Sizce Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bugün yaşasaydı insanlara ne gibi uyarılar yapardı? Düşüncelerinizi, verilen örnekten de yararlanarak aşağıdaki şemaya yazınız.

Peygamberimiz (s.a.v.) günümüzde yaşasaydı;

İnsanları kul hakkı yememeleri konusunda uyarırdı.	....	....	....	....

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) iman ve ibadet edenlere, iyilik yapanlara çeşitli müjdeler vermiştir. Örneğin bir keresinde Ebu Said el- Hudri (r.a.) adlı sahabiye, **"Ey Ebu Said! Kim Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan ve peygamber olarak Muhammed'den razı olursa ona cennet vacip olur."**[1] buyurmuştur. Efendimiz (s.a.v.) bir gün sahabileriyle otururken iki parmağını yan yana getirerek **"Ben ve yetime kol kanat geren kimse, cennette şöyle yan yana olacağız."**[2] buyurmuştur. Böylece o, yetimleri koruyup gözetenleri cennetle müjdelemiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadis-i kutside ise salih kimseler için şu müjdeyi vermiştir: **"Yüce Allah şöyle buyurdu: Ben, salih kullarım için cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın hayal edemeyeceği birtakım nimetler hazırladım."**[3]

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِى سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ نُودِىَ فِى الْجَنَّةِ: يَا عَبْدَ اللَّهِ! هَذَا خَيْرٌ. فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلاَةِ يُدْعَى مِنْ بَابِ الصَّلاَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ يُدْعَى مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ يُدْعَى مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِىَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ

"Kim Aziz ve Celil olan Allah'ın malından çifter çifter harcamada bulunursa cennette, 'Ey Allah'ın kulu! İşte hayır budur.' diye seslenilir. Namaz kılanlardan olan kimse, namaz kapısından çağrılır. Cihat edenlerden olan kimse, cihat kapısından çağrılır. Sadaka verenlerden olan kimse, sadaka kapısından çağrılır. Oruç tutanlardan olan kimse, Reyyan kapısından çağrılır."

Nesâî, es-Sünen, Sıyam, 43.

1. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İmâre, 116.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Talak, 25.
3. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Bed'ü'l-Halk, 8.

4. AHLAKI TAMAMLAYAN PEYGAMBER

Güdüleme

Neden güzel ahlaklı bir insan olmak için çaba harcamalıyız? Bu konudaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tarih boyunca gönderilen bütün peygamberler, insanları öncelikle Allah'a (c.c.) inanmaya ve sadece ona ibadet etmeye çağırmışlardır. Allah'ın (c.c.) gönderdiği elçiler, iman ve ibadetin yanı sıra ahlaka da büyük önem vermişler, insanları ahlaki ilkelere uymaya yönlendirmişlerdir. Hz. Âdem'den (a.s.) başlayarak tüm peygamberler, ümmetlerini Allah'ın (c.c.) istediği ahlak anlayışına göre eğitmek için çaba harcamışlardır. Gönderildikleri toplumlara ahlak dersi vermişlerdir. İşte son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.), bu ilahi ahlak eğitiminin zirvesi ve tamamlayıcısıdır. Güzel ahlak, önceki peygamberler zamanında da vardı. Ancak son peygamberle birlikte bu halka tamamlandı. Efendimiz (s.a.v.), peygamberlerin ortaya koyduğu ahlaki ilkelerden unutulanları, göz ardı edilenleri insanlığa tekrar ve en güçlü şekilde hatırlatmıştır. Böylece o, güzel ahlakı tamamlamayı hedeflemiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ

"Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 2, s. 381; Malik b. Enes, el-Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8.

Kur'an-ı Kerim; ahlaklı ve erdemli insanlardan oluşan, kötülüklerin en aza indiği, iyiliklerin yaygın ve hâkim olduğu bir toplum oluşturmak ister. Bu sebeple de yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim, ahlaka çok önem verir ve insanları güzel ahlaklı olmaya yönlendirir. Kur'an-ı Kerim, sadece ahlak ilkelerini ortaya koymaz. Bu konuda insanlara bir de model sunar. Bu model, âlemlerin sultanı olan son peygamber Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Yüce kitabımız, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlakını över ve onun örnek alınmasını ister. Bu konuyla ilgili olarak Kalem suresinde, **"Ve sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."**[1] buyrulur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), insanları hem ahlaki ilkelere uymaya yönlendirmiş hem de bu konuda onlara örnek olmuştur. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), mükemmel bir ahlaka sahipti. O, Kur'an'da ortaya konulan bütün ahlaki ilkeleri kendisinde toplamıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.), inançta ve ibadette olduğu gibi ahlakta da zirvedeydi ve bizler için en güzel örnekti. Efendimiz (s.a.v.), âdeta yaşayan bir Kur'an idi. Şimdi onun eşsiz ahlakından kesitler öğrenelim.

1. Kalem suresi, 4. ayet.

Bilgi Notu

Ashab-ı kiramdan bazıları, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) eşi Hz. Aişe'ye (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakını sordular. Hz. Aişe validemiz (r.a.) onlara, "Siz hiç Kur'an okumuyor musunuz?" dedi. Onlar da "Elbette okuyoruz." dediler. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a.) şunu söyledi: "Onun ahlakı Kur'an'dan ibaretti."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Müsâfirûn, 139.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) dürüst ve güvenilir bir insandı. Sonunda zarar görecek olsa bile her zaman doğruyu söylerdi. Şaka için dahi olsa yalana başvurmazdı. Hiç kimseyi aldatmazdı. Hadislerinde, başkalarını aldatmanın kötü bir davranış olduğunu söylerdi. Allah Resulü (s.a.v.) sadece peygamberlik döneminde değil, hayatının her döneminde doğru sözlü, güvenilir bir insan olmuştur. Nitekim Mekkeliler, onu gençliğinde "el-Emin" yani güvenilir insan diye tanırlardı.

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا

"Bizi aldatan bizden değildir."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 164.

Bir keresinde sahabiler Hz. Aişe'ye (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) evde iken nasıl olduğunu sordular. Hz. Aişe (r.a.) Validemiz onlara şu cevabı verdi: "O, insanların en güzel ahlaklısı idi. Söz ve davranışlarında çirkin, kötü ahlaklı, sokakta şamata yapan biri değildi. Kötülüğe karşı kötülükle mukabelede bulunmazdı. Affedici ve bağışlayıcıydı."[1]

Peygamberimiz (s.a.v.); aile fertlerine karşı her zaman sevgi ve anlayışla yaklaşırdı. Evde kimseye yük olmak istemez, kendi işini kendisi görür, aile içinde işlerin yapılmasına yardım ederdi. Hz. Aişe (r.a.), kendisine sorulan bir soru üzerine Efendimizin (s.a.v.) evde neler yaptığı hakkında şunu söylemiştir: "O, ailesinin hizmetindeydi. Sizlerden birinin yaptığını yapardı. Elbiselerini yamar, ayakkabılarını dikerdi. Namaz vakti geldiğinde de namaza çıkardı."[2]

HADİS YORUMLAYALIM

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لأَهْلِي

"Sizin en hayırlınız, ailesine karşı hayırlı olandır. Ben, aileme karşı en hayırlı olanınızım."

İbn-i Mâce, es-Sünen, Nikâh, 50.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 350.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 351.

Bilgi Notu

Allah Resulü (s.a.v.), son derece edep ve hayâ sahibi bir insandı. Sahabe-i kiramdan Ebu Said el-Hudri' (r.a.), bu konuda şunu söylemektedir: "Resulullah (s.a.v.)... hayâ sahibiydi. (Öyle ki onun) hoşlanmadığı bir şeyi biz (hemen) mübarek yüzünden anlardık."

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 354.

Efendimiz (s.a.v.) hiç kimseye düşmanlık beslemez, intikam peşinde koşmazdı. Her zaman kolaylaştırıcı ve müjdeleyici olmayı tercih ederdi. Günahlardan, kötü işlerden uzak olma konusunda son derece duyarlıydı. Hz. Aişe Validemizin (r.a.) haber verdiğine göre Efendimiz (s.a.v.), "İki işten birini tercih etmekle karşı karşıya kaldığı zaman günah olmadığı takdirde en kolay olanını tercih ederdi. Eğer günah olursa o işten, insanların en uzağı olurdu. Resulullah (s.a.v.) hiçbir zaman nefsini tatmin için intikam almamıştır. Allah (c.c.) yolunda cihat etmek dışında eliyle hiçbir şeye (kimseye) vurmadı."[1]

HADİS YORUMLAYALIM

لاَ تُطْرُونِى كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ ، فَقُولُوا عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُولُهُ

"Hakkımda, Hristiyanların Meryem'in oğluna (İsa'ya) yaptıkları gibi aşırı övgülerde bulunmayın. Şurası muhakkak ki ben Allah'ın kuluyum. Benim için 'Allah'ın kulu ve elçisi.' deyin."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Enbiyâ, 48.

Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalı; başkalarıyla dostça ilişkiler kuran, yardımsever bir insan olmalıyız.

Allah Resulü (s.a.v.), sabırlı ve kanaatkâr bir insandı. Başına gelen olumsuzluklara ve yaşadığı zorluklara sabrederdi. Bunları Allah'ın (c.c.) bir imtihanı olarak görürdü. Karşılaştığı musibetler için asla Allah'a (c.c.) isyan etmezdi. **"Kim sabrederse Allah ona dayanma gücü verir. Hiç kimseye, sabırdan daha hayırlı ve geniş bir ikram verilmemiştir."**[2] buyururdu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) dünya malına önem vermezdi. Son derece sade bir hayat yaşardı. Lüksten, gösterişten ve israftan uzak dururdu.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 354.
2. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zekât, 124.

Allah Resulü (s.a.v.), komşu ve akraba hakkına çok önem verirdi. Misafirlerine ikramda bulunurdu. Efendimiz (s.a.v.), komşularına iyilik etmeye özen gösterirdi. Onları rahatsız edecek söz ve davranışlardan kaçınırdı. Komşularının hâl ve hatırını sorar, hastalandıklarında onları ziyaret eder ve kendileri için Allah'tan (c.c.) şifa dilerdi. Cenazeleri olduğunda komşularına taziyede bulunurdu. Efendimiz (s.a.v.) akrabalarını gözetirdi. Onları zaman zaman ziyaret ederdi. Sıkıntılı zamanlarında da sevinçli anlarında da akrabalarının yanında olur, onların sevinç ve üzüntülerini paylaşırdı. Örneğin kendisini kısa süre emziren Süveybe adlı hanımı zaman zaman ziyaret eder, ona hediyeler verirdi. Sütannesi Halime'ye de vefalı davranır, iyilik ederdi.[1]

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلَا يُؤْذِى جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden misafirine ikram etsin!
Allah'a ve ahiret gününe iman eden komşusuna eziyet etmesin!
Allah'a ve ahiret gününe iman eden ya hayır söylesin ya da sussun!"

Ebu Davud, Edeb, 122-123.

Etkinlik

Aşağıdaki tabloda kendinize uygun bölümlere "X" işareti koyunuz. Böylece kendinizi değerlendiriniz.

PEYGAMBER EFENDİMİZİN (S.A.V.) BAŞLICA AHLAKİ ÖZELLİKLERİ	BEN		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Peygamberimiz (s.a.v.) güvenilir bir insandı.			
Peygamberimiz (s.a.v.) her zaman doğruyu söylerdi.			
Peygamberimiz (s.a.v.) sabırlı bir insandı.			
Peygamberimiz (s.a.v.) anlayışlı bir insandı.			
Peygamberimiz (s.a.v.) edepli, saygılı bir insandı.			
Peygamberimiz (s.a.v.) aile içinde ev işlerine yardım ederdi.			
Peygamberimiz (s.a.v.) hayâ sahibiydi.			
Peygamberimiz (s.a.v.) komşularına iyilik ederdi.			
Peygamberimiz (s.a.v.) akrabalarını ziyaret ederdi.			
Peygamberimiz (s.a.v.) misafirlerine iyi davranır, ikramda bulunurdu.			
Peygamberimiz (s.a.v.) alçak gönüllü bir insandı.			
Peygamberimiz (s.a.v.) yetimleri koruyup gözetirdi.			
Peygamberimiz (s.a.v.) cömert bir kişiliğe sahipti.			
Peygamberimiz (s.a.v.) temizliğe çok dikkat ederdi.			

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s. 97-98.

5. PEYGAMBERİMİZE BAĞLILIK VE İTAAT

Güdüleme

Peygamber Efendimizi (s.a.v.) neden sevmeliyiz? Açıklayınız.

Hz. Muhammed (s.a.v.), Allah'ın (c.c.) elçisidir. Rabb'imizin (c.c.), kulları arasından seçtiği, üstün özelliklere sahip özel bir kişidir. Bizim de peygamberimizdir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bize dinimizi öğretmiş, Rabb'imizi (c.c.) tanıtmıştır. Sadece Allah'a (c.c.) kulluk etmemiz gerektiğini belirtmiş, ona nasıl ibadet edeceğimizi öğretmiştir. Bizi iyiye ve güzele yöneltmek, bize doğru yolu göstermek için hayatı boyunca çaba harcamıştır. Yeryüzünde tevhidin, hakkın, hukukun, adaletin ve iyiliğin hâkim olması için canla başla çalışmıştır. Dünyada; barışın, kardeşliğin, dostluğun, huzurun ve güvenin egemen olması için uyulması gereken temel ilkeleri en açık şekilde ortaya koymuştur. Efendimiz (s.a.v.) bizleri çok sevmiş, bizim iyiliğimiz için çalışmıştır. Bizim cennete giderek cehennemden kurtulmamızı sağlamak için hem çalışmış hem de dua etmiştir. Onun sayesinde insanlık; unuttuğu merhameti, şefkati, iyiliği, dayanışmayı ve diğerkâmlığı tekrar hatırlamıştır. Onun sayesinde kadınlar haklarına kavuşmuş, kız çocukları hak ettiği değeri bulmuş, köleler insan muamelesi görmüştür. Onun getirdiği ilkeler sayesinde yetimler korunup gözetilmiş, fakirler sevindirilmiş, kimsesizlere sahip çıkılmıştır. Öyleyse insanlık ona çok şey borçludur. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) itaat etmek, onu sevmek, onun gösterdiği yoldan ayrılmamak ve Efendimizi (s.a.v.) örnek almak hepimiz için bir görev ve sorumluluktur.

Bilgi Notu

İtaat; boyun eğme, buyruğa uyma, söz dinleme, alınan emre göre hareket etme, saygı gösterme anlamlarına gelir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 185.

Dinimizde Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) yeri çok önemlidir. Çünkü Efendimiz (s.a.v.) olmadan, onun sünneti dikkate alınmadan İslamiyetin doğru öğrenilmesi, anlaşılması ve yaşanması mümkün değildir. Bu sebepledir ki Kur'an-ı Kerim'de yer alan birçok ayette Peygamber Efendimize (s.a.v.) bağlılık ve itaat üzerinde önemle durulur. Hz. Peygamber'i (s.a.v.) örnek almamız, ona itaat etmemiz gerektiği ifade edilir. Yüce kitabımızda, Allah'a (c.c.) itaatle Peygamber'e (s.a.v.) itaat bir arada ve peş peşe zikredilir. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) itaat etmenin, Allah'a (c.c.) itaat etmekle eş değer olduğu vurgulanır. Çünkü Necm suresinde de açıkça ifade edildiği üzere Resulullah (s.a.v.),**"Kişisel arzularına göre konuşmamaktadır."**[1] O, bize Rabb'imizin (c.c.) emir ve yasaklarını iletmektedir.

AYET YORUMLAYALIM

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَٓا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَف۪يظاًۜ ﴿٨٠﴾

"Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik."

Nisâ suresi, 80. ayet.

1. Necm suresi, 3. ayet.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan bir ayet-i kerimede şöyle buyrulmaktadır: **"Ey iman edenler! Allah'a ve Resulü'ne itaat edin ve (Kur'an'ı) dinlediğiniz hâlde ondan yüz çevirmeyin."**[1] Başka bir ayet-i kerimede de **"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamber'e itaat edin. Amellerinizi boşa çıkarmayın."**[2] buyrulmaktadır. Böylece Allah'a (c.c.) ve Resulü'ne (s.a.v.) itaat etmememiz durumunda, işlediğimiz salih amellerin kabul edilmeyeceği belirtilmektedir. **"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."**[3] ayet-i kerimesinde de Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetine uymanın önemine dikkat çekilmektedir. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de hadis-i şeriflerinde, kendisine itaat edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ أَطَاعَنِى فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ، وَمَنْ عَصَانِى فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ

"Kim bana itaat ederse muhakkak ki Allah'a itaat etmiştir. Kim de bana isyan ederse muhakkak ki Allah'a isyan etmiştir."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İmâre, 33.

Peygamber Efendimize (s.a.v.) sevgi, saygı ve bağlılık, Müslümanlığımızın gereklerinden ve en önemli göstergelerinden biridir. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) itaat etmek, onun sünnetine uymak dünyada ve ahirette kurtuluşa erişmemizi sağlayacaktır. Başarılı, mutlu ve iyi bir insan olmamıza katkıda bulunacaktır. Bu hususla ilgili bir ayette, **"Kim Allah'a ve Resülüne itaat eder, Allah'tan korkar ve ona karşı gelmekten sakınırsa işte onlar, başarıyı elde edenlerin ta kendileridir."**[4] buyrulmaktadır. Başka bir ayette de Rabb'imizin (c.c.) rahmetine ve merhametine nail olmamızın, Allah'a (c.c.) ve Peygamber'e (s.a.v.) itaat etmemize bağlı olduğu şöyle açıklanmaktadır: **"Allah'a ve Peygambere itaat edin ki size merhamet edilsin."**[5] Öyleyse bizler, âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed'i (s.a.v.) sevelim. Onun hayatını ve sünnetini iyi öğrenelim. Peygamber Efendimizi (s.a.v.) örnek almaya, onun sünnetine uymaya önem verelim. Böyle yaptığımızda yolların en güzeline uymuş olacağımızı, dünyada ve ahirette mutluluğa ve kurtuluşa erişeceğimizi unutmayalım.

6. PEYGAMBERİMİZE SALAVAT

Güdüleme

"Salatü selam getirmek, salavat getirmek" ne demektir. Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Tarihimizde ve kültürümüzde Hz. Muhammed'e (s.a.v.) sevginin, itaatin ve bağlılığın pek çok örneğini görmek mümkündür. Aziz milletimizin gönlünde Peygamber Efendimizin (s.a.v.) her zaman ayrıcalıklı ve özel bir yeri olmuştur. Milletimiz, Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) isimlerini çocuklarına sıklıkla vermiştir. Resulullah'ın (s.a.v.) adlarından; Ahmet, Mahmut ve Mustafa, toplumumuzda en sık rastlanan erkek isimleri arasında yer almaktadır. Milletimiz, Efendimizin (s.a.v.) Muhammed ismini de ona saygısızlık

1. Enfâl suresi, 20. ayet.
2. Muhammed suresi, 33. ayet.
3. Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.
4. Nur suresi, 52. ayet.
5. Âl-i İmrân suresi, 132. ayet.

olmasın diye Mehmet şekline dönüştürerek çocuklarına ad olarak vermiştir. Çünkü günlük hayatın akışı içinde çocuğuna söyleyeceği kötü bir sözün, kullanacağı incitici bir ifadenin, o ismin sahibi olan Efendimize (s.a.v.) saygısızlık olacağını düşünmüştür. Milletimiz, Peygamberimizin (s.a.v.) aile fertlerinin isimlerini de çocuklarına çok sık vermiştir. Nitekim Hatice, Ayşe, Fatma, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Kâsım, Abdullah, Hasan ve Hüseyin isimlerine toplumumuzda sık rastlanmaktadır.

Bilgi Notu

Toplumumuzda Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğduğu gece **Mevlit Kandili** olarak kutlanmaktadır. Mevlit Kandili’nde camilerde Mevlit okunmakta, Peygamberimize (s.a.v.) salavat getirilmektedir. Yine Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu günü de içine alan hafta, “Mevlid-i Nebi Haftası” olarak kutlanmaktadır. Bu hafta boyunca Hz. Peygamber’i (s.a.v.) tanıtmayı amaçlayan, onun kişiliğini ve ahlakını konu alan paneller, sempozyumlar, konferanslar düzenlenmektedir.

Osmanlı sultanları, her yıl hac mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere hediyeler göndermişlerdir. Bu hediyelere **surre** denilmiştir. Osmanlı Devleti’nde, Efendimizin (s.a.v.) soyundan gelenler onun emaneti kabul edilmiştir. Peygamberimizin (s.a.v.) soyundan gelenlerle ilgili işleri yürütmek için nakîbü’l-eşraflık müessesesi oluşturulmuştur. Bu kurumun görevi, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) soyundan gelenleri tespit etmek, onların işlerine bakmak, neseplerini kaydedip muhafaza altına almak, doğum ve ölümlerini kaydetmek ve onların haklarını korumaktı.[1]

Tarihimizde ve kültürümüzde Peygamber (s.a.v.) sevgisinin ve ona bağlılığın tezahürlerinden biri de edebiyatımızda Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili yazılan eserlerdir. Tarih boyunca Peygamber Efendimizin (s.a.v.) niteliklerini övmek için yazılan naatlar, Resulullah’ın (s.a.v.) fiziki özelliklerini anlatan hilyeler, dış görünüşünü ve ahlaki özelliklerini konu alan şemail kitapları, miraca yükselişini anlatan miraciyeler, doğumunu ve hayatını anlatan mevlitler, hadislerini içeren kırk hadis şerhleri bu bağlamda verilebilecek örnekler arasında sayılabilir.

Salavat; Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sağlığında onun sıhhat ve afiyet içerisinde olmasını arzu etmek, Allah (c.c.) katındaki derecesinin daha da artmasını istemek ve Allah’ın (c.c.) ona olan bağışlarının ahirette çoğalmasını dilemek için söylenen dua cümlesidir. Buna **salât-ü selam**, **salavat-ı şerife** de denir.[2]

AYET YORUMLAYALIM

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّۜ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلٖيماً ﴿٥٦﴾

“Allah ve melekleri, Peygamber’e salat ve selamda bulunurlar. Ey müminler! Siz de ona salavat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin.”

Ahzâb suresi, 56. ayet.

1. Ş. Tufan Buzpınar, “Nakîbü’l-Eşraf”, TDVİA, C 32, s. 322-324; “Surre”, C 37, s. 367-369.
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 321.

Rabb'imiz (c.c.), Ahzâb suresinde, Peygamber Efendimize (s.a.v.) salavat getirmemizi istemektedir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de kendisine çok salavat getirmemizi tavsiye etmektedir. Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmaktadır: **"Kıyamet günü insanların bana en yakını, bana en çok salavat getirendir."**[1] Başka bir hadis-i şerifinde de **"... Bana salavat getirin. Çünkü nerede olursanız olun salavatınız bana ulaşır."**[2] buyurarak bizleri, kendisine salavat getirmeye teşvik etmektedir.

HADİS YORUMLAYALIM

الْبَخِيلُ الَّذِى مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ

"Cimri, yanında adım anıldığı hâlde bana salavat getirmeyen kimsedir."

Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 100.

Bilgi Notu

Peygamber Efendimize (s.a.v.) salavat getirmek için söyleyebileceğimiz çeşitli dua ifadeleri vardır. Bunların başlıcaları ve en yaygınları şunlardır:

"Sallallâhü aleyhi ve sellem." Anlamı: Allah (c.c.) ona (Peygamberimize) rahmet etsin, hayır, iyilik ve güzellik versin."

"Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed." Anlamı: Allah'ım! Peygamber Efendimize ve onun âline rahmet eyle; iyilik, güzellik ve hayırlar ihsan eyle.

"Es-salâtü vesselâmü aleyke Yâ Resûlallah." Anlamı: Salât ve selâm (Allah'ın rahmeti, iyilik, güzellik ve hayırlar senin üzerine olsun ey Allah'ın Elçisi!

Ayrıca Peygamberimize (s.a.v.) salavat getirmek için bütün namazların oturuş (kâde) bölümlerinde okuduğumuz, "Allâhümme Salli" ve "Allâhümme Bârik" dualarını da okuyabiliriz. Bu dualara **Salavat duaları** denilmektedir.

Etkinlik

Defterinize, Peygamberimize (s.a.v.) olan duygularınızı, sevgi ve bağlılığınızı ifade eden bir mektup yazınız. Bu mektubu sınıfınızda okuyunuz.

1. Tirmizî, es-Sünen, Vitir, 21.
2. Ebu Davud, es-Sünen, Menâsik, 96-97.

7. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Güzel ahlaklı insanlar, toplumda neden sevilir? Söyleyiniz.

Ahlak kavramı sözlükte huy, karakter, mizaç, tabiat anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise ahlak; insanın yaratılışından gelen özellikleri ile insanların iyiliğini ve mutluluğunu hedef alan kuralların hayata geçirilmesi ile kazanılan iyi ve güzel davranışlardır.[1] Yüce dinimizde ahlakın çok önemli bir yeri vardır. Bu sebeple Müslüman, güzel ahlaklı olmalıdır.

Allah'ın (c.c.) istediği gibi bir Müslüman olabilmek için sağlam bir inanca sahip olmalı, ibadetlerimizi titizlikle yerine getirmeliyiz. Bunun yanında güzel ahlaklı bir insan olmak için de çaba harcamalıyız. Bu konuda Rabb'imizden (c.c.) de yardım dilemeli, ona dua etmeliyiz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir duasında şöyle buyurmuştur: " **(Allah'ım!) Beni güzel ahlaka eriştir. Senden başka güzel ahlaka eriştirecek yoktur. Kötü ahlakı benden uzaklaştır. Senden başka kötü ahlakı benden uzaklaştıracak yoktur."**[2]

Etkinlik

اِتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ

"Nerede olursan ol, Allah'tan kork. Yaptığın kötülüğün ardından hemen bir iyilik yap ki o kötülüğünü gidersin. İnsanlara, güzel ahlaka uygun biçimde davran."

Tirmizî, es-Sünen, Birr, 55.

Yukarıdaki hadis-i şerifi yorumlayınız. Bu hadis-i şeriften günlük hayatımıza yönelik hangi ilke ve değerleri çıkarabiliriz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Ulaştığınız sonuçları da yazınız.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 9.
2. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Müsâfirûn, 201.

Müslüman, Allah'ın (c.c.) kendisini her zaman gördüğünü bilir. Yaptığı en küçük bir iyiliğin de kötülüğün de Kirâmen Kâtibîn (Yazıcı Melekler) tarafından kaydedildiğini aklından çıkarmaz. Zerre kadar iyiliğin de kötülüğün de ahirette karşısına çıkacağını unutmaz. Davranışlarına da bu bilinçle yön verir. Bu bilince sahip olan mümin, her zaman kendisine ve topluma faydalı olacak güzel davranışlarda bulunmaya gayret eder. Bireye ve topluma zarar veren her türlü kötülükten uzak durur. Bütün bunlar da onu güzel ahlaklı bir insan yapar. Güzel ahlak, insanın hem bu dünyada hem de ahirette derecesini yükseltir. Kişinin hem Allah hem de toplum tarafından sevilmesini sağlar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde, "**Kıyamet gününde müminin terazisinde güzel ahlaktan daha ağır gelecek hiçbir şey yoktur.**"[1] buyurarak güzel ahlakın önemine dikkat çekmiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır."

Ebu Davud, es-Sünen, Sünnet, 15.

Güzel ahlaklı bir kimse güzel davranışlarda bulunmaya önem verir.

1. Tirmizî, es-Sünen, Birr, 64.

ÜNİTE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

A Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmesi insanlık için neden rahmettir? Açıklayınız.

2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) rahmet peygamberi olması ne anlama gelmektedir? Söyleyiniz.

3. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) merhametini örneklerle anlatınız.

4. Peygamberimiz (s.a.v.), insanlara ne gibi müjdeler vermiştir? Söyleyiniz

5. Hz. Peygamber (s.a.v.), insanlara ne gibi uyarılar yapmıştır? Anlatınız.

6. Peygamberimizin (s.a.v.), güzel ahlakın tamamlayıcısı olması ne demektir? Açıklayınız.

7. Peygamberimize (s.a.v.) bağlılık ve itaatin önemini, ayet ve hadislerden örnekler vererek açıklayınız.

B Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

8. Aşağıdakilerden hangisi, rahmet kavramının anlamları arasında yer **almaz**?

A) Merhamet B) İbadet C) Sevgi D) Affetme

9. **“Ant olsun, size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”**

(Tevbe suresi, 128. ayet.)

Yukarıdaki ayetten hangisi **çıkarılamaz**?

A) Peygamberimizin (s.a.v.) şefkatli bir insan olduğu

B) Peygamberimizin (s.a.v.) merhametli bir insan olduğu

C) Peygamberimizin (s.a.v.) ibadete çok düşkün olduğu

D) Peygamberimizin (s.a.v.) müminlerin iyiliğini istediği

10. Aşağıdakilerden hangisi, Müslüman'ın Müslüman üzerindeki haklarından **değildir**?

A) Selam verdiğinde selamını almak

B) Öldüğünde cenazesine katılmak

C) Hastalandığında onun yerine oruç tutmak

D) Davet ettiğinde davetine katılmak

11. .... Hz. Peygamber'in (s.a.v.), sağlığında sıhhat ve afiyet içerisinde olmasını arzu etmek, Allah (c.c.) katındaki derecesinin daha da artmasını istemek ve Allah'ın (c.c.) ona olan bağışlarının ahirette çoğalmasını dilemek için söylenen dua cümlesidir.

Yukarıdaki noktalı alana aşağıdaki hangi ifade getirilmelidir?

A) Dua B) Salavat C) Tekbir D) İtaat

12. I. Sallallâhü aleyhi ve sellem
II. Sübhânallahi ve bihamdihî Sübhânallahil azîm
III. Lâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber
IV. Essalâtü vesselâmü aleyke ya Resulallah

Yukarıdakilerden hangileri salavat ifadesidir?

A) I ve II B) I ve III C) I ve IV D) I, II, ve IV

C Aşağıdaki hadislerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerden uygun olanlarla doğru bir şekilde tamamlayınız.

lanetçi | bizden | yetimin | güzel | merhamet | yeryüzündekilere | Allah

✦ **"Ben .... olarak gönderilmedim. Ben ancak ve ancak rahmet olarak gönderildim."**

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Birr, 87.)

✦ **"İnsanlara merhamet etmeyene .... da merhamet etmez."**

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Tevhid, 2.)

✦ **"............................. etmeyene merhamet olunmaz."**

(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 18.)

✦ **"Merhametli olanlara Allah merhamet eder. Siz .... merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin."**

(Ebu Davud, es-Sünen, Edeb, 58; Tirmizî, Es-Sünen, Birr, 16.)

✦ **"Allah'ım! Ben iki zayıfın, ... ve kadının hakları konusunda (insanları) şiddetle uyarıyorum."**

(İbn-i Mâce, es-Sünen, Edeb, 6.)

✦ **"Ben ancak .... ahlakı tamamlamak için gönderildim."**

(Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 2, s. 381; Malik b. Enes, el-Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8.)

✦ **"Bizi aldatan .... değildir."**

(Müslim, el-Câmiu's-Sahih, İman, 164.)

ÖĞRENME ALANI: SOSYAL HAYATTA PEYGAMBERİMİZ

3. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZ VE GENÇLER

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Asr-ı Saadet kavramı hakkında bir araştırma yapınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.), ilim öğrenmenin önemini belirten iki hadisini öğrenip defterinize yazınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) yakınında olan genç sahabilerden üçünün adını öğreniniz.
4. Reci Vakası nedir? Bu olayla ilgili bir araştırma yapınız.
5. Üsame b. Zeyd (r.a.) kimdir? Genel Ağ, İslam ansiklopedisi vb. kaynaklardan onun hakkında bir araştırma yapınız. Edindiğiniz bilgileri sunu hâline getirip sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. GENÇLERİN ARKADAŞI PEYGAMBERİMİZ

Güdüleme

Gençleri diğer toplum kesimlerinden ayıran özellikler neler olabilir? Düşününüz.

Bir peygamber olarak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) temel amaçlarından biri, Cahiliye toplumunun kötülüklerini yok etmek ve yanlış inançlarını ortadan kaldırmaktı. Onun yerine tevhid inancının, hakkın ve hukukun hâkim olduğu yeni bir toplum inşa etmek, özgün bir medeniyet ortaya koymaktı. Allah Resulü (s.a.v.), bu amacını gerçekleştirmede gençlerin çok önemli rolü olduğunu biliyordu. Resulullah (s.a.v.) toplumun her kesimiyle yakından ilgilenmiş, ayrım gözetmeksizin herkese İslami değerleri anlatmıştır. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.), gençlere ayrı bir önem vermiştir. Çünkü gençler, toplumun geleceği açısından çok önemliydi. Genç yaşta İslami değerlerin benimsenmesi, Allah'ın (c.c.) dininin ve İslam toplumunun geleceği açısından hayati önem taşımaktaydı. Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam toplumunun oluşmasında ve güçlenmesinde gençlerin enerjisinden, heyecanından, cesaretinden yararlanmanın ne kadar önem taşıdığının farkındaydı. Çünkü gençler değişime daha açıktırlar, daha cesurdurlar ve onların enerjileri daha fazladır. Bütün bunların bilincinde olan Resulullah'ın (s.a.v.) temel hedeflerinden biri; imanlı, ibadetlerini yerine getirme konusunda özenli, ahlaklı ve erdemli gençler yetiştirmekti.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), gençlerin inançlı ve ihlaslı bireyler olarak yetişmesi için çaba harcamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), gerek Mekke'de gerekse Medine'de gençlerle yakından ilgilenmiştir. Gençlere dinî ve ahlaki değerleri aşılamış, onların sorularına cevaplar vermiş, sorunlarına çözüm bulmak için çalışmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.), İslam davetinin başlangıcından itibaren gençlere ilgi göstermiştir. Onlara hak dinin ilkelerini tebliğ etmiş, kendilerini tevhit inancını kabul etmeye çağırmıştır. Sonuçta Allah Resulü (s.a.v.) bu çabalarının karşılığını görmüş, İslam'ı ilk kabul edenler arasında gençlerin önemli bir ağırlığı olmuştur. İslam'ı ilk kabul edenlerin çoğunluğu, otuz yaşının altında kişilerdi. Örneğin ilk Müslümanlardan biri olan Zübeyr b. Avvam (r.a.), İslam'ı kabul ettiğinde 16, Abdurrahman b. Avf (r.a.) 17,

Hz. Ali (r.a.) ise Müslüman olduğunda 10 yaşındaydı. Abdullah b. Mesud (r.a.) da kendisinin ergenlik çağındayken Müslüman olduğunu belirtmiştir.[1] Muaz b. Cebel (r.a.), Mus'ab b. Umeyr (r.a.), Habbab b. Eret (r.a.), Erkam b. Ebi'l-Erkam (r.a.), Cafer b. Ebi Talip (r.a.), Osman b. Maz'un (r.a.), Esma binti Ebi Bekir (r.a.) de ilk Müslümanlar arasında yer alan genç sahabilerdendi.

HADİS YORUMLAYALIM

لاَ تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ

"İnsanoğlu kıyamet günü beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabb'inin huzurundan hiçbir yere ayrılamayacaktır: Ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini hangi yolda geçirdiğinden, malını nereden kazanıp nereye harcadığından, öğrendiği bilgiler doğrultusunda yaşayıp yaşamadığından."

Tirmizî, es-Sünen, Sıfâtü'l-Kıyâme, 1.

Hz. Peygamber (s.a.v.), gençlerin sağlam kişilik sahibi bireyler olarak yetişmesini arzulamıştır. Bu sebeple onlara değer vermiş, nasihatler etmiş, çeşitli görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Örneğin o, vahiy kâtiplerini genellikle gençler arasından seçmiştir. İslam'a davet mektuplarını onlara yazdırmıştır. Bazı yerlere, İslam'ı anlatmak için gönderdiği kişileri de genç sahabiler arasından seçmiştir. Bazı gençlerin fetva vermesine müsaade etmiştir. Resulullah (s.a.v.); gençlere duruma göre valilik, kâtiplik, eğitmenlik, komutanlık, sancaktarlık vb. görevler vermiştir. Gençler de Allah Resulü'nün (s.a.v.) kendilerine olan güvenini boşa çıkarmamışlar, onu mahcup etmemişlerdir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) verdiği görevleri; büyük bir istekle, fedakârlıkla, samimiyetle ve hakkını vererek yerine getirmişlerdir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) gençlere değer vermiştir. Gençlerle zaman zaman şakalaşmıştır. Onların gururunu kıracak, kendilerini toplum içinde küçük düşürecek söz ve davranışlardan kaçınmıştır. On yaşında bir çocukken Efendimizin (s.a.v.) yanında bulunan Enes b. Malik (r.a.) şöyle demiştir: "Ben on yıl boyunca Resulullah'a (s.a.v.) hizmet ettim. Beni, bir kere bile yaptığım bir iş için 'Şunu niye şöyle yaptın?' ya da yapmadığım bir şey için 'Şunu niye şöyle yapmadın?' diye azarlamadı.[2]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gençlere iltifatta bulunmuş, onları onore edecek ifadeler kullanmıştır. Allah Resulü (s.a.v.) gençlere güven duygusu aşılamış ve onlara değer verdiğini hissettirmiştir. Örneğin Zübeyr b. Avvam (r.a.) için **"havarim"** ifadesini kullanmıştır. Muaz b. Cebel'i (r.a.) Yemen'e vali olarak gönderirken yazdığı mektupta şöyle buyurmuştur: **"Benim ehlimden hayırlı olan birini, onların en bilgilisini ve en dindarını size gönderdim."**[3] Hz. Peygamber (s.a.v.), Tebük Savaşı için yola çıktığında Medine'de ailesinin yanında kalması için Hz. Ali'yi (r.a.) bırakmıştı. Bu durum sahabe arasında söylentilere sebep olmuş, Hz Ali (r.a.) de üzülmüştü. Hz. Ali'nin (r.a.) üzüldüğünü gören Resulullah (s.a.v.), **"Ya Ali! Benim yanımda, Harun'un Musa'nın yanındaki gibi bir konuma sahip olmak istemez misin? Şu var ki benden sonra peygamber gelmeyecektir."** buyurarak Hz. Ali'yi (r.a.) teselli etmişti.[4]

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 20, 111, 154, 167,168.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Edeb, 39, Vesâyâ, 25; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 346-347.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 346-347.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 24-25.

HADİS YORUMLAYALIM

إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَإِنَّ حَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ

"Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr b. Avvam'dır."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü's-Sahabe, 48.

havari: Taraftar, dost, arkadaş, yardımcı, seçkin kimse.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), gençlere değer vermiş ve bu konuda kız erkek ayrımı yapmamıştır. Sahabilerine de böyle yapmayı tavsiye etmiştir. O, özellikle kız çocuklarına değer verilmesini, onların iyi yetiştirilmesini istemiştir. Bir hadisinde, **"Üç veya iki kızı ya da iki kız kardeşi olup da onlar hakkında Allah'tan korkan ve onlara iyilikte bulunan kimse muhakkak cennete girer."**[1] buyurmuştur.

HADİS YORUMLAYALIM

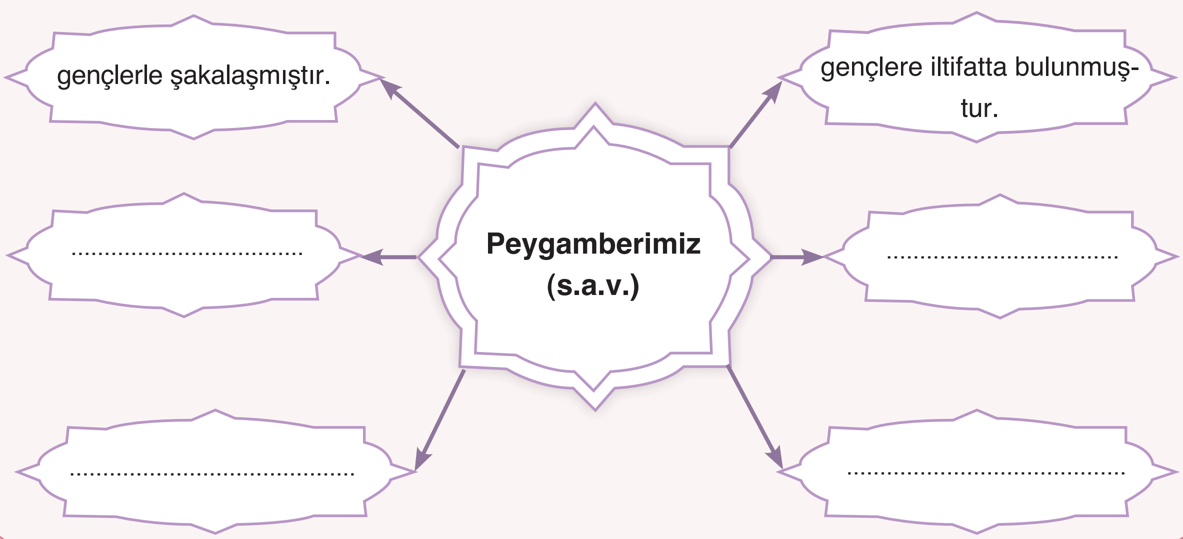
مَنْ عَالَ ثَلَاثَ بَنَاتٍ، فَأَدَّبَهُنَّ وَزَوَّجَهُنَّ، وَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ، فَلَهُ الْجَنَّةُ

"Kim üç kız çocuğunun geçimini üstlenir, onları terbiye edip evlendirir ve onlara güzel davranırsa kendisine cennet vardır."

Ebu Davud, es-Sünen, Edeb, 120-121.

Etkinlik

Hz. Peygamber (s.a.v.), gençlere verdiği değeri hangi davranışlarıyla ortaya koymuştur? Örneklerden de yararlanarak aşağıdaki şemayı tamamlayınız.

1. Beyhaki, el- Âdâb, s. 43.

Bilgi Notu

Hz. Peygamber (s.a.v.), gençlerin ihtiyaç ve durumlarını dikkate almış, zaman zaman onlara öğüt vermiştir. Örneğin genç sahabilerden Abdullah b. Amr b. As'ın (r.a.), geceleri hep namaz kıldığını, gündüzleri de oruç tuttuğunu Hz. Peygamber (s.a.v.) duymuştu. Ona, duyduklarının doğru olup olmadığını sordu. Abdullah (r.a.) da doğru olduğunu söyledi ve "Ben çok güçlüyüm. Bunu yapabilirim." dedi. Peygamberimiz (s.a.v.), onu, böyle yapmaması konusunda uyardı. Bazen oruç tutmasını, bazen de tutmamasını, gecenin bir kısmında uyumasını, bir kısmında da namaz kılmasını tavsiye etti. Bedeninin, gözünün, misafirlerinin ve ailesinin onun üzerinde hakkı olduğunu söyledi. Sonra da **"Her aydan üç gün oruç tutman yeterlidir. Çünkü her iyiliğinin on kat sevabı vardır. Bu da bütün seneyi oruçlu geçirmek demektir."** buyurdu.

Abdullah b. Amr (r.a.) kendisinin güçlü bir insan olduğunu ve daha fazla oruç tutmak istediğini söyleyince Efendimiz (s.a.v.), **"Öyleyse Allah'ın peygamberi Davud'un (a.s.) orucu gibi oruç tut. Bundan fazlasını yapma!"** buyurdu.

Abdullah b. Amr b. As (r.a.) da "Davud Peygamber'in orucu nasıldı?" diye sorunca Resulullah (a.s.) **"Bir gün oruç tutup bir gün tutmamak şeklindeydi."** diye cevap verdi.

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Savm, 54; İbn-i Sad, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 98.

2. ASR-I SAADETTE GENÇ OLMAK

Güdüleme

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatta olduğu döneme neden Asr-ı Saadet (Mutluluk Çağı) denilmiş olabilir? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik görevini yaptığı ve varlığıyla yeryüzünü şereflendirdiği zamana **Asr-ı Saadet** (Mutluluk Çağı) denir. Asr-ı Saadet; Kur'an-ı Kerim'in indiği, bütün insanlığa rahmet ve örnek olarak gönderilen Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yaşadığı, sahabilerini eğitip yetiştirdiği, insanları İslam dinine davet ettiği ve İslam'ın en güzel biçimde yaşandığı zaman dilimidir.[1] Asr-ı Saadet'te; çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, hür, köle, kısacası toplumun her kesiminden insan Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İslam çağrısına kulak vermiş ve Müslüman olmuştu. Bunlar arasında genç sahabilerin önemli bir rolü vardı. Asr-ı Saadette genç sahabi olmak büyük bir şerefti, erişilmez bir mutluluktu. Çünkü Asrı Saadetteki gençler, daha genç yaşta iken Resulullah'ın (s.a.v.) ashabı olarak anılma şerefine nail olmuşlardı. Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde övülen insanlar arasına girmişlerdi. Genç sahabiler, âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamberimizi (s.a.v.) görme şerefine nail olmuşlardır. Onun arkasında namaz kılmışlar, mübarek sözlerini dinleme mutluluğuna erişmişlerdir. Allah Resulü (s.a.v.) ile birlikte yolculuklara çıkmışlar, onun komutası altında savaşlara katılmışlardır. Birçok genç sahabi, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mübarek sohbetinde uzun yıllar boyunca bulunabilmiştir. Genç sahabiler, Resulullah'ın (s.a.v.) fiziksel ve kişisel özelliklerini, hadisleri ile sünnetlerini sonraki nesillere aktarmışlardır.

1. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 25.

Asr-ı Saadet, özellikle ilk dönemlerinde müminler için zor geçmiştir. Bu dönemde sahabiler; müşriklerin dayanılmaz baskılarıyla, ağır işkenceleriyle, hakaret ve alaylarıyla karşı karşıya kalmışlardır. İşte bu zor şartlarda başta genç sahabiler olmak üzere ashab-ı kiram Resulullah'ın (s.a.v.) yanında çok sıkı bir şekilde durmuşlardır. Onlar inançlarından asla taviz vermemişlerdir. Kur'an'ın prensiplerine, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) öğrettiği ilkelere sıkı sıkıya bağlanmışlardır.

Genç sahabileri örnek almalı, onlar gibi Kur'an'ın ilkelerini öğrenmeye, bunları hayatımızda uygulamaya önem vermeliyiz.

Peygamberimiz (s.a.v.) İslam'a davet süreci, miladi 610 yüzyılında Mekke'de başlamıştır. Ancak bu süreç kolay olmamıştır. Baskılar, işkenceler, yıldırmalar, ekonomik ve sosyal ambargolar, Hicret ve savaşlar hep bu süreçte yaşanmıştır. İslam'ın yaşanması ve başka insanlara ulaştırılıp tebliğ edilmesi için çeşitli siyasi, askerî ve toplumsal faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Allah Resulü Hz. Muhammed (s.a.v.), bütün bu süreçlerde gençlere çok önem vermiştir. Şimdi bununla ilgili örnekleri görelim.

2.1. İslam'ın Tebliğinde Gençler

Güdüleme

"İslam'ı tebliğ etmek" ne demektir? Bu konudaki bilgilerinizi ve düşüncelerinizi açıklayınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kur'an ayetlerini insanlara tebliğ edip açıklamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam tebliğine başladığında bir kişiydi. Putperest düzene karşı çıkan, cansız varlıkların tanrı olamayacağını haykıran, Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığını savunan, yüzlerce yıllık yerleşmiş geleneklerin değişmesi gerektiğini söyleyen kişi olarak tek başına yola çıkmıştı. Ancak İslam evrensel bir dindi, Hz. Muhammed (s.a.v.) de tüm insanlığa gönderilmiş bir peygamberdi. Dolayısıyla İslam tebliğinin belli kişilerle sınırlı kalması söz konusu olamazdı. Yüce dinimizin insanlığa hayat veren evrensel ilkelerinin herkese duyurulması gerekiyordu. Bu sebeple Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), kendisinin ulaşabildiği kimselere İslam'ı bizzat anlattı. Sahabilerini de İslam hakkında bilgili, imanlı ve samimi müminler olarak yetiştirdi. Yetiştirdiği sahabilerden bazılarını, İslam tebliği için farklı kabilelere ve farklı milletlere gönderdi. Bu süreçte genç sahabiler önemli rol oynadı. Onlar ilim öğrenme konusunda son derece hevesliydiler. Genç sahabilerin enerjisi çok fazlaydı. Onlar, tebliğin gerektirdiği cesarete, kabiliyete ve dinamizme de sahiptiler. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.), birçok bölgeye İslam'ı tebliğ etmek, insanlara dini öğretmek ve ibadetler hakkında insanları bilgilendirmek üzere genç sahabileri gönderdi. Şimdi bu konuda dikkat çeken bazı örnekleri görelim.

AYET YORUMLAYALIM

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِۜ وَاَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

"(O peygamberleri) apaçık belgeler ve kitaplarla gönderdik. İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik."

Nahl suresi, 44. ayet.

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberliğinin ilk yıllarında müşriklerin tepkisini çekmemek için İslam davetini gizli yapıyordu. Bu dönemde Resulullah'a (s.a.v.) iman edip Müslüman olanlar, o zamanlar henüz yirmi yaşının altında olan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın (r.a.) evinde gizlice toplanıyorlardı. Burada Peygamber Efendimizin (s.a.v.) anlattığı dinî hakikatleri öğreniyorlar, namaz kılıyorlardı. Ayrıca yeni Müslüman olanlara ilahi emirleri tebliğ ediyorlardı. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bu evdeki faaliyetlerinin sonucunda birçok kimse Müslüman olmuş, Hz. Ömer (r.a.) de İslamiyeti burada kabul etmişti. Genç bir sahabiye ait olan ve Dâru'l-Erkam adıyla bilinen bu ev, İslam'ın tebliğinde önemli rol oynamıştır.[1]

Hz. Peygamber (s.a.v.), 630 yılında Mekke'yi fethetmişti. Resulullah (s.a.v.), Kâbe'yi putlardan temizleyip Mekke'de bir müddet kaldıktan sonra şehirden ayrıldı. Mekkelilere namaz kıldırmak üzere genç sahabilerden Attab b. Esid'i (r.a.) Mekke'de bıraktı. Yine genç sahabilerden Muaz b. Cebel'den (r.a.) de halka Kur'an ve dinî bilgiler öğretmek için Mekke'de kalmasını istedi.[2]

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberliğinin 10 ve 11. yıllarında Medine'den Mekke'ye gelen bazı kişilerle görüşüp onlara İslam'ı anlattı. Medineliler, Resulullah'ın (s.a.v.) davetini kabul edip Müslüman oldular. Hz. Peygamber (s.a.v.), genç sahabilerden Mus'ab b. Umeyr'i (r.a.); Medine'de İslam'ı öğretmek, Kur'an okumak ve namaz kıldırmak için gönderdi. Mus'ab b. Umeyr (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) verdiği görevi en güzel şekilde yerine getirmek için çaba harcadı. Medinelilere İslam'ı öğretti, Kur'an ayetlerini okuyup açıkladı ve Müslüman olmayanları İslam'a davet etti. Bu genç sahabinin çabalarıyla Medine'de Müslüman olanların sayısı arttı.[3]

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 276; M. Âsım Köksal, "Dâru'l-Erkam", TDVİA, C 8, s. 520-521.
2. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 3, s. 124; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 6, s. 35.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 129-130.

Uhud Savaşı'ndan sonra Adel ve Kâre kabileleri, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) bir heyet gönderdiler. Allah Resulü'nden (s.a.v.), kendilerine İslam'ı öğretecek bazı kimseleri göndermesini istediler. Resulullah (s.a.v.), onların isteğini kabul etti. Genç yaşta İslam'ı benimsemiş sahabilerin de aralarında olduğu bazı kimseleri, gelen kabile temsilcileriyle birlikte gönderdi. Asım b. Sabit (r.a.), Mersed b. Ebu Mersed (r.a.), Hubeyb. b. Adiy (r.a.) ve Zeyd b. Desinne (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gönderdiği sahabiler arasında yer almaktaydı. Kabile temsilcileri ve Peygamberimizin (s.a.v.) gönderdiği kişiler, yolda Reci kuyusu denilen bir suyun yanında konakladılar. Tam bu sırada önceden hazırlanan ihanet planı çerçevesinde Lihyanoğulları kabilesinden 100 kadar kişi onların etrafını sardı. Müşrikler, Resulullah'ın (s.a.v.) sahabilerinden teslim olmalarını istediler. Ancak onlar bu isteği reddettiler. Hubeyb b. Adiy (r.a.) ve Zeyd b. Desinne (r.a.) dışındakiler müşriklerle çatışıp şehit oldular. Hubeyb (r.a.) ile Zeyd (r.a.) ise esir olarak Mekke'ye götürüldü ve Bedir Savaşı'nın intikamını almak isteyen Mekkelilere satıldı. Bunlar, kendilerine yapılan bütün baskı ve işkencelere rağmen İslam'dan dönmeyi reddettiler. Bir süre hapsedildikten sonra da Mekke çevresindeki Tenim denilen yerde şehit edildiler.[1]

Zeyd b. Desinne (r.a.), katledilmek üzere Mekke'nin Tenim bölgesine getirildi. Ebu Süfyan ona sordu: "Ey Zeyd! Allah iyiliğini versin. Muhammed'in şimdi bizim yanımızda, senin yerinde olup onun boynunu vurmamızı ve senin de ailenin yanında olmanı ister miydin?". Zeyd (r.a.) ona şu cevabı verdi: "Ben evimde bile olsam Muhammed'in ayağına bir dikenin batmasını istemem."[2]

Bilgi Notu

Mekkeli müşrikler, Hubeyb b. Adiy'i (r.a.) öldürmek üzere Tenim denilen yere götürdüler. Hubeyb (r.a.), müşriklere, ölmeden önce iki rekât namaz kılmak istediğini söyledi. Onlar da buna müsaade ettiler. Hubeyb (r.a.) farzlarına, vaciplerine, sünnetlerine dikkat ederek namazını güzelce kıldı. Sonra kavmine, "Vallahi eğer sadece öldürülmekten korktuğum için namazı uzattığımı düşünmeyecek olsanız daha çok namaz kılardım." dedi. Sonra da müşrikler Hubeyb'i (r.a.) katlettiler. Hubeyb (r.a.), katlolunmadan önce iki rekât namaz kılma âdetini ilk başlatan kişi olmuştur.

Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 413; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 245-246; İbn-i Sad, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 358-359.

625 yılında Âmir b. Sa'saa kabilesinden Ebu Bera Âmir b. Malik, Medine'ye gelip Resulullah'ı (s.a.v.) ziyaret etti. Kendisi, Resulullah'ın (s.a.v.) İslam davetini kabul etmedi ancak Hz. Peygamber'den (s.a.v.), kabilesine İslam'ı anlatmak üzere bazı kimseler göndermesini istedi. Hz. Muhammed (s.a.v.), yolda ashabının tehlikeyle karşılaşabileceğini söyledi. Bunun üzerine Ebu Bera, ona bu konuda güvence verdi. Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam'ı ve Kur'an-ı Kerim'i iyi bilen yetmiş genç sahabiyi, İslam tebliği için Âmir b. Sa'saa kabilesine gönderdi. Bu sahabiler, yolda Bi'r-i Maûne denilen bir yerde konakladılar. Sahabiler, içlerinden birini elçi seçip Resulullah'ın (s.a.v.) mektubunu kabilenin önde geleni Âmir b. Tufeyl'e gönderdiler. Âmir b. Tufeyl, mektubu hiç okumadı. Allah Resulü'nün (s.a.v.) mektubunu getiren sahabiye saldırdı ve onu şehit etti. Sonra kabilesinin bazı kesimlerini toplayıp Bi'r-i Maûne'deki sahabilere saldırdı. Müşrikler, sahabileri hazırlıksız yakalayıp hepsini şehit ettiler. Katliamdan sağ kurtulan Amr b. Ümeyye ed-Dâmirî (r.a.), Resulullah'a gelip durumu anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.), her biri İslam ve Kur'an konusunda bilgili olan, çoğu ashab-ı suffe mensubu bu genç sahabilerin şehadetine çok üzüldü. Daha sonra da o, "Allah'ım! Onları sana havale ediyorum." diyerek müşriklere beddua etti.[3]

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 53-54.
2. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 414; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 244-245.
3. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 399-403; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 3, s. 260-263; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 51-54.

Bilgi Notu

Enes b. Malik (r.a.) der ki:

"Resulullah'ın (s.a.v.), Bi'r-i Maûne şehitlerine üzüldüğü kadar başka bir kimseye üzüldüğünü görmedim. Onlar öyle bir topluluktu ki Peygamber'e (s.a.v.) hep hizmet ederler, gece olunca bir köşeye çekilip namaz kılarlardı."

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 54-55.

2.2. İlim Hayatında Gençler

Güdüleme

Gençlerin bilgili ve kültürlü olması niçin önemlidir? Söyleyiniz.

Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam tebliğine başladığı andan itibaren ilme önem vermiş; sahabilerinin bilgili, kültürlü, eğitimli bireyler olması için çaba harcamıştır. O, özellikle Abdullah b. Abbas (r.a.), Zeyd b. Sabit (r.a.), Abdullah b. Amr b. As (r.a.), Muaz b. Cebel (r.a.) gibi genç sahabilerini ilim öğrenmeleri konsunda teşvik etmiştir. Onları okuma yazma öğrenmeye, dinî ve pozitif ilimlerde bilgi sahibi olmaya yönlendirmiştir. Bazı sahabilerini yabancı dil öğrenmeleri konusunda teşvik etmiştir. İslam tebliği için çeşitli kabilelere sahabilerinden birilerini göndereceği zaman bu kişileri bilgili olanlar arasından seçmeye dikkat etmiştir. Dolayısıyla Asr-ı Saadette genç sahabiler, diğer bazı konularda olduğu gibi ilim hayatında da ön plana çıkmışlardır. Elbette bunda, Resulullah Efendimizin (s.a.v.) gayret ve yönlendirmelerinin önemli rolü olmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.), gençlerin eğitimli ve kültürlü bireyler olarak yetişmesini istemiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

إِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّماً

"Ben ancak muallim (öğretici-öğretmen) olarak gönderildim."

İbn-i Mâce, es-Sünen, Mukaddime, 17.

HADİS YORUMLAYALIM

لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِى اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالاً فَسُلِّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِى الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ الْحِكْمَةَ، فَهْوَ يَقْضِى بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

“Ancak iki kişiye gıpta edilir: Biri, Allah’ın kendisine mal verdiği ve o malı hak yolunda harcayan kişi, diğeri de Allah’ın kendisine ilim verdiği ve ilimiyle amel edip onu başkalarına da öğreten kişi.”

Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, İlim, 15.

Bilgi Notu

Hz. Peygamber (s.a.v.), Medine’ye hicret ettikten sonra Mescid-i Nebi’nin bitişiğine, Suffe denilen bir gölgelik yaptırmıştır. Burada eğitim-öğretim faaliyetleri yapılıyordu. Suffe’de kalan ve kendilerina Ashab-ı Suffe denilen kişiler, genellikle yoksul ve kimsesizlerden oluşuyordu. Bunlar arasında gençler önemli bir yer tutuyordu. Suffe’de kalanlar burada okuma, yazma ve ilim öğreniyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) de dâhil olmak üzere burada çeşitli öğretmenler ders veriyorlardı. Resulullah (s.a.v.), İslam’ı öğretmek üzere bir yere adam göndereceği zaman bunları çoğunlukla Ashab-ı Suffe arasından seçerdi. Suffe, İslam tarihindeki ilk eğitim-öğretim kurumu ve yatılı okul kabul edilir.

Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 2, s. 830-832; Mustafa Baktır, “Suffe”, TDVİA, C 37, s. 469-470.

Etkinlik

Bir gün Allah Resulü (s.a.v.) mescitte (biri ilim öğrenen diğeri dua ve ibadetle meşgul olan) iki gruba rastlamış ve şöyle buyurmuştur:

“Bunların ikisi de hayır üzeredir. Şu gruptakiler Allah’a dua ediyor ve ondan bir şey istiyorlar. Allah onlara istediklerini dilerse verir dilerse vermez. Diğerleri ise ilim öğreniyor ve öğretiyorlar.”

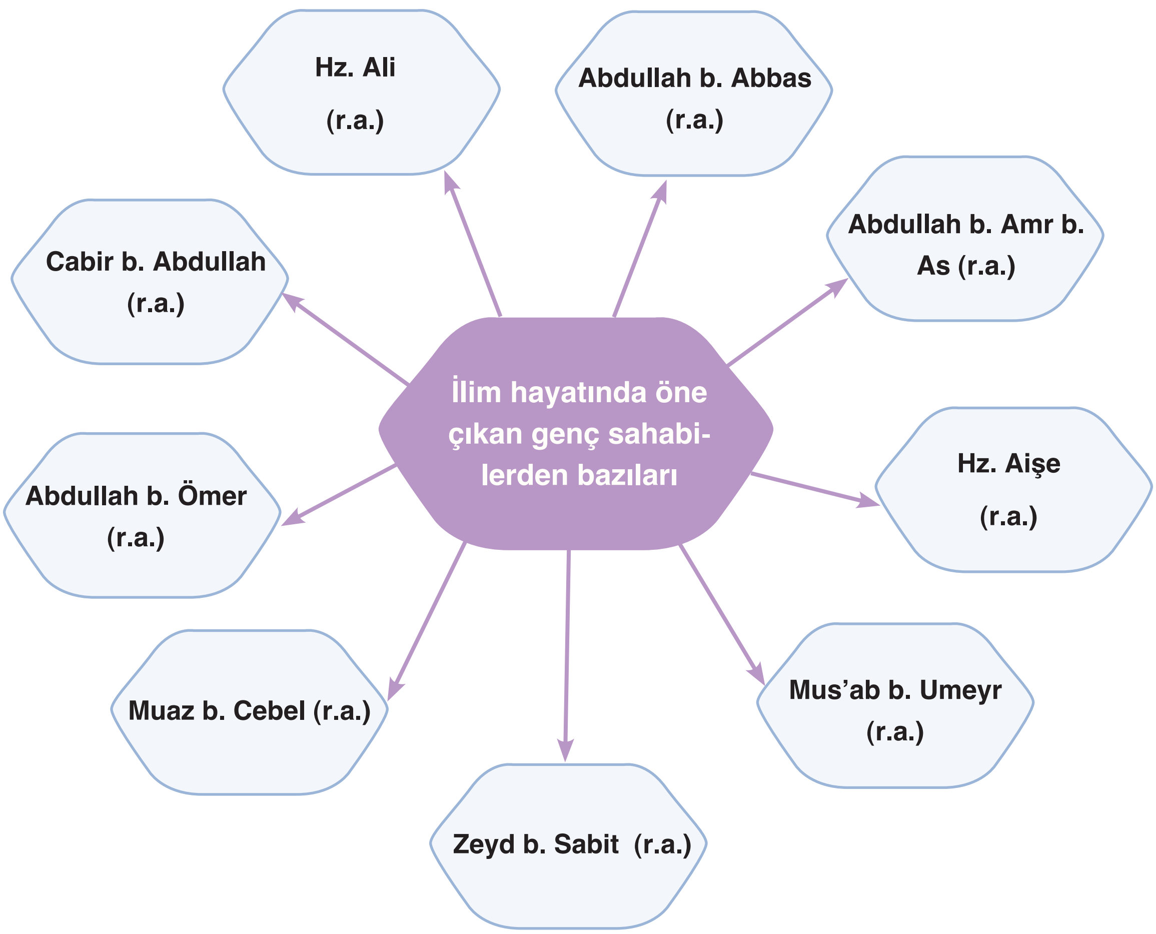
Resulullah (s.a.v.), bunları söyledikten sonra “**Şüphe yok ki ben ancak bir muallim (öğretici) olarak gönderildim.**” buyurdu ve ilim öğrenenlerin yanına oturdu.

Dârimî, es-Sünen, Mukaddime, 32.

Yukarıdaki metinden nasıl bir sonuç çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Asr-ı Saadet'te ilmî yönüyle ön plana çıkmış birçok genç sahabi vardı. Hz. Ali (r.a.), Abdullah b. Abbas (r.a.), Abdullah b. Ömer (r.a.), Abdullah b. Zübeyr (r.a.), Hz. Aişe (r.a.), Muaz b. Cebel (r.a.), Mus'ab b. Umeyr (r.a.), Zeyd b. Sabit (r.a.) bunlara örnek olarak verilebilir. Örneğin Hz. Ali (r.a.) okuma ve yazma biliyordu. Sevgili Peygamberimize (s.a.v.) vahiy kâtipliği yapmış, Hudeybiye'de barış antlaşmasını da o yazmıştır. Resullulah (s.a.v), "**Ben ilmin şehriyim**, **Ali de onun kapısıdır.**"[1] buyurmuştur. Hz. Ali (r.a.); Kur'an, hadis ve özelikle de fıkıh konusundaki derin bilgisiyle tanınmıştır. Kur'an ve hadis konusundaki derin ilminden dolayı hem Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) hem de Hz. Ömer'in (r.a.) özellikle fıkhi meselelerde fikrine müracaat ettikleri bir sahabi olmuştur. O, ayet ve surelerin iniş sebebini, nerede ve ne zaman nazil olduğunu çok iyi bilirdi.[2]

Zeyd b. Sabit (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vahiy kâtiplerindendi ve ensardan olup da Kur'an'ın tamamını ezbere bilen dört sahabiden biriydi. Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye gelmeden önce on yedi sureyi ezberlemiş, Hicret'ten sonra akrabaları onu Resulullah'a (s.a.v.) getirmiş, Zeyd (r.a.) de ezberlediği sureleri Allah Resulü'ne (s.a.v.) okumuştur. Peygamberimiz (s.a.v.) onu takdir etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), Yahudilerle yaptığı görüşmeler ve yazışmalar sırasında kendisine yardımcı olması için Zeyd'in (r.a.) İbrânice ve Süryanice yazmayı öğrenmesini istedi; o da kısa sürede bu yazıyı öğrendi. Zeyd b. Sâbit'in (r.a.); Farsça, Rumca, Kıptice ve Habeşçe bildiği de belirtilmektedir. Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesinde ve çoğaltılmasında da Zeyd b. Sabit (r.a) önemli rol üstlenmiştir.[3]

1. Suyûtî, el-Câmiu's-Sağîr, C 1, s. 415.
2. E. Ruhi Fığlalı, M. Yaşar Kandemir, "Ali b. Ebu Talip", TDVİA, C 2, s. 371- 375.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 319-324; Bünyamin Erul, "Zeyd b. Sabit", TDVİA, C 44, s. 321-322.

Abdullah b. Amr b. As (r.a.) da ilim sahibi genç sahabilerden biriydi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Kur'an ayetleriyle karışmasın diye başlangıçta kendi hadislerinin yazılmasına izin vermemişti. Bu yasağı Abdullah b. Amr b. As (r.a.) adlı genç sahabi için kaldırmış ve ona, hadisleri yazabileceğini söylemişti. Abdullah (r.a.), "Senden duyduğum her şeyi mi yazabileceğim?" diye sorunca Resulullah (s.a.v.), **"Evet, dedim ya!"** buyurmuştur. Bunun üzerine Abdullah (r.a.), "Sevinçliyken yahut öfkeliyken arada hiçbir fark gözetmeden mi?" diye sormuş, Hz. Peygamber (s.a.v.) de **"Kesinlikle evet. Çünkü ben, hangi ruh hâli içinde olursam olayım, gerçeği söylerim."** cevabını vermiştir. Abdullah (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) verdiği bu izin sayesinde hadis konusunda oldukça derin bilgi sahibi olmuş, Sahife-i Sâdıka adını verdiği ve içinde 100 hadis bulunan bir eser kaleme almıştır.[1]

İlim hayatında öne çıkan sahabilerden biri de Enes b. Malik'tir (r.a.). Hicret'ten sonra Medine'ye gelip yerleşen ve okuma yazma bilen bir çocuk olan Enes b. Malik (r.a.), on yaşından itibaren Resulullah'ın (s.a.v.) yanından ayrılmadı. Diğer sahabilerin bilmediği, duymadığı, görmediği şeyleri öğrenme imkânına kavuştu. Resulullah'tan (s.a.v.) duyduklarını not etti. Yazdığı hadisleri, tuttuğu notları da Hz. Peygamber'e (s.a.v.) sunduğunu, okuduğunu ve onun onayını aldığını bizzat kendisi ifade etti.[2]

Hz. Ömer'in (r.a.) oğlu Abdullah (r.a.) da ilim sahibi genç sahabilerdendi. En çok hadis rivayet eden, en çok fetva veren yedi sahabi arasında yer almaktaydı. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetine harfiyen uyma konusunda son derece titizdi.[3]

İlim sahibi genç sahabilerden bir diğeri Abdullah b. Abbas'tı (r.a.). Hz. Peygamber (s.a.v.) onun için **"Allah'ım, ona Kitab'ı öğret ve onu dinde ilim sahibi kıl!"**[4] şeklinde dua etmiştir. Abdullah b. Abbas (r.a.), özellikle tefsir ve fıkıh ilminde çok derin bilgisi olan bir sahabiydi. Ondan rivayet edilen açıklamaların toplanmasıyla oluşan "Tefsiru İbn-i Abbas" adlı eser, Kur'an tefsiri konusunda ilk kaynaklardan biri kabul edilir. Abdullah b. Abbas (r.a.), en çok hadis rivayet eden sahabilerden biriydi.[5]

Bilgi Notu

Muaz b. Cebel (r.a.), ilim sahibi genç sahabilerden biriydi. O, Kur'an-ı Kerim'in tamamını ezbere bilen sahabiler arasında yer almaktaydı. Fıkhi konularda son derece derin bilgisi olan Muaz (r.a.), o dönemde fetva veren sahabilerdendi. Her zaman Resulullah'ın (s.a.v.) yanında bulunmaya çalışır, ona sorular sorup bilmediği şeyleri öğrenmeyi çok severdi. Kur'an, hadis, haram ve helal konularında geniş bilgisi vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Ümmetimden haram ve helali en iyi bilen, Muaz b. Cebel'dir."** buyurarak onun ilmini övmüştür.

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 651- 655; M. Yaşar Kandemir, "Muaz b. Cebel", TDVİA, C 30, s. 338-339.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 96; Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 2, s. 769-770.
2. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 2, s. 770.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 160-161; M. Yaşar Kandemir, "Abdullah b. Ömer" TDVİA, C 1, s. 126-128.
4. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İlim, 17; Vudû', 10.
5. İbn-i Sa'd, Kitabü't Tabakâti'l-Kebir, C 6, s. 318, 320, 330,332; İ. Lütfi Çakan, Muhammed Eroğlu, "Abdullah b. Abbas", TDVİA, C 1, s. 76-79.

İlim hayatındaki genç sahabiler sadece erkeklerle sınırlı değildir. Asr-ı saadette kadınlar da ilim hayatında oldukça etkin şekilde yer almıştır. Çünkü hem toplumdaki konumları ve görevleri itibarıyla hem de dinî sorumlulukları bakımından erkekler gibi kadınların da bilgi sahibi olması gerekiyordu. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) haftanın bir gününü kadınlara ayırmış ve Mescid-i Nebi'de onları bilgilendirmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) sadece erkeklerin değil, kızların da ilim öğrenmesi gerektiğini belirtmiştir.

İlim hayatındaki genç sahabilere en güzel örnek, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sevgili eşi Aişe'dir (r.a.). Hz. Âişe (r.a.); zekâsı, anlayışı, kuvvetli hafızası, güzel konuşması, Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'i (s.a.v.) en iyi şekilde anlamaya çalışması gibi vasıfları sayesinde mümin kadınlar arasında seçkin bir konuma yükseldi. O, Kur'an-ı Kerim'i ve sünneti en iyi bilen, anlayan sahabilerden biriydi. Arap dilini ve şiirini de iyi bilirdi. Ayetlerin indiriliş sebebi ve anlamları, bunlardan nasıl hüküm çıkarılacağı hususlarında son derece bilgiliydi. Ayet ve hadislerden hükümler çıkarıp fetvalar vermesi sebebiyle fakih ve müçtehit sahabilerin en önemlileri arasında yer aldı. Ashabın yaşlıları bile ona bazı konularda sorular sorarlardı. Hz. Aişe (r.a.), Hz. Peygamber'e (s.a.v.) sık sık sorular sorar, onunla müzakerelerde bulunurdu. Onun, özellikle Kur'an ayetleri ve hadisler arasında farklılık arz eden hususlarda, zihninde oluşan soruları Hz. Peygamber (s.a.v.) ile müzakere ettiği belirtilmektedir. Hz. Aişe (r.a) en fazla hadis rivayet eden sahabiler arasında yer almaktadır. O, özellikle kadınların eğitimi konusunda etkin rol oynamış ve onların sorularına cevaplar vermiştir.[1]

Etkinlik

Bir toplumda gençlerin eğitimine önem verilmezse ne gibi sorunlar yaşanabilir? Gençlerin ilimden uzak olması toplumun geleceğini nasıl etkiler? Tartışınız.

1. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Gusül, 2; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Hayz, 41-42; Nesâi, es-Sünen, Tahâret, 47; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 10, s. 66; Mustafa Fayda, "Aişe", TDVİA, C 2, s. 201-205; Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 2, s. 835-836.

2.3. Siyasi ve Askerî Hayatta Gençler

Güdüleme

Hangi durumlarda düşmanla savaşmak zorunlu olur? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Hz. Muhammed (s.a.v.) sadece bir peygamber değildi. O, aynı zamanda Müslüman toplumun lideri, Medine'deki İslam devletinin başkanı ve ordu komutanıydı. Allah Resulü (s.a.v.), devlet başkanı olarak bazı işleri bizzat kendisi yürütüyor, bazen de siyasi, askerî, mali vb. işleri yürütmek için sahabilerini görevlendiriyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), siyasi ve askerî alanda genç sahabilerinden önemli ölçüde faydalanmıştır. Onların; enerjilerini, dinamizmlerini, heyecanlarını ve İslam dinine olan bağlılıklarını yüce dinimizin savunulması ve yayılmasında önemli bir avantaj olarak görmüştür. Hz. Muhammed (s.a.v.), siyasi ve askerî hayatta gençlere önemli görevler ve sorumluluklar vermiştir. Genç sahabiler de Hz. Peygamber'in (s.a.v.) verdiği görevleri büyük bir arzu ve istekle, başarıyla yerine getirmişlerdir. Onlar vatan, din, mukaddes değerler için her fedakârlığı yapmışlar, gerektiğinde bu uğurda canlarını feda ederek bizlere örnek olmuşlardır. Bizler de sahabiler gibi gerektiğinde vatanımız ve kutsal değerlerimiz için her fedakârlığı yapmaya hazır olmalıyız.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), birçok savaşta sancağı gençlere vermiştir. Örneğin Bedir, Uhud ve Hendek Savaşları başta olmak üzere birçok savaşta, genç bir sahabi olan Hz. Ali'ye (r.a.) sancaktarlık görevi vermiştir. Hayber kuşatması üzerinden bir süre geçince sancağı Hz. Ali'ye (r.a.) teslim etmiştir. Hz. Ali (r.a.) bu savaşta büyük kahramanlıklar göstermiş ve Hayber'in fethedilmesinde önemli rol oynamıştır. Yine genç sahabilerden Mus'ab b. Umeyr (r.a.) de savaşlarda sancaktarlık görevi yapmıştır. Bedir Savaşı'nda Abdullah b. Ömer (r.a.), Üsame b. Zeyd (r.a.), Râfi b. Hadîc (r.a.), Berâ b. Azîb (r.a.), Üseyd b. Hudayr (r.a.), Zeyd b. Erkam (r.a.) ve Zeyd b. Sabit (r.a.) gibi genç sahabiler de orduya katılmak istediler. Ancak Peygamberimiz (s.a.v.), yaşları küçük oldugu için onların savaşa katılmalarına izin vermedi. Allah (c.c.) yolunda savaşa katılmak için âdeta can atan bu gençler de üzüldüler.[1]

Bilgi Notu

Umeyr b. Vakkas (r.a.), genç sahabilerden biriydi ve Bedir'de savaşmak üzere orduya katılmıştı. Resulullah (s.a.v.) kendisini görür de seferden geri çevirir diye saklanıyordu. Ashaptan Âmir b. Sa'd (r.a.) onu gördü ve niye saklandığını sordu. O da "Resulullah'ın beni görüp yaşımı küçük görmesinden ve beni reddetmesinden korkuyorum. Umarım Allah bana şehitliği nasip eder." dedi. Umeyr (r.a.), Resulullah'a (s.a.v.) arz edildi. Resulullah (s.a.v.) onun yaşını küçük görüp "Dön." dedi. Umeyr (r.a.) üzüldü ve ağladı. Umeyr'in (r.a.) çok üzüldüğünü gören Hz. Peygamber (s.a.v.) ona izin verdi. Umeyr (r.a.) savaşa katıldı ve bu savaşta şehit düştü.

Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 68.

Genç sahabilerden Râfi b. Hadîc'in (r.a.), yaşı küçük olduğu gerekçesiyle Bedir Savaşı'na katılmasına izin verilmemişti. Uhud Savaşı'nda Râfi (r.a.), Resulullah'a (s.a.v.) gösterildi. Onun iyi okçu olduğu ve savaşa katılmasının faydalı olacağı söylendi. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona baktı. Râfi (r.a.), boyu uzun görünsün diye ayak parmaklarının ucuna basarak büyük görünmeye çalışıyordu. Resulullah (s.a.v.), onun savaşa katılmasına izin verdi. Bunu gören ve savaşa katılmasına izin verilmeyen on beş yaşındaki

1. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 68.

Semûre b. Cündüb (r.a.), güreşte Râfi'yi yendiğini, o katılıyorsa kendisinin de savaşa katılması gerektiğini Resulullah'a (s.a.v.) iletti. Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Öyleyse güreşin bakalım."** buyurdu. Râfi (r.a.) ile Semûre güreştiler ve Semûre (r.a.) galip geldi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onun orduya katılmasına izin verdi.[1]

Vatan sevgisiyle dolu olan her genç, askerlik görevini severek yapar.

HADİS YORUMLAYALIM

عَيْنَانِ لاَ تَمَسُّهُمَا النَّارُ عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ

"İki göz vardır ki cehennem ateşi onlara dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve gecesini Allah yolunda nöbet tutarak geçiren göz."

Tirmizî, es-Sünen, Fedâilü'l-Cihad,12.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), zaman zaman genç sahabilerini ordu komutanı olarak tayin etmiş, böylece onlara ne kadar güvendiğini ve değer verdiğini göstermiştir. Örneğin Resulullah (s.a.v.), Üsâme b. Zeyd'i (r.a.), daha on sekiz yaşında bir gençken ordu komutanı olarak sefere yollamıştı. Ordunun içinde, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) gibi sahabenin önde gelenleri de vardı. Babası azatlı bir köle olan, on sekiz yaşındaki tecrübesiz bir gencin, ashabın büyüklerine komutan olması sahabiler arasında memnuniyetsizliğe yol açtı. Hz. Peygamber (s.a.v.) söylentileri işitince ashabına şunları söyledi: **"Ey insanlar! Üsâme'yi ayıplıyor ve onun emirliğine karşı çıkıyorsunuz. Bunu, daha önce onun babası hakkında da yapmıştınız. O, muhakkak ki emirliğe layıktır, onun babası da emirliğe layıktı. Babası bana nasıl insanların en sevimlisiyse kendisi de ondan sonra bana insanların en sevimlisidir. O hâlde onun hakkında özenli olun; zira o, sizin en hayırlınızdır."**[2]

1. Vakıdi, Kitabül- Meğâzi, C 1, s. 269; İbn-i Hişam, es- Siretü'n- Nebeviye, C 3,s.90 - 91.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 73; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, s. 404.

Sahabiler arasında savaşa katılan gençler sadece erkekler değildi. Genç kadın sahabiler de savaşa katılıyor, yerine göre savaşıyor, yerine göre de askerlere yemek götürüyor ve onların tedavisiyle ilgileniyorlardı. Örneğin Hz. Fatıma (r.a.) Uhud Savaşı'na katılmıştı. Yaralanan babasını kucaklayıp onun mübarek yüzündeki kanları silmişti. Peygamberimizin (s.a.v.) halasının kızı ve aynı zamanda baldızı olan Hamne b. Cahş (r.a.) da Uhud'a katılan kadınlardan biriydi. Vâkıdî, "Uhud'a on dört kadın katılmıştı. Bunlardan biri de Resulullah'ın (s.a.v.) kızı Fatıma (r.a.) idi. Kadınlar sırtlarında yiyecek taşıyorlar, yaralılara su veriyorlar ve onları tedavi ediyorlardı." demektedir.[1]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), genç sahabilere siyasi ve idari sorumluluklar da yüklemiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gençlere sorumluluk verdiğini ve onlara güvendiğini gösteren birçok örnek olay vardır. Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v), Mekke'yi fethettiğinde genç sahabilerden Attab b. Esid'i (r.a.) Mekke valisi olarak tayin etmiştir. Muaz b. Cebel'i (r.a.) de halka dini öğretmek üzere görevlendirmiştir.[2] Hz. Ali'yi (r.a.) de Yemen'e kadı olarak görevlendirmiştir. Hz. Ali (r.a.), "Ey Allah'ın Resulü! Beni, bana soru soracak bir kavme gönderiyorsun. Hâlbuki ben kadılığı bilmiyorum." demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Allah senin kalbine hidayet verecek ve dilini de sabit kılacaktır. İki hasım gelip de önüne oturduklarında ilk adamı dinlediğin gibi diğerini de dinlemeden hüküm verme. (Böyle yaparsan) hüküm vermen kolay olur."** buyurarak ona hem cesaret vermiş hem de güvendiğini ifade etmiştir.[3]

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Hicret'in 9. yılında henüz 26-27 yaşlarında olan Muaz b. Cebel'i (r.a.) Yemen'e vali olarak görevlendirmiştir. Muaz'ı (r.a.) yolcu etmeden önce ona, kendisine bir anlaşmazlık, dava geldiğinde ne ile hükmedeceğini sormuştur. Muaz (r.a.) da "Allah'ın kitabına göre hüküm veririm." demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Onda bir hüküm olmazsa neye göre verirsin?"** diye sorunca Muaz (r.a.), "Resulullah'ın sünnetine göre hüküm veririm." cevabını vermiştir. Peygamberimiz (s.a.v.), **"Ya Resulullah'ın sünnetinde de hüküm bulamazsan ne yaparsın?"** deyince Muaz b. Cebel (r.a.), "O zaman kendi görüşüme göre hüküm veririm." demiştir. Aldığı cevaplardan memnun kalan Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Resulullah'ın elçisini, Resulullah'ın razı olduğu şeye muvaffak kılan Allah'a hamdolsun."** buyurarak Allah'a (c.c.) şükretmiştir.[4]

Etkinlik

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile Muaz b. Cebel (r.a.) arasında yukarıda geçen diyaloğu, İslam dininin temel kaynakları açısından sınıfınızda değerlendiriniz.

Dinimizi öğrenmede ve yaşamada Kur'an ile sünnetin önemi nedir? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

....

....

....

....

....

....

1. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 299.
2. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğazî, C 3, s. 124.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 341.
4. Tirmizî, es-Sünen, Ahkâm, 3; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 2, s. 351.

3. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Ahiret ve kıyamet kavramları hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Etkinlik

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى فِى ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِى عِبَادَةِ اللَّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِى الْمَسَاجِدِ ، وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِى اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّى أَخَافُ اللَّهَ ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ

"Allahü Teâlâ, başka bir gölgenin bulunmadığı günde (kıyamet günü), yedi sınıf insanı arşının gölgesinde gölgelendirecektir. Bunlar;

Adaletli devlet başkanı,

Rabb'ine ibadet ederek büyüyüp yetişen genç,

Kalbi mescitlere bağlı olan kişi,

Birbirlerini Allah için seven, buluşmaları da ayrılmaları da Allah için olan iki insan,

Mevki sahibi güzel bir kadının davetine, 'Ben Allah'tan korkarım.' diyerek yaklaşmayan kişi,

Sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse,

Hiç kimsenin olmadığı yerde Allah'ı zikredip göz yaşı döken kimsedir."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Ezan, 36, Zekât, 16, Rikak, 24; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zekât, 91.

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız. Bu hadisten hangi ilke ve değerleri çıkarabiliriz? Hadisi dikkate alarak aşağıda boş bırakılan maddeleri tamamlayınız.

1. Yönetimde adalet

2. Gençlikte ibadet

3. ....

4. İnsanları Allah (c.c.) için sevmek

5. ....

6. İbadet ve iyilikte gizliliğe önem vermek

7. ....

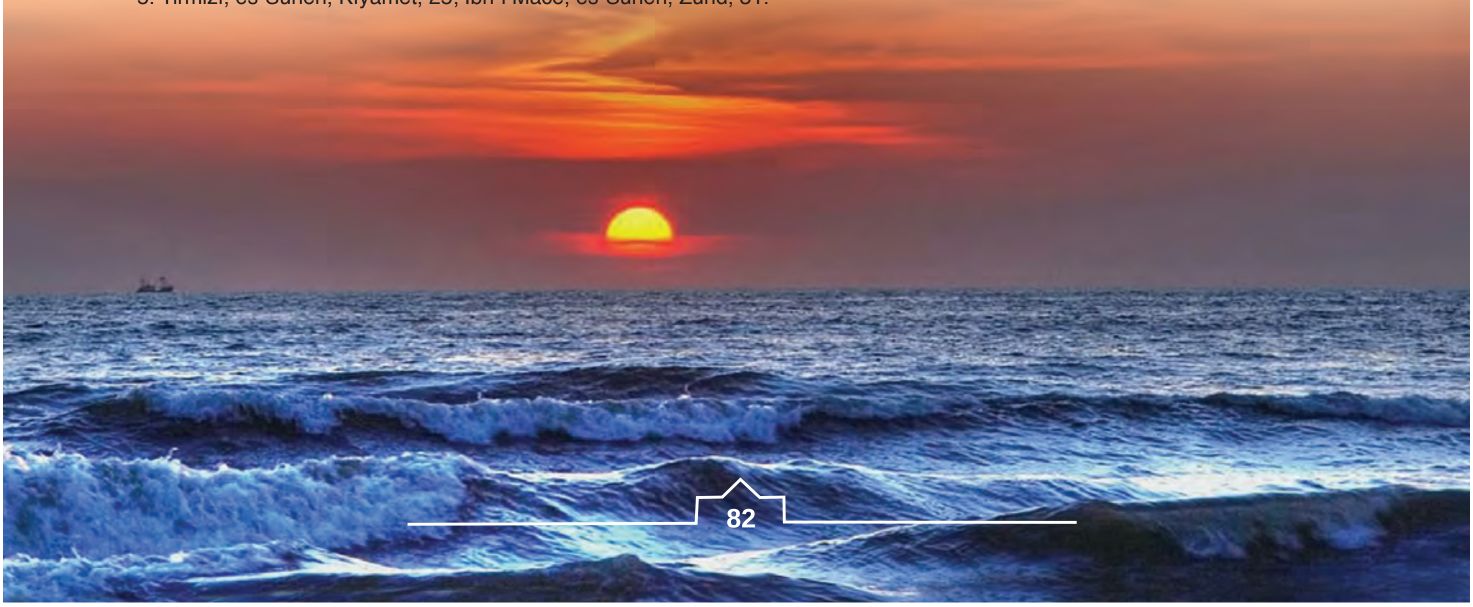
Yukarıdaki ilkelerin, hayatımızdaki önemi üzerinde arkadaşlarınızla konuşunuz.

Yüce dinimizde yer alan inanç esaslarından biri de ahirete imandır. **Ahirete** iman, öldükten sonra başka bir âlemde yeniden dirileceğimize, dünyada yaptıklarımızdan hesaba çekileceğimize ve amellerimizin iyi ya da kötü olmasına göre ceza ya da mükâfat göreceğimize inanmak demektir. Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde ahirete inanmanın öneminden söz edilir.[1]

Ahiretle ilgili en önemli kavramlardan biri kıyamettir. Kıyamet kavramı sözlükte; kalkma, doğrulma, dikilme, ayaklanma, dirilme anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak ise **kıyamet**; evrende bulunan her şeyin yok olmasıyla, ölen tüm insanların, yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zaman anlamına gelir.[2] Kıyamet günü çok zorlu geçecektir. Birinci kez sûra üflenmesiyle kıyamet kopup dünya hayatı son bulacaktır. İkinci kez sûra üflediğinde kabirlerinden kalkıp mahşer yerine gelecek olan insanlar, büyük bir tedirginlik, korku ve telaş yaşayacaklardır. Bu husus birçok ayette açıklanmaktadır. Örneğin bir ayette, **"Sûr'a üfürüldüğü gün (kıyamet günü) -Allah'ın diledikleri müstesna, göklerde ve yerde bulunanlar hep dehşete kapılır. Hepsi boyunları bükük olarak ona gelirler."**[3] buyrulmaktadır. Başka bir ayette de şu ifadeler yer almaktadır: "**Nihayet sûra üfürülecek. Bir de bakarsın ki onlar, kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler. (İşte o zaman:) 'Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahman'ın vadettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler!' derler."**[4]

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de kıyamet ve hesapla ilgili olarak bizlere birçok uyarı yapmıştır. Kıyamet günü için hazırlıklı olmamızı, ölmeden önce kendimizi hesaba çekmemizi ve bunun için ölümü çok hatırlamamızı istemiştir. Örneğin o, bir hadisinde, **"Akıllı kişi, nefsine hâkim olan ve ölümden sonrası için hazırlık yapıp gayret gösterendir…"**[5] buyurmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kıyamet ve hesap gününün dehşetinden korunmak için nelere dikkat etmemiz gerektiğini de hadislerinde açıklamıştır.

1. bk. Bakara suresi, 4 ve 177. ayetler; Âl-i İmrân suresi, 114. ayet; Mâide suresi, 69. ayet; Nisâ suresi, 136. ayet; Tevbe suresi, 19. ayet.
2. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 205.
3. Neml suresi, 87. ayet.
4. Yasin suresi, 51-52. ayetler.
5. Tirmizî, es-Sünen, Kıyamet, 25; İbn-i Mâce, es-Sünen, Zühd, 31.

ÜNİTE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

A Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), gençlere niçin çok önem vermiştir? Açıklayınız.

2. Peygamberimiz (s.a.v.), gençlere değer verdiğini hangi davranışlarıyla ortaya koymuştur? Örneklerle anlatınız.

3. Asr-ı Saadet'te genç olmanın önemi nedir? Söyleyiniz.

4. Reci' Vakası nasıl olmuştur? Anlatınız.

5. Bi'r-i Maûne Olayı nedir? Bilgi veriniz.

B Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

6. I. Komutanlık II. Valilik III. Halifelik IV. Kâtiplik

Peygamberimiz (s.a.v.), gençlere yukarıdaki görevlerden kaç tanesini vermiştir?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

7. Asr-ı Saadet kavramı, hangi zaman dilimini ifade etmek için kullanılır?

A) Peygamberimizden (s.a.v.) sonraki zamanı
B) Kıyametin kopacağı zamanı
C) İslam'ın en geniş sınırlarına ulaştığı zamanı
D) Peygamberimizin (s.a.v.) hayatta olduğu zamanı

8. Aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) Peygamberimiz (s.a.v.) gençlerle şakalaşırdı.
B) Peygamberimiz (s.a.v.) gençlere iltifatta bulunurdu.
C) Peygamberimiz (s.a.v.) gençlerle yakından ilgilenirdi.
D) Peygamberimiz (s.a.v.) yanlış yapan gençleri sık sık azarlardı.

9. Peygamberimizin (s.a.v.), daha on sekiz yaşındayken içinde Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) gibi sahabilerin de aralarında olduğu orduya komutan tayin ettiği genç sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hz. Ali (r.a.) B) Üsâme b. Zeyd (r.a.)
C) Abdullah b. Ömer (r.a.) D) Osman b. Maz'ûn (r.a.)

10. Peygamberimiz (s.a.v.) onu Yemen'e vali tayin etmiştir. Giderken ona neyle hükmedeceğini sormuş, bu genç sahabi de sırasıyla "Allah'ın kitabı, Resulullah'ın sünneti ve kendi görüşümle" diyerek cevap vermiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) onu, "**Ümmetimden haram ve helali en iyi bilen kişi**" ifadesiyle övmüştür.

Sözü edilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Muaz b. Cebel (r.a.) B) Habbab b. Eret (r.a.)
C) Ammar b. Yasir (r.a.) D) Cafer b. Ebi Talip (r.a.)

11. Peygamberimizin (s.a.v.) ve ilk Müslümanların İslam'ın ilk yıllarında gizlice toplandığı evdir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu evde İslam'ı kabul edenlere İslam'ın ilkelerini öğretir, Kur'an ayetlerini okur ve açıklardı. Bu ev İslam tarihinde ....olarak bilinir.

Yukarıda boş bırakılan bölüme, aşağıdaki ifadelerden hangisi yazılmalıdır?

A) Dârü'l-Erkam

B) Dârü'l-Eytam

C) Dârü's Selam

D) Dârü'ş-Şifa

12. Aşağıda Suffe ile ilgili verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

A) İslam tarihindeki ilk yatılı okul kabul edilmektedir.

B) Burada kalanlar genellikle yoksul ve kimsesiz Müslümanlardı.

C) Hz. Peygamber (s.a.v.) de burada kalanlara ders verirdi.

D) Suffe, Medine'ye hicretten önce inşa edilmişti.

13. Hz. Peygamberin (s.a.v.), hakkında **"Ben ilmin şehriyim ....de onun kapısıdır."** *(Suyûtî, el-Câmiu's-Sağîr, C 1, s. 415.)* buyurduğu sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hz. Ali (r.a.)

B) Osman (r.a.)

C) Selman-ı Fârisî (r.a.)

D) Hz. Ömer (r.a.)

14. Peygamberimizin (s.a.v.) amcasının oğludur. Özellikle tefsir ve fıkıh alanında derin ilim sahibidir. Kendi adıyla anılan bir tefsiri vardır. Resulullah (s.a.v.), **"Allah'ım, ona Kitab'ı öğret ve onu dinde ilim sahibi kıl!"** *(Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, İlim, 17; Vudû', 10.)* buyurarak onun için dua etmiştir. Sözü edilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abdullah b. Ömer (r.a.)

B) Zeyd b. Hârise (r.a.)

C) Enes b. Malik (r.a.)

D) Abdullah b. Abbas (r.a.)

15. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) eşidir. Zekâsı, anlayışı, kuvvetli hafızası, güzel konuşması, Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'i (s.a.v.) en iyi şekilde anlamaya çalışması gibi vasıfları sayesinde mümin kadınlar arasında seçkin bir konuma yükseldi. O, Kur'an-ı Kerim ile sünneti en iyi bilen ve anlayan sahabilerden biriydi. Arap dilini ve şiirini de iyi bilirdi. Ayetlerin indiriliş sebebi ve anlamları, bunlardan nasıl hüküm çıkarılacağı hususlarında son derece bilgiliydi. Ayet ve hadislerden hükümler çıkarıp fetvalar vermesi sebebiyle fakih ve müçtehit sahabilerin en önemlileri arasında yer aldı.

Sözü edilen kadın sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hz. Hatice (r.a.)

B) Hz. Zeynep (r.a.)

C) Hz. Hafsa (r.a.)

D) Hz. Aişe (r.a.)

4. ÜNİTE

EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Tevekkül ne demektir? Bu konuda bir araştırma yapınız.
2. Sabrın önemiyle ilgili bir ayet ve bir hadis öğrenip bunları defterinize yazınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) günlük hayatta yaptığı dualardan örnekler araştırıp bunlardan iki tanesini defterinize yazınız.
4. Yüce dinimiz, beslenme konusunda ne gibi ölçüler koymuştur? Bu konuda bir araştırma yapıp sunu hazırlayınız. Hazırladığınız sunuyu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
5. Duanın önemiyle ilgili bir ayet ve bir hadis araştırıp öğreniniz. Öğrendiğiniz ayet ve hadisi defterinize yazınız.

1. PEYGAMBERİMİZİN ALLAH'A GÜVENMESİ VE SABRI

Güdüleme

"Allah'a (c.c.) güvenmek" ne demektir? Allah'a (c.c.) güvenen bir mümin, hayatında nasıl davranır? Bu konudaki görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Allah (c.c.), mükemmel sıfatlara sahip yüce bir varlıktır. Onun sıfatlarından biri, iradedir. İrade, Allah'ın (c.c.) dileme sıfatıdır. Allah'ın (c.c.) iradesine **külli irade** denir. Çünkü onun iradesi her şeyi kapsar. Her şey, onun ilmi ve iradesi dâhilinde meydana gelir. O dilemeden hiçbir şeyin gerçekleşmesi mümkün değildir. Bir şeyin olması için Rabb'imizin (c.c.) "Ol!" demesi yeterlidir. Bu husus bir ayette şöyle belirtilir: **"(O), göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece 'Ol!' der, o da hemen oluverir."**[1] Allah (c.c.) dilemedikçe hiç kimsenin bir başkasına fayda sağlaması ya da zarar vermesi mümkün değildir. Müslüman, tüm bunların bilincindedir ve her zaman Allah'a (c.c.) güvenir, ona sığınır. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de her zaman bu bilinçle davranmıştır. Zor ve sıkıntılı anlarında asla karamsarlığa ve ümitsizliğe kapılmamıştır. O, her zaman Allah'a (c.c.) dayanmış ve güvenmiştir. Yaşadığı en zor durumlarda, en acı olaylarda bile her zaman Rabb'ine (c.c.) sığınmıştır. Allah'ın (c.c.) kendisine iman edip güvenenleri yardımsız ve çaresiz bırakmayacağına inanmıştır. Karşılaştığı her türlü zorluğu; Rabb'ine (c.c.) olan imanı, güveni, teslimiyeti ve sabrı sayesinde aşmayı başarmıştır.

AYET YORUMLAYALIM

وَاِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُٓ اِلَّا هُوَۚ وَاِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهٖۜ يُصٖيبُ بِهٖ مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖۜ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحٖيمُ ﴿١٠٧﴾

"Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa onu yine ondan başka giderecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse onun keremini geri çevirecek de yoktur. O, hayrını kullarından dilediğine eriştirir. Ve o bağışlayandır, esirgeyendir."

Yunus suresi, 107. ayet.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), hayatı boyunca büyük zorluk ve sıkıntılar yaşamıştır. O daha doğmadan önce babası vefat etmiştir. Altı yaşındayken de annesini kaybeden Hz. Peygamber (s.a.v), küçük yaşta öksüz ve yetim kalmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) sekiz yaşındayken kendisine kol kanat gerip sahip çıkan, çok sevdiği dedesi hayata veda etmiştir. Daha sonra da Peygamberimiz (s.a.v.), amcası Ebu Talip'in evinde yaşamaya başlamıştır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) elli yaşındayken çok sevdiği eşi Hz. Hatice (r.a.) hayatını kaybetmiştir. Allah Resulü'nün (s.a.v.) yedi çocuğundan altısı, kendisi hayattayken vefat etmiştir. Böylece o, hayattaki en büyük acılardan olan evlat acısını altı kez yaşamıştır. Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), yaşadığı bütün bu üzücü durumlara sabırla karşı koymuştur. Her zaman Rabb'ine (c.c.) sığınmış, ondan sabır ve yardım dilemiştir.

1. Bakara suresi, 117. ayet.

Bilgi Notu

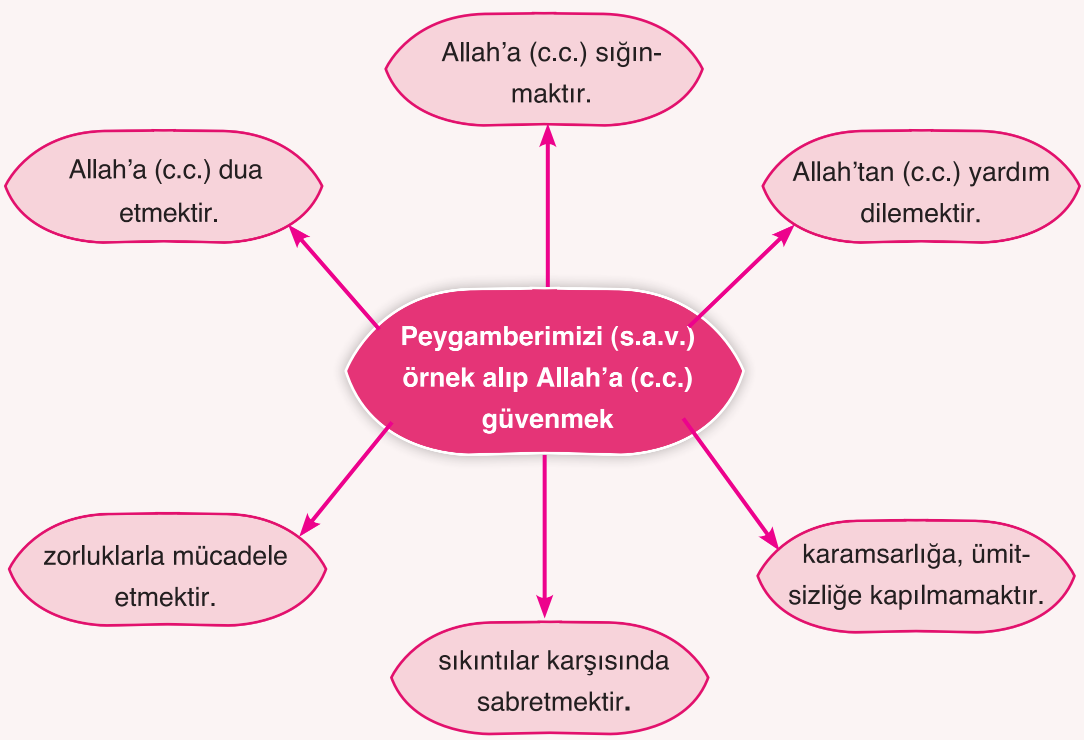
Peygamber Efendimizin (s.a.v.) oğlu İbrahim, on sekiz aylıkken vefat etmişti. Oğlu vefat etmeden önce Allah Resulü (s.a.v.) onu tuttu, kucağına oturttu ve ağladı. Sonra “**Yavrum, ben senin için Allah’tan gelen konusunda bir şey yapamam.**” buyurdu. Onun ağladığını gören sahabiler, “Ya Resulallah! Sen bizi ağlamaktan men etmemiş miydin?” dediler. Her zaman Allah’a (c.c.) güvenen ve sığınan, sıkıntılar karşısında sabır gösteren Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Ben, ölüye feryad-ü figân ederek ağlamayı yasakladım. Bu benim ağlayışım ise rahmet eseridir. Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. Ey İbrahim! O (ölüm) hak bir emir ve vaat, mutlaka girilmesi gerekli bir yol olmasa, sonra gelenlerimiz ilk gidenlere katılacak olmasa elbette bundan daha fazla üzülürdük. Elbette sana üzülüyoruz. Göz ağlar, kalp hüzünlenir ama Rabb’imizin gazap edeceği bir söz söylemeyiz.”

İbn-i İshak, es-Sîretü’n-Nebeviyye, s. 365.

Yukarıda anlatılan olayı sınıfınızda değerlendiriniz. Bu olaydan ne gibi mesajlar çıkarabiliriz? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Etkinlik

Yukarıdaki şema üzerinde arkadaşlarınızla konuşunuz.

Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam'ı tebliğ sürecinde pek çok sıkıntı ve baskıyla karşı karşıya kalmıştır. Mekkeli müşrikler, onun putperestliğe karşı çıkmasına ve yeni bir din tebliğ etmesine büyük tepki göstermişlerdir. Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) İslam tebliğini engellemek ve insanların Müslüman olmasına mani olmak için ellerinden gelen çabayı harcamışlardır. Bunun için Peygamber Efendimize (s.a.v.) her türlü baskı ve eziyeti yapmışlardır. Müşrikler, Allah'ın Elçisi'ne (s.a.v.) çeşitli hakaretlerde bulunmuşlar, onunla alay etmişlerdir. Peygamberimize (s.a.v.); mecnun, şair, kâhin, sihirbaz gibi sözlerle iftira etmişlerdir. Onun geçeceği yollara dikenler atmışlar, Kâbe'de namaz kılan Efendimizin (s.a.v.) sırtına hayvan işkembesi koymuşlardır. Bütün bu çabalarından sonuç alamayan ve İslam'ın yayılmasını engelleyemeyen Mekkeli müşrikler, Hz. Peygamber'i (s.a.v.) tehditle yıldırmaya çalışmışlar ve bunu da başaramayınca onu öldürmeye karar vermişlerdir. Putperest müşrikler, Allah Resulü'ne (s.a.v.) suikast teşebbüsünde bulunmuşlardır. Bütün bu baskılar, eziyetler, işkenceler ve tehditler Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'i (s.a.v.) yolundan döndürmemiştir. Allah Resulü (s.a.v.), bütün bu sıkıntılı süreçleri, sabırla ve Allah'a (c.c.) olan sarsılmaz imanı ve sonsuz güveni sayesinde aşmıştır.

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ يَصْبِرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِىَ أَحَدٌ مِنْ عَطَاءٍ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ مِنَ الصَّبْرِ

"Kim sabrederse Allah ona dayanma gücü verir. Hiç kimseye, sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ikram verilmemiştir."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zekât, 124.

Müslüman, Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalı, sıkıntı ve zorluklara sabırla karşı koymalıdır.

Mekkeliler İslam'a şiddetli düşmanlık gösterince Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Mekke dışında tebliğe yöneldi. Bu amaçla Taif'e gitti. Buranın halkına İslam'ı anlattı, kendisinin peygamber olduğunu belirtti. Taiflileri Müslüman olmaya davet etti. Ancak Taifliler, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) çağrısına kulak tıkadılar ve ona inanmayı reddettiler. Bununla da kalmadılar, Allah Resülü'ne (s.a.v.) saldırıp hakaret ettiler, onu taşladılar. Resulullah'ın (s.a.v.) ayakları, dizlerine kadar kanlar içinde kaldı. Taif'ten bu du-

rumda ayrılmak zorunda kalan Hz. Peygamber (s.a.v.), gördüğü bu kötü muamele karşısında sabrını ve metanetini korudu. Hep Allah'a (c.c.) güvendi, ona sığındı ve Rabb'inden (c.c.) yardım diledi. **"Ey Allah'ım! Kuvvetimin zaafını, takatimin azlığını ve insanlara karşı güçsüzlüğümü sana şikâyet ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Zayıf düşmüşlerin Rabb'i sensin ve benim Rabb'im sensin. Eğer bana karşı sende bir gazap yoksa (başıma gelenlere) hiç aldırış etmem. Her şey senin rızan içindir. Bütün güç ve kuvvet senin elindedir."**[1] diyerek hâlini Allah'a (c.c.) arz etti.

HADİS YORUMLAYALIM

إِذَا أَصَابَتْ أَحَدَكُمْ مُصِيبَةٌ فَلْيَقُلْ (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) اللَّهُمَّ عِنْدَكَ أَحْتَسِبُ مُصِيبَتِى

فَأْجُرْنِى فِيهَا وَأَبْدِلْ لِى خَيْرًا مِنْهَا

"Birinizin başına bir musibet geldiği zaman, 'Biz Allah'a aidiz ve biz ona döneceğiz. Allah'ım! Başıma gelen musibetin mükâfatını senden bekliyorum, bundan dolayı bana ecir ihsan et, benim için onu daha hayırlısıyla değiştir.' desin."

Müslim, *el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 3; Ebu Davud, es-Sünen, Cenâiz, 17-18.*

Etkinlik

Allah'a (c.c.) inanıp güvenmek bize neler kazandırır ve hayatta başarılı olmamıza ne gibi katkılar sağlar? Aşağıya, bu konudaki düşüncelerinizi ifade eden bir yazı yazınız.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 76-77.

2. PEYGAMBERİMİZİN KARARLILIĞI VE CESARETİ

Güdüleme

"Azimli ve kararlı olmak" ne demektir? Söyleyiniz.

Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamberlikle görevlendirilip İslam tebliğine başladığında tek kişiydi. Başlangıçta bütün toplum onun karşısındaydı. Ancak Efendimiz (s.a.v.), Allah'ın (c.c.) dinini yayma konusunda başarılı olamayacağını hiçbir zaman düşünmedi. Her fırsatta insanlara İslam'ı tebliğ etti. Bu süreçte karşılaştığı engellere, baskılara, hakaretlere ve işkencelere aldırmadı. Allah Resulü (s.a.v.), tebliğ görevini yerine getirirken insanların tehditlerinden korkmadı. Kendisine yapılan hakaretler, baskılar ve düzenlenen suikastlar onu yolundan döndüremedi. Müslümanlara uygulanan ekonomik ve sosyal boykot, onun İslam davasını insanlara ulaştırmasını engellemedi. Çünkü Peygamber Efendimiz (s.a.v.); hak yolunda yürüyen, cesur, kararlı ve azim sahibi bir insandı. Allah (c.c.) da ondan, şartlar ne olursa olsun tebliğ görevini yerine getirmesini istiyordu.

AYET YORUMLAYALIM

اَلَّذ۪ينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللّٰهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ اَحَداً اِلَّا اللّٰهَ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَس۪يباً

"O peygamberler, Allah'ın mesajlarını tebliğ ederler. Allah'tan korkarlar. O'ndan başka hiç kimseden kormazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter."

Ahzâb suresi, 39. ayet.

Mekkeli putperestler, İslam tebliğinden vazgeçmesi için Peygamberimize (s.a.v.) çok eziyet ettiler. Ona baskı yaptılar, ağır hakaretlerde bulundular. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.), İslam'ı ne yaşamaktan ne de anlatmaktan vazgeçti. Örneğin bir gün Mekkeli müşrikler Kâbe'nin çevresinde oturmuş konuşuyorlardı. Müşrikler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) putları kötülediğini ve atalarının dinine dil uzattığını söylediler. Onun bu tavırlarına artık sabretmemek gerektiğini belirttiler. Bu arada Peygamber Efendimiz (s.a.v.) geldi, müşriklerin kötü bakışları arasında hiç korkmadan Kâbe'yi tavaf etti. Müşrikler, tavafını yapan Resulullah'ı (s.a.v.) rahatsız edici bazı sözler söylediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara aldırmadı ve Kâbe'yi bir daha tavaf etti. Müşriklerin yanından geçerken onlar Resulullah Efendimize (s.a.v.) yine kötü sözler söylediler. Peygamberimiz (s.a.v.) onlara aldırmadı, üçüncü kez tavafını yaptı. Putperestler yine sözleriyle onu rahatsız ettiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) durdu, korkmadan cesur bir şekilde onlarla konuştu. **"Ey Kureyş topluluğu! İşitiyor musunuz? Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki feda olmak için geldim."**[1] buyurarak cesaretini ve kararlılığını ortaya koydu. Müşrikler, Efendimizin (s.a.v.)

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 385.

bu kararlı tavrı karşısında şaşırıp kaldılar, ona bir şey yapamadılar. Ertesi gün Peygamberimiz (s.a.v.) yine Kâbe'ye geldi. Bu kez müşrikler onun etrafını çevirdiler ve "Bizim atalarımızın inancına dil uzatan, dinimizi ve putlarımızı eleştiren sen misin?" dediler. Resulullah (s.a.v.) korkmadan, "**Evet bunları söyleyen benim.**" buyurdu. Bazı kişiler Peygamber Efendimizin (s.a.v.) üzerine yürüyüp ona saldırdılar. Hz. Ebu Bekir (r.a.), ağlayarak Resulullah'ın (s.a.v.) önüne geçti ve müşriklere, "Rabb'im Allah'tır, diyen bir adamı öldürecek misiniz?" dedi.[1]

Şu olay da Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) cesaretli ve kararlı olduğunu gösteren güzel bir örnektir: Bir keresinde Ebu Cehil, Mekke'ye gelen bir yabancının devesini satın almış ancak parasını vermemişti. Adam bu durumu, Kâbe'ye yakın bir yerde oturan bir grup Mekkeliye anlattı. "Ey Kureyş topluluğu! Hangi adam benim hakkımı Amr b. Hişam'dan (Ebu Cehil) alacak? Ben garip bir adamım, yolcuyum. Benim hakkımı zorla gasp ediyor." dedi. Mekkeliler, biraz ileride duran Hz. Muhammed'i (s.a.v.) gösterdiler. "Ona git, o senin hakkını alır." dediler. Esasen Mekkeliler, Ebu Cehil'in Hz. Muhammed'e (s.a.v.) düşmanlığını biliyorlar ve Efendimizle (s.a.v.) alay etmeyi amaçlıyorlardı. Bu arada yabancıya akıl veren Mekkeliler, bir adamlarını da Hz. Muhammed'i (s.a.v.) takip etmek üzere yolladılar. Adam, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yanına vardı ve uğradığı haksızlığı anlatıp kendisinden yardım istedi.

Resulullah (s.a.v.) hemen Ebu Cehil'in evine gitti, onun kapısını çaldı. İçeriden "Kim o?" diye bir ses geldi. Efendimiz (s.a.v.), cesur ve kararlı bir şekilde, **"Muhammed'im, dışarı çık."** dedi. Ebu Cehil kapıyı açtı. Peygamber Efendimizi (s.a.v.) karşısında görünce Ebu Cehil'in yüzünün rengi değişti. Resulullah (s.a.v.), **"Bu adamın hakkını ver."** buyurdu. Ebu Cehil hemen içeri gidip geldi, adama hakkı olan parayı verdi. Adam, tekrar Kâbe'nin yanındaki grubun yanına gitti. "Allah ona çok hayırlar ihsan etsin. Vallahi hakkımı aldı." dedi. Mekkeliler bu duruma şaşırıp Ebu Cehil'e, ne olduğunu sordular. Ebu Cehil, Hz. Muhammed (s.a.v.) kapıya geldiğinde başının üzerinde büyük bir deve gördüğünü, parayı vermezse devenin kendisini yiyeceğinden korktuğunu söyledi. "Vallahi o kapımı çaldı, onun sesini işittim ve korku ile doldum. Sonra onun yanına çıktım ki başının üstünde bir erkek deve var. Başı ve boynu o dişler gibisini hiçbir erkek devede şimdiye kadar görmedim. Vallahi şayet vermezlik etseydim elbette beni yerdi." dedi.[2]

Bilgi Notu

Ashab-ı kiramın haber verdiğine göre "Resulullah (s.a.v.), insanların en az konuşanıydı. Ne zaman ki savaş emri verildi, hemen hazırlığını yapardı, savaşta insanların en cesuruydu."

İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 420-421.

625 yılında Bedir'in intikamını almak için Mekkeli müşrikler Medine'ye doğru harekete geçmişler, bunu da Resulullah (s.a.v.) haber almıştı. Hz. Peygamber (s.a.v.), ne yapılması gerektiğini ashabıyla istişare etti. Kendisi, şehirde kalıp savunma savaşı yapmanın uygun olacağını düşünüyordu. Ancak özellikle gençlerin de aralarında olduğu çoğunluk, meydan savaşı yapılması konusunda görüş bildirdiler.

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 298-299; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 384-385.
2. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 185.

Peygamberimiz (s.a.v.) de onların görüşüne uydu ve hazırlıklarını yaptı, zırhını giydi. Peygamberimizin (s.a.v.) görüşünün aksine davranmakta ısrar eden sahabiler, yaptıklarından pişman oldular. Şehirde kalıp savunma savaşının yapılabileceğini söylediler. Ancak Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), **"Hiçbir peygambere, zırhını giydikten sonra savaşmadıkça onu çıkarmak yakışmaz."** buyurdu. Böylece o, kararlı ve cesur bir insan olduğunu bir kez daha gösterdi.[1]

AYET YORUMLAYALIM

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ يَبْسُطُٓوا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

"Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini unutmayın; hani bir topluluk size el uzatmaya yeltenmişti de Allah, onların ellerini sizden çekmişti. Allah'tan korkun ve müminler yalnızca Allah'a güvensinler."

Mâide suresi, 11. ayet.

Bilgi Notu

Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir Savaşı'nda cesaret ve kahramanlığıyla ashabına örnek olmuş, onları düşmana karşı çarpışmaya teşvik etmişti. Hz. Ali (r.a.) bu konuda şunu söylemektedir: "Ben, Bedir gününde, düşmana en yakın noktada bulunan Resulullah'a (s.a.v.) sığındığımızı gördüm. Resulullah (s.a.v.) o gün insanların en şiddetli savaşanı idi. Bedir'de, savaş kızışıp da düşmanla karşılaştığımızda biz Resulullah'ın (s.a.v.) arkasına gizlendik."

İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s.328-329.

Uhud savaşı'nda Ebu Süfyan, bir dahaki seneye Bedir mevkiinde buluşup savaşmak için Resulullah (s.a.v.) ile sözleşmişti. Mekkeliler Ebu Süfyan'a, "Peygamber'e verdiğin sözü yerine getirmiyor musun?" dediler. Ebu Süfyan, savaşmayı istemiyordu. Müslümanları savaştan vazgeçirmek için Nuaym b. Mesud adlı kişiyle görüştü. Ona, "Eğer Müslümanları savaştan vazgeçirirsen sana on deve vereceğim." dedi. Nuaym Medine'ye gelip Müslümanlara, "Kureyş büyük bir ordu hazırlamış. Sizin yurdunuza geliyorlar, onlara karşı çıkmayınız." dedi. Bunu öğrenen Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), **"Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki kimse benimle yola çıkmasa bile ben tek başıma da olsam (müşriklerle savaşmak için onların karşısına) çıkarım."**[2] buyurarak cesaret ve kararlılığını ortaya koydu. Hendek Savaşı'nda da Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ashabıyla beraber şehri savunmuştu. Geceleri çadırında namaz kılar, sonra çadırından çıkar, hendeğin etrafında düşmanı kontrol ederdi. Bir keresinde geceleyin ürkütücü bir ses duyuldu. Sahabiler korkup endişelendiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) hemen kalkıp zırhını giydi, atına bindi. Sesin geldiği tarafa doğru gitti ve tan yeri ağarıncaya kadar da dönmedi. Sonra sahabilerini sakinleştirdi. Onlara korkacak bir şey olmadığını söyledi.[3]

1. İbn-i İshak, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 420-421.
2. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 379.
3. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 2, s.114.

Huneyn Savaşı'nda Müslümanlar, düşman ordusunun ani saldırısı ile bir ara dağılmışlardı. Savaş müşriklerin lehine dönmüştü. Müslümanlardan hiç kimse bir başkasını tanımıyor, başkasını beklemiyordu. Ordu darmadağın olmuştu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ise bu durum karşısında cesaretini hiç kaybetmedi. Yanında az sayıda sahabi olduğu hâlde, kararlı ve azimli bir şekilde duruşunu muhafaza etti. **"Ey Allah'ın ve Resulü'nün yardımcıları! Bana geliniz. Ben Allah'ın kulu ve elçisiyim, ben Muhammed b. Abdullah'ım. Sabrediyorum."** diye bağırarak sahabilerini kendi etrafında toplanmaları için çağırdı.[1] Daha sonra ordu tekrar toparlandı ve savaş kazanıldı.

3. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA DUA VE TEVEKKÜL

Güdüleme

Dua etmeye neden ihtiyaç duyarız? Söyleyiniz.

Müslüman'ın sahip olması gereken temel özelliklerden biri de tevekkül sahibi olmaktır. Müminlere her konuda örnek olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.), tevekkül konusunda da bizim için en güzel örnektir.

Bilgi Notu

Tevekkül; insanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yaparak her türlü tedbiri alıp yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) beklemesidir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 365.

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) her zaman Allah'a (c.c.) güvenmiş ve ona sığınıp tevekkül etmiştir. Allah Resulü (s.a.v.), bir iş yaparken önce her türlü tedbiri almıştır. Üzerine düşen bütün sorumlulukları yerine getirmiştir. Sıkıntı ve zorluklar karşısında yılmadan, sabırla mücadele etmiştir. Sonra da Allah'a (c.c.) sığınıp tevekkül etmiş, dua yoluyla Rabb'ine (c.c.) yönelip ondan yardım dilemiştir. Örneğin Resulullah (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekir (r.a.), Mekke'den Medine'ye hicret ederken Sevr Mağarası'na gizlenmişlerdi. Müşriklerden bir grup, mağaranın girişine kadar gelmişti. Onların ayak seslerini duyan Hz. Ebu Bekir (r.a.) telaşlanmış ve endişeye kapılmıştı. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.) hiç korkmadı, endişelenmedi.

Peygamberimizin (s.a.v.) hicret esnasında Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) üç gün kaldığı Sevr Mağarası'nın girişi

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 1, s. 115-116.

Çünkü o, tevekkül sahibi bir insandı. Rabb'ine (c.c.) sonsuz teslimiyetle bağlıydı. Allah'ın (c.c.) kendisini sahipsiz, yardımsız ve çaresiz bırakmayacağını biliyordu. Bu bilinçle de Hz. Ebu Bekir'i (r.a.), "… **Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir**…"[1] buyurarak teselli etmişti. Nitekim Allah (c.c.) da elçisini sahipsiz bırakmamış ve müşriklerin ona zarar vermesine engel olmuştu.

AYET YORUMLAYALIM

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْۚ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَليظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِۚ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلينَ ﴿١٥٩﴾

"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi artık Allah'a tevekkül et (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever."

Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

İslam'da önemli kavramlardan ve ibadetlerden biri de duadır. Dua; gücü sınırlı bir varlık olan kulun, her şeyin sahibi ve hâkimi olan Allah'a (c.c.) sığınmasıdır. Kulun, Cenab-ı Hakk'ın (c.c.) yüceliği karşısında âcizliğini itiraf etmesi, saygı ve tazimle eğilmesidir. Dua; insanın, Yüce Allah'ın (c.c.) lütuf ve ihsanını istemesi, onun engin merhametine sığınması, Rabb'inden (c.c.) dilekte bulunmasıdır.

Bilgi Notu

Arapça bir kavram olan **dua,** sözlükte çağırmak, davet etmek, seslenmek, yardıma çağırmak, yardım dilemek gibi anlamlara gelir. Dinî bir terim olarak ise dua; insanın, Allah'ın (c.c.) yüceliği ve büyüklüğü karşısında kendi zayıflığını kavrayıp ona yalvarması, şükretmesi, onu övmesi ve Allah'la (c.c.) her an beraber olduğunun bir göstergesi olarak onunla iletişim kurma eylemidir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 62.

HADİS YORUMLAYALIM

لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ

"Allah katında duadan daha büyük, şerefli bir şey yoktur."

Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 1; İbn-i Mâce, es-Sünen, Dua, 1.

1. Tevbe suresi, 40. ayet.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) belirttiğine göre dua, Allah'ın (c.c.) çok sevdiği bir ameldir. Rabb'imiz (c.c.), kullarının samimiyetle kendine yönelmesini ve kendinden bir şeyler istemesini sever. Kibirlenip Allah'a (c.c.) ibadet ve dua etmeyenler ise Allah'ın (c.c.) gazabına müstahak olur. Efendimiz (s.a.v.) bu konuyla ilgili bir hadisinde, **"Kim dua etmezse Allah ona gazap eder."**[1] buyurmuştur. Öyleyse kul, her zaman Rabb'ine (c.c.) yönelmeli ve dua etmelidir. Allah Resulü (s.a.v.)bir hadisinde, **"Ey Allah'ın kulları! Size dua etmenizi tavsiye ederim."**[2] buyurarak bizleri dua etmeye yönlendirmiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَعْنِى أَحَبَّ إِلَيْهِ

مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزِلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالدُّعَاء

"Sizden her kime dua kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah'tan istenilen şeyler arasında ona en sevimli geleni, afiyettir. Dua, başa gelen ve henüz gelmeyen belaya karşı fayda sağlar. Öyleyse ey Allah'ın kulları, duaya sarılın!"

Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 101.

Dua ederken tüm samimiyetimizle Rabb'imize (c.c.) yönelmeliyiz.

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatında duanın çok önemli bir yeri vardır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.); ezan okununca, namazlardan sonra, yatarken, kalkarken, yolculuğa çıkarken, elbise giyerken, yemek yediğinde, üzüntülü ya da sevinçli bir durumla karşılaştığında, bir hastayı ziyaret ettiğinde, taziyeye gittiğinde kısacası hayatının her anında dua etmeye özen gösterirdi. Dualarında Allah'tan (c.c.) dileklerde bulunur ve Rabb'ine (c.c.) sığınırdı. Örneğin bir duasında Rabb'ine (c.c.) şöyle yakarıyordu:

1. Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 3; İbn-i Mâce, es-Sünen, Dua, 1.
2. Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 102.

“Allah’ım! Bana öğrettiğin ilim ile beni faydalandır, bana fayda verecek ilmi bana öğret ve benim ilmimi artır. Her hâl üzere Allah’a hamdolsun! Cehennem ehlinin hâlinden Allah’a sığınırım.”[1] Hz. Muhammed (s.a.v.), dualarında; kötülüklerden, karşılaşabileceği olumsuzluklardan, istenmeyen durumlara düşmekten her zaman Allah’a (c.c.) sığınırdı.

Hz. Muhammed (s.a.v.) dua etmeyi hayatının ayrılmaz bir parçası hâline getirmişti. Resulullah (s.a.v.) her zaman dua ederek Allah’a (c.c.) sığınır ve ondan yardım dilerdi. Dualarında hem kendisi ve sevdikleri için hem de ümmeti için iyilik ve hayır dilerdi. Onun sık yaptığı dualardan biri, **“Allah’ım! Bize dünyada da ahirette de iyilik ve güzellikler ihsan eyle.”**[2] şeklindedir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) yapmaya önem verdiği dualardan biri de şöyledir: **“Allah’ım! Âcizlikten, tembellikten, korkaklıktan, ihtiyarlıktan, kabir azabından, dirilerin ve ölülerin fitnesinden sana sığınırım.”**[3]

HADİS YORUMLAYALIM

اُدْعُوا اللّٰهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ

“Allah’a, kabul edileceğine gerçekten inanarak dua edin. Bilin ki Allah, ciddiyetten uzak ve umursamaz bir kalp ile yapılan duaları kabul etmez.”

Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 65.

Etkinlik

Sizce dua ederken nelere dikkat etmeliyiz?

- Samimi olmaya özen göstermeliyiz.
- ....
  ....
- ....
  ....
- ....
  ....
- ....
  ....

Yukarıdaki şemayı, verilen örnekten de yararlanarak tamamlayınız.

1. Tirmizî, es-Sünen, Daavât, 130.
2. Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Zikir, 26.
3. Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Zikir, 50.

Peygamber Efendimizi (s.a.v.) örnek almalı, duayı hayatımızın bir parçası hâline getirmeliyiz.

HADİS YORUMLAYALIM

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى

“Allah’ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum.”

Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Zikir, 72.

اَللّٰهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لاَ أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

“Allah’ım! Gazabından rızana, cezandan affına sığınırım. Senden sana sığınırım. Sana tüm övgüleri saysam yine de bitiremem. Sen kendini nasıl övdüysen öylesin.”

Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Salât, 222.

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ وَعِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ وَدَعْوَةٍ لاَ يُسْتَجَابُ لَهَا

“Allah’ım! Huşû duymayan kalpten, doymayan nefisten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.”

Müslim, el-Câmiu’s-Sahih, Zikir, 73.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), dua ederken dikkat etmemiz gereken bazı ilkeleri de bize hatırlatmıştır. Örneğin duayı, mümkün mertebe alçak sesle ve kabul edileceğine inanarak yapmak, beddua etmemek, haram yemeden dua etmek ve duamızın kabulünde acele etmemek bunlara örnek verilebilir. Peygamberimizin (s.a.v.) belirttiğine göre kendimize ya da başkalarına, kızgınlıkla da olsa beddua etmemeliyiz.

Özellikle anne ve babalar, zaman zaman kızgınlıkla çocuklarına beddua etmektedirler. Bunu yapmaktan özenle kaçınmaları, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) emridir. Allah'ın Kutlu Elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.) bu konuda şu uyarıyı yapmaktadır: **"Kendiniz için beddua etmeyin. Çocuklarınız için beddua etmeyin. Hizmetçileriniz için beddua etmeyin. Mallarınız için beddua etmeyin. Ola ki Allah'ın duaları kabul ettiği saate denk gelir de istediğiniz şey kabul ediliverir."**[1]

Etkinlik

Siz de Peygamber Efendimizin (s.a.v.) günlük hayatta yaptığı dualardan birini araştırınız ve aşağıya yazınız.

....
....
....

Günlük hayatta yaptığınız bir duayı aşağıya yazınız.

....
....
....

4. PEYGAMBERİMİZİN YEME İÇME ADABI

Güdüleme

"Haram lokma" ve "haram yemek" ne demektir? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Allah (c.c.), insanı bedensel bazı ihtiyaçları olan bir varlık olarak yaratmıştır. İnsanın bedensel ihtiyaçlarının en önemlisi, beslenmektir. Beslenme ihtiyacını karşılayamayan bir kişinin hayatını sürdürebilmesi mümkün değildir. Yeterli ve dengeli beslenmek, kişinin hem maddi varlığını sürdürebilmesi hem de sağlıklı bir şekilde yaşayabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca insanın; çalışabilmesi, üretebilmesi, çeşitli işleri yapabilmesi, kendisine ve başkalarına faydalı olabilmesi ve ibadetlerini hakkıyla yapabilmesi için beslenme ihtiyacını doğru bir şekilde karşılaması gerekir. Rabb'imiz (c.c.) de bir ayette, **"Ey peygamberler! Temiz olan şeylerden yiyin ve salih amel işleyin. Ben sizin yaptıklarınızı hakkıyla bilmekteyim."**[2] buyurmaktadır.

1. Ebu Davud, es-Sünen, Salât, 362.
2. Mü'minûn suresi, 51. ayet

AYET YORUMLAYALIM

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾

"Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin ve eğer Allah'a kulluk ediyorsanız ona şükredin."

Bakara suresi, 172. ayet.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) beslenme konusunda belli ölçüleri vardı. Onun beslenme konusunda ortaya koyduğu ve dikkat ettiği en önemli ölçü, yenilen ve içilen şeylerin helal olmasıdır. Rabb'imiz (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de yer alan bir ayette, **"Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanların helal ve temiz olanlarından yiyin, şeytanın peşine düşmeyin; zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır."**[1] buyurmaktadır. Efendimiz (s.a.v.) de yeme içme konusunda helal ve harama çok dikkat etmiştir. Her zaman helal olan gıdalarla beslenmiş, Allah'ın (c.c.) haram kıldığı yiyecek ve içeceklere asla yönelmemiştir. İçki, kumar, tefecilik, faiz gibi haram kazanç yollarından uzak durmuş; domuz eti, ölmüş hayvan eti, putlar için kesilen kurbanların eti vb. haram yiyecekleri yememiştir. Resulullah (s.a.v.) en helal kazancın, emek karşılığı elde edilen olduğunu ifade etmiştir. Bir hadisinde, **"En hayırlı kazanç, kişinin elinin emeğiyle kazandığıdır."**[2] buyurmuştur. **"Haramla beslenen vücut cennete giremez. O, ateşe daha layıktır."**[3] buyurarak da bizleri haramdan uzak durmaya çağırmıştır.

HADİS YORUMLAYALIM

أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللّٰهَ وَأَجْمِلُوا فِى الطَّلَبِ فَإِنَّ نَفْساً لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَوْفِى رِزْقَهَا وَإِنْ أَبْطَأَ عَنْهَا فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَجْمِلُوا فِى الطَّلَبِ خُذُوا مَا حَلَّ وَدَعُوا مَا حَرُمَ

"Ey insanlar! Allah'tan (hakkıyla) sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Hiç kimse (Allah'ın kendisine takdir ettiği) rızkı geç de olsa elde etmeden ölmeyecektir. Öyleyse Allah'tan (hakkıyla) sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Helal olanı alın, haram olanı terk edin!"

İbn-i Mâce, es-Sünen, Ticârât, 2.

1. Bakara suresi, 168. ayet.
2. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 4, s. 141.
3. İbn-i Mâce, es-Sünen, Cuma, 79; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, C 3, s. 321, 329.

Peygamberimiz (s.a.v.) yiyecek ve içeceklerin israf edilmemesini istemiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), yeme içmede israftan kaçınma konusunda son derece hassas davranmıştır. O, hayatında daima **"Ey âdemoğulları! Her mescide gidişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yiyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."**[1] ayetini ilke edinmiştir.

Allah Resulü (s.a.v.), son derece kanaatkâr bir insandı. Az şeyle yetinmeyi bilirdi. Lüksten, gösterişten ve savurganlıktan kaçınırdı. Peygamberimizin (s.a.v.) bazen günlerce yiyecek bulamadığı olurdu. Resulullah'ın (s.a.v.) bazı günler açlıktan dolayı karnına taş bağladığı, kaynaklarda ifade edilmektedir.[2] Allah Resulü (s.a.v.), acıkmadan yemeğe oturmamaya ve doymadan sofradan kalkmaya özen göstermiştir. Resulullah (s.a.v.), mideyi tıka-basa doldurmayı hoş görmemiştir. Bir hadisinde, **"Âdemoğlu midesinden daha şerli bir kap doldurmamıştır. Ona, belini doğrultacağı kadar birkaç lokma yeterlidir. Eğer daha fazla yemek istiyorsa midesini üçe ayırsın: Üçte birini yemek için, üçte birini su için, üçte birini de nefes almak için ayırsın (boş bıraksın)."**[3] buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.), çok yemek yemeyi hoş görmezdi. Bir hadis-i şeriflerinde, **"Kişinin, her iştahı çektiğini yemesi, israf olarak yeter."**[4] buyurmuştu.

Etkinlik

كُلُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِى غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلاَ مَخِيلَةٍ

"Kibre düşmeden ve israfa kaçmadan (dilediğiniz gibi) yiyin, sadaka verin (harcayın) ve giyinin."

Nesâî, es-Sünen, Zekât, 66.

Yukarıdaki hadisi yorumlayıp bu hadisten günlük hayatımıza yönelik ilkeler çıkarınız.

1. A'râf suresi, 31. ayet.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l Kebîr, C 1, s. 383.
3. Tirmizî, es-Sünen, Zühd, 47; İbn-i Mâce, es-Sünen, Et'ime, 50.
4. İbn-i Mâce, es-Sünen, Et'ime, 51.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), zorunlu olmadıkça ayakta bir şey yememeye ve içmemeye özen gösterirdi. Suyu üç yudumda içmeye dikkat eder, her yudumda besmele çekerdi. Bunun, sağlık açısından daha uygun bir davranış olduğunu söylerdi. "**Suyu bir solukta içmeyin. İki üç nefeste, dinlene dinlene için…**"[1] buyururdu.

Bilgi Notu

Enes b. Malik (r.a.) şöyle dedi: **"Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir kaptan su içecekleri zaman üç defa nefes alarak içerler ve 'Böyle içmek hazmı daha kolaylaştırır ve susuzluğu daha çabuk giderir.' buyururlardı."**

Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 227.

Allah Resulü (s.a.v.), yemek yediği zaman israf etmez, tabakta yemek bırakmamaya özen gösterirdi. Resulullah Efendimiz (s.a.v.), yemeğini başkalarıyla paylaşmaya da önem verirdi. Bir hadisinde, **"İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter."**[2] buyurmuştu. Efendimizin (s.a.v.) beslenme konusunda dikkat ettiği şeylerden biri de yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasıydı. O, bu konuda ashabına sık sık tavsiyede bulunurdu.

HADİS YORUMLAYALIM

بَرَكَةُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ

"Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktadır."

Ebu Davud, es-Sünen, Et'ime, 11; Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 200.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.), beslenme konusunda önem verdiği şeylerden biri de yemekten önce Allah'ın (c.c.) adını anmak, yemekten sonra da nimete şükretmekti. Allah Resulü (s.a.v.), besmele çekilmeden yenen yemeğin bereketsiz olacağını söylerdi. Bir hadisinde, **"Gerçek şu ki şeytan, besmele çekilmeyen yemeği kendi hakkı sayar."**[3] buyurmuştu. Efendimiz (s.a.v.), yemeğin başında besmele çekmenin unutulması durumunda, hatırlandığı zaman besmele çekilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

HADİS YORUMLAYALIM

إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللّٰهِ، فَإِنْ نَسِىَ فِى أَوَّلِهِ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللّٰهِ فِى أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ

"Sizden biriniz bir şey yediğinde Allah'ın adını ansın. Eğer Allah'ın adını anmayı unutursa 'Bismillahi fî evvelîhî ve âhirihî (başında ve sonunda Allah'ın adıyla başlarım.)' desin."

Tirmizî, es-Sünen, Et'ime, 47: Kitabü'ş-Şemâil, s. 204.

1. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Eşribe, 121.
2. Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Et'ime, 11.
3. Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Eşribe, 102; Ebu Davud, es-Sünen, Et'ime, 15.

Bilgi Notu

Sahabiler bir keresinde Peygamber Efendimize (s.a.v.) şöyle dediler: "Ya Resulallah! Biz yemek yiyoruz ama doymuyoruz." Peygemberimiz (s.a.v.) onlara, **"Siz herhâlde (yemeği) ayrı ayrı yiyorsunuzdur."** buyurdu. Onlar da "Evet." dediler. Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yemeği toplu hâlde yiyiniz ve üzerine besmele çekiniz. (Böyle yaptığınız takdirde) Allah o yemeğe bereket verir (karnınız doyar)."**

İbn-i Mâce, es-Sünen, Et'ime, 17.

Peygamberimiz (s.a.v.), nimete şükretmeyi bir vazife bilirdi. Sahip olduğu nimetler için Rabb'ine (c.c.) çok şükrederdi. Efendimiz (s.a.v.); yararlandığı nimetler, yiyecek ve içecekler için de Allah'a (c.c.) hamd ve senada bulunurdu. Ebu Said el-Hudrî'nin (r.a.) haber verdiğine göre "Resulullah Efendimiz (s.a.v.), yemeği yedikten sonra **'Elhamdü lillâhillezî et'amenâ vesegânâ ve cealenâ minel müslimîn.' (Allah'a hamdolsun ki bizi doyurdu, bizim susuzluğumuzu giderdi ve bizi Müslümanlardan kıldı.) diye hamd ederdi."**[1]

HADİS YORUMLAYALIM

إِنَّ اللّٰهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا

"Allah; kulun, yemeğini yedikten sonra veya içeceği şeyi içtikten sonra kendisine hamdetmesinden hoşnut olur."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zikir, 89.

Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak sünnettir.

1. Ebu Davud, es-Sünen, Et'ime, 52; Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 205.

HADİS YORUMLAYALIM

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِى سَلَمَةَ يَقُولُ كُنْتُ غُلَامًا فِى حَجْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ وَكَانَتْ يَدِى تَطِيشُ فِى الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ يَا غُلَامُ سَمِّ اللّٰهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) zamanında çocuk yaşta bir sahabi olan Ömer b. Ebu Seleme (r.a.) şöyle anlatıyor: Ben Resulullah'ın (s.a.v.) gözetiminde yetişen bir çocuktum. Yemek yerken elim yemek tabağının her yanına giderdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu:

"Oğlum, besmele çek! Sağ elinle ye! Her zaman önünden ye!"

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Et`ime, 2, 3; Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Eşribe, 108.

Etkinlik

Her konuda olduğu gibi beslenme konusunda Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalıyız. Bunun için

....
....

....
....

yediğimiz, içtiğimiz helal olmalıdır.

....
....

....
....

....
....

Beslenme konusunda Peygamber Efendimizi (s.a.v.) örnek almak için neler yapmalıyız? Yukarıdaki şemaya örnekler yazınız.

5. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Dua etmeye neden önem vermeliyiz? Bu konudaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Duanın hayatımızda çok önemli bir yeri vardır. Çünkü bizler âciz varlıklarız. Birçok şeyi gerçekleştirmeye ve bazı olumsuzlukları engellemeye güç yetiremeyiz. Bu sebeple de dua ederek Rabb'imize (c.c.) sığınırız. Dualarımızda Allah'tan (c.c.) yardım dileriz. Bizi, sevdiklerimizi, vatanımızı, milletimizi ve devletimizi korumasını isteriz. Rabb'imizden (c.c.); bize ve ailemize sağlık ve mutluluk vermesini, hayırlar ihsan etmesini dileriz. Ondan hem dünyada hem de ahirette iyilik umarız. Dua ederek hem Rabb'imizin (c.c.) rızasını ister ve sevap kazanırız hem de kendimizi daha güçlü ve güvende hissederiz.

AYET YORUMLAYALIM

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَٓا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾

اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ نَص۪يبٌ مِمَّا كَسَبُواۜ وَاللّٰهُ سَر۪يعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾

"Onlardan bir kısmı da: 'Ey Rabb'imiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru!' derler. İşte onlar için, kazandıklarından büyük bir nasip vardır. (Şüphesiz) Allah'ın hesabı çok süratlidir."

Bakara suresi, 201 ve 202. ayetler.

Tek başımıza veya toplu hâlde, her zaman dua etmeye önem vermeliyiz.

Dua ederken dikkat etmemiz gereken en önemli şeyleri, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çeşitli hadislerinde açıklamıştır. Bu konuyla ilgili hadislerden biri aşağıda yer almaktadır.

Etkinlik

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ) « أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللّٰهَ طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّبًا وَإِنَّ اللّٰهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ فَقَالَ (يَآ اَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاًۜ اِنّ۪ى بِمَا تَعْمَلُونَ عَل۪يمٌۜ) وَقَالَ (يَآ اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ...) ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَغُذِىَ بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ

Allah Resulü (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey insanlar! Allah temizdir, ancak temiz olanı kabul eder. Allah, peygamberlerine emrettiği şeyleri müminlere de emretti ve buyurdu ki: "Ey peygamberler! Temiz olan şeylerden yiyin, salih amel işleyin. Ben sizin yaptıklarınızı hakkıyla bilmekteyim."**

Mü'minûn suresi, 51. ayet.

"Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin..."

Bakara, 172. ayet.

Sonra Resulullah (s.a.v.); uzun yolculuklar yapmış, üstü başı tozlanmış ve saçı başı dağılmış bir adamın ellerini göğe uzatarak "Ya Rab, ya Rab!" diye yalvarıp yakardığından söz etti ve **"Fakat onun yediği haram, içtiği haram, giydiği haramdı. Haram ile beslenirdi. Peki, böyle birisinin duası nasıl kabul edilsin?"** buyurdu.

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Zekât, 65.

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız.

Hadis-i şeriften, günlük hayatımıza yönelik ilke ve değerler çıkarınız. Hadis-i şerifle ilgili yorumlarınızı, hadis-i şeriften çıkardığınız ilke ve değerleri aşağıya yazınız ve bunları arkadaşlarınızla paylaşınız.

....

....

....

....

....

Etkinlik

Siz dualarınızda Allah'tan (c.c.) neler istiyorsunuz? Aşağıdaki şemaya yazınız.

ÜNİTE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

A Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bir mümin neden her zaman Allah'a (c.c.) güvenmelidir? Açıklayınız.

2. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Allah'a (c.c.) olan güvenini, bir örnek vererek anlatınız.

3. Hz. Muhammed (s.a.v.), İslam'ı insanlara tebliğ ederken ne gibi zorluklarla karşılaşmış ve bu zorlukları nasıl aşmıştır? Söyleyiniz.

4. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kararlılığını örneklerle açıklayınız.

5. Peygamberimizin (s.a.v.), tek başına yola çıktığı tevhit mücadelesinde başarılı olmasında rol oynayan sebepler nelerdir? Sınıfınızda arkadaşlarınızla bu konuyu tartışınız.

6. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) duaya verdiği önemi, hadislerinden örneklerle anlatınız.

7. Peygamberimizin (s.a.v.) bildirdiğine göre dua ederken nelere özen göstermeliyiz? Açıklayınız.

8. Peygamberimiz (s.a.v.) dualarında Allah'tan (c.c.) neler istemiş, nelerden Rabb'ine (c.c.) sığınmıştır? Aşağıya örnekler yazınız.

İstediği şeylere örnekler	Sığındığı şeylere örnekler
Hidayet	Cimrilik
....	....
....	....
....	....
....	....

B Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

9. Aşağıdakilerden hangisi, Peygamberimizin (s.a.v.) su içerken önem **vermediği** bir husustur?

A) Besmele çekmek B) Üç yudumda içmek
C) Oturarak içmek D) Sütle karıştırıp içmek

10. **"Yemeğin ...., yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktadır."** *(Ebu Davud, es-Sünen, Et'ime, 11; Tirmizî, Ktabü'ş-Şemâil, s. 200.)* hadisinde boş bırakılan bölüm hangi ifade ile tamamlanmalıdır?

A) Bereketi B) Güzelliği
C) Lezzeti D) Tadı

11. I. Tembellik II. Gayret III. Dua IV. Tedbir

Yukarıdakilerden kaç tanesi, tevekkülle **bağdaştırılamaz**?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

12. I. Yemeğe besmele ile başlamak II. Yemekten sonra şükretmek
III. Yemeği sol elle yemek IV. Yemeği önünden yemek

Yukarıdakilerden kaç tanesi, Peygamberimizin (s.a.v.) yemekle ilgili sünnetlerindendir?

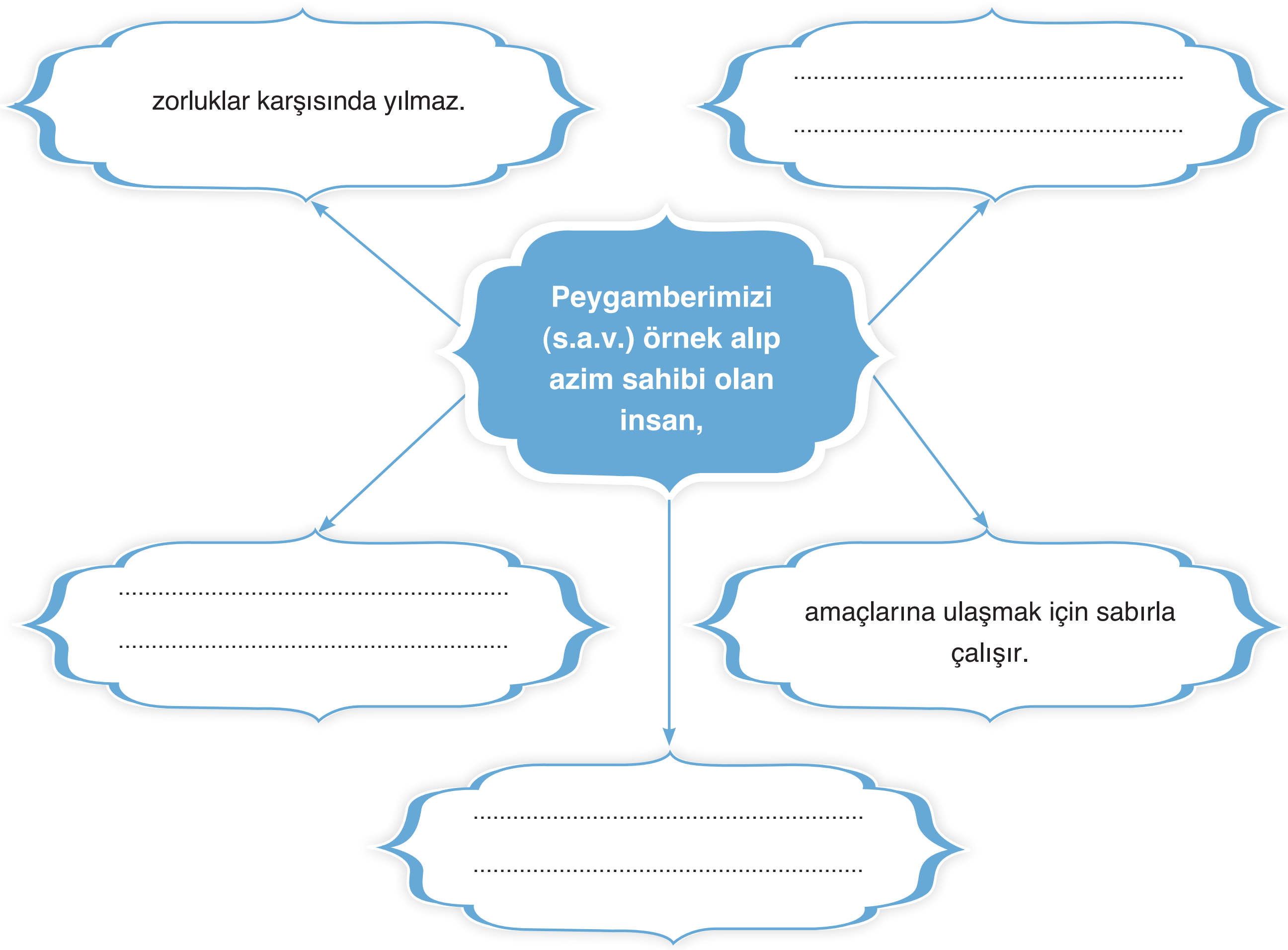
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

13. İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yaparak her türlü tedbiri alıp yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) beklemesine ………………..………..denir.

Boşluğa hangi ifade getirilmelidir?

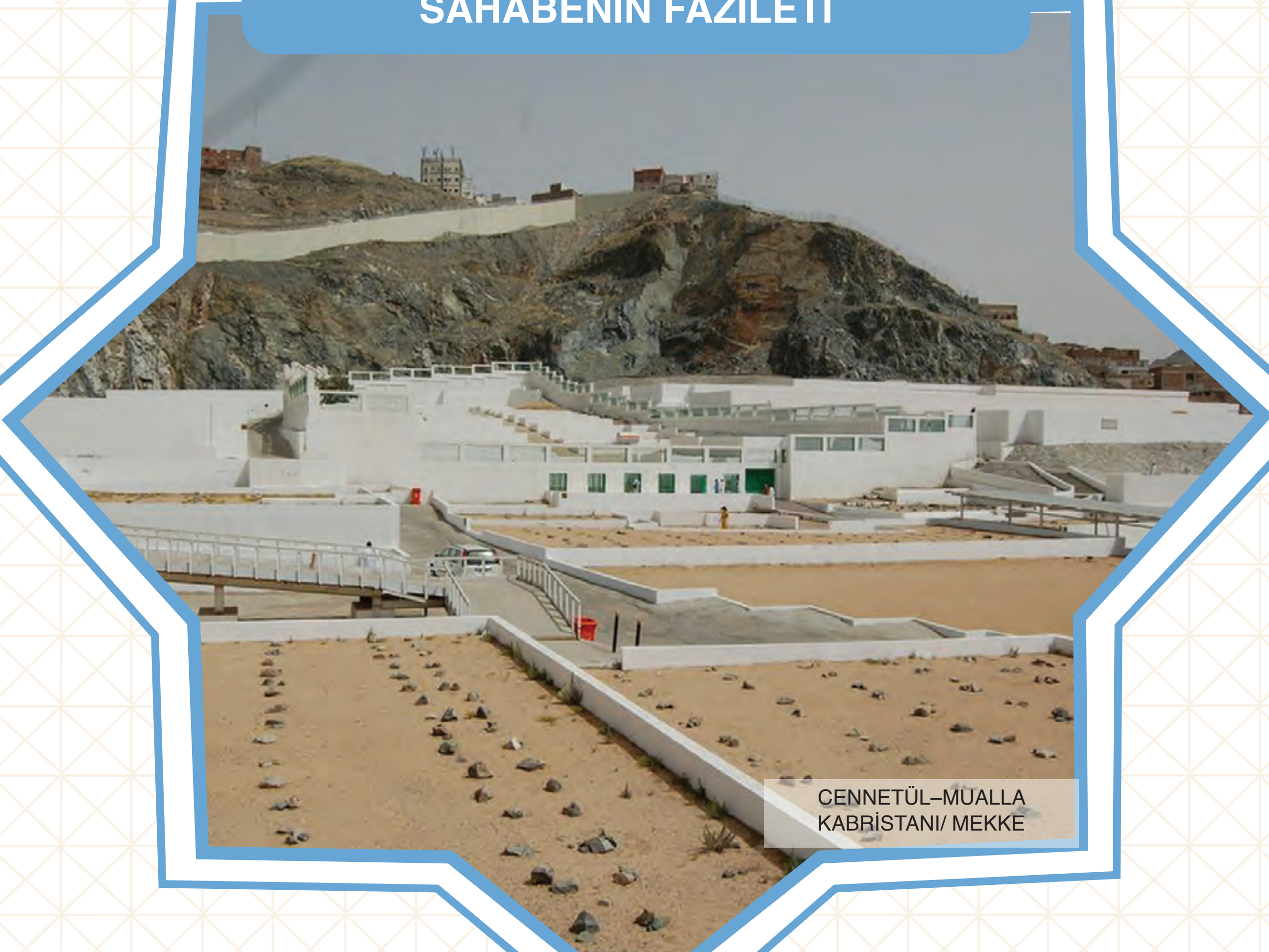
A) İbadet B) Tevekkül
C) Külli irade D) Şükür

C Aşağıdaki şemayı, örneklerden de yararlanarak tamamlayınız.

5. ÜNİTE

SAHABENİN FAZİLETİ

CENNETÜL–MUALLA KABRİSTANI/ MEKKE

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sahabe, uhuvvet ve fütüvvet kavramlarının anlamlarını araştırınız.
2. Sahabilerin İslam ümmeti içindeki yeri ve önemi hakkında bir araştırma yapınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.), sahabilerin üstünlüğünü ifade eden bir hadis-i şerifini bulup defterinize yazınız.
4. Musab b. Umeyr'in (r.a.) hayatı ve kişiliği hakkında bir araştırma yapınız.
5. Dâru'l-Erkam ve Erkam b. Ebi'l-Erkam (r.a.) hakkında bir araştırma yapınız.

1. AYETLERİN DİLİYLE SAHABE

Güdüleme

Peygamberimizin (s.a.v.) zamanında yaşayan müminler ne gibi zorluklar yaşamış olabilir? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Sahabiler, âlemlerin efendisi olan Hz. Muhammed'i (s.a.v.) görme bahtiyarlığına ve şerefine ulaşmış kimselerdir. Onun mübarek sözlerini dinleme ve sohbetinde bulunma ayrıcalığını yaşamış kişilerdir. Onlar; Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) ilminden ve ahlakından faydalanmış, onun arkasında namaz kılmış ve Efendimizin (s.a.v.) cemaati olma mutluluğuna nail olmuşlardır. Ashab-ı kiram, Resulullah'a (s.a.v.) ilk inanan kimseler olma ve "Peygamber'in (s.a.v.) arkadaşı" olarak nitelendirilme şerefine ulaşmıştır. Onlar; Hz. Peygamber (s.a.v.) ile yolculuklara çıkmış, onunla aynı sofrada yemek yemiş, beraberce birçok zorluğu aşmış, omuz omuza düşmanla savaşmış bahtiyar kimselerdir.

Sahabiler, Peygamber Efendimize (s.a.v.) ilk inanan kimseler olup İslam'ın öncü neslidirler. Onlar; atalarının binlerce yıldır devam edegelen yanlış inançlarını, toplumun kötü âdetlerini ve geleneklerini bir çırpıda terk ederek Resulullah'ın (s.a.v.) peşinden gitmişlerdir. İçinde yaşadıkları toplumun, anne ve babaları ile akrabalarının tepkilerine; müşriklerin de baskı ve eziyetlerine aldırmadan İslam'ın ilk inananları olmuşlardır. Kendilerine yapılan bütün baskı ve işkenceye rağmen Allah'ın (c.c.) dininden dönmemişlerdir. Onlar, yiyecek ekmek bulamadıklarında ve kendilerinden sayıca fazla düşmanla karşılaştıklarında da Resulullah'ın (s.a.v.) yanından ve yolundan ayrılmamışlardır. Sahabiler; İslam'ın kardeşlik (uhuvvet), mertlik, cömertlik ve yiğitlik (fütüvvet) gibi değerlerini en güzel şekilde yaşatmışlardır.

Bilgi Notu

Sahabi kavramı sözlükte; arkadaş, dost, veli anlamlarına gelir. İslami bir kavram olarak ise sahabi; Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, çok kısa süre de olsa Resulullah'ı (s.a.v.) görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve Müslüman olarak ölmüş kimselere denilmektedir. Sahabi kavramının çoğulu "ashap"tır. "Sahabe" de ashap ile aynı anlama gelen çoğul bir ifadedir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 318.

Rabb'imiz (c.c.), Kur'an-ı Kerim'in birçok ayet-i kerimesinde ashab-ı kiramdan övgüyle söz etmiştir. Onların; Allah'ın (c.c.) dinine ve Resulullah'a (s.a.v.) bağlılıklarını, güzel davranışlarını ve ahlaki özelliklerini övmüştür. Allah (c.c.), yaptıkları fedakârlıklardan ve sahip oldukları güzel özelliklerden dolayı onlardan razı olmuştur. Resulullah'ın (s.a.v.) ashabını cennetle müjdelemiştir. Bu konuyla ilgili bir ayet-i kerimede, **"İslam'ı ilk önce kabul eden muhacirler ve ensar ile iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş; onlar da O'ndan razı olmuşlardır. Allah onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu, büyük başarıdır."**[1] buyurmuştur. Başka bir ayette de Rabb'imiz (c.c.), sahabilere şöyle müjde vermiştir: **"…İçinizden, fetihten (Mekke fethinden) önce harcayanlar ve savaşanlar (diğerleri ile) bir değildir. Onların derecesi, sonradan harcayan ve savaşanlardan daha yüksektir. Bununla beraber Allah hepsine de en güzel olanı (cenneti) vadetmiştir. Allah, bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."**[2]

1. Tevbe suresi, 100. ayet.
2. Hadîd suresi. 10. ayet.

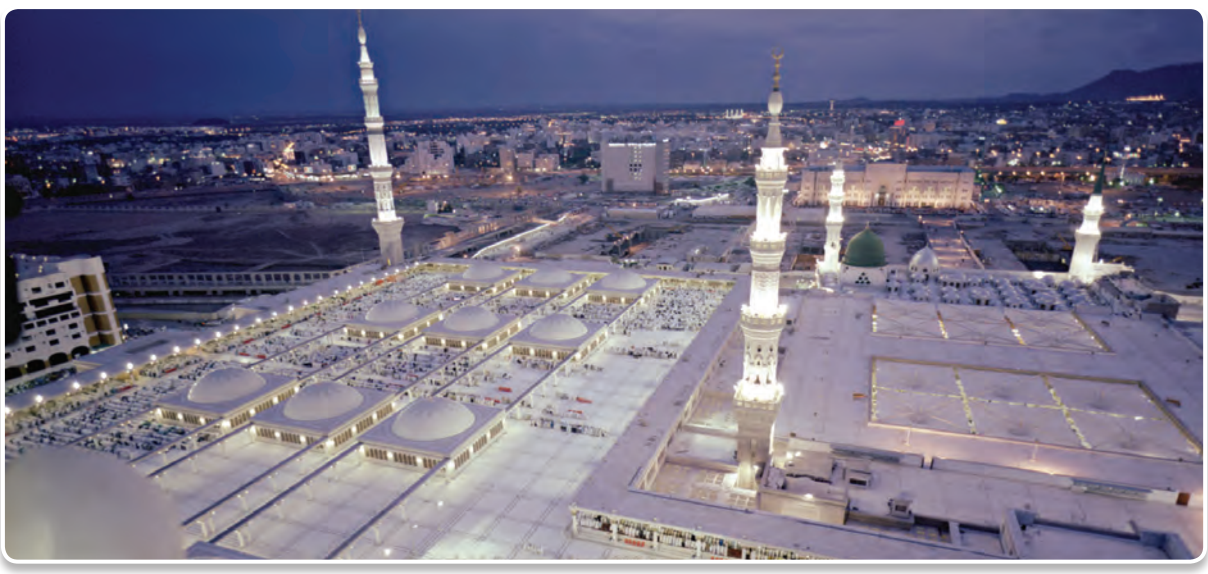
AYET YORUMLAYALIM

وَالَّذٖينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْاٖيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فٖي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّٓا اُو۫تُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

“Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine’ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa işte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”

Haşr suresi, 9. ayet.

Allah (c.c.), Kur’an-ı Kerim’de özelde sahabileri, genelde ise İslam ümmetini “en hayırlı topluluk” olarak nitelendirmiştir. Bu nitelendirmenin sebeplerini de bir ayette şöyle açıklamıştır: **“Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah’a inanırsınız. Ehl-i kitap da inansaydı elbet bu, kendileri için çok iyi olurdu. (Gerçi) içlerinde iman edenler var; (fakat) çoğu yoldan çıkmışlardır.”**[1] buyurmuştur. Başka bir ayette ise Rabb’imiz (c.c.), sahabe-i kiramı şöyle övmüştür: **“İman edip hicret eden, Allah yolunda cihat edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol rızık vardır.”**[2]

Sahabiler, inançları uğruna mallarını, evlerini Mekke’de bırakıp Medine’ye hicret etmişlerdir (Medine’nin günümüzden bir görünümü).

1. Al-i İmrân suresi, 110. ayet.
2. Enfâl suresi, 74. ayet.

Etkinlik

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذٖينَ مَعَهُٓ اَشِدَّٓاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَٓاءُ بَيْنَهُمْ تَرٰيهُمْ رُكَّعاً سُجَّداً يَبْتَغُونَ
فَضْلاً مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَاناًۘ سٖيمَاهُمْ فٖى وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُودِۜ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِى التَّوْرٰيةِۚۛ وَمَثَلُهُمْ
فِى الْاِنْجٖيلِۚۛ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْـَٔهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوقِهٖ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغٖيظَ بِهِمُ
الْكُفَّارَۜ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَاَجْراً عَظٖيماً ﴿٢٩﴾

"Muhammed, Allah'ın resulüdür. Onunla beraber olanlar inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde hâlinde, Allah'tan lütuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir. İşte bu, onların Tevrat'ta ve İncil'de anlatılan durumlarıdır: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ziraatçıların hoşuna giden bir ekin gibidirler. Allah, kendileri sebebiyle inkârcıları öfkelendirmek için onları böyle sağlam ve dirençli kılar. Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere bir bağışlama ve büyük bir mükâfat vadetmiştir."

Fetih suresi, 29. ayet.

Yukarıdaki ayet-i kerimede, sahabilerin hangi özellikleri ön plana çıkarılmaktadır? Arkadaşlarınızla belirleyip aşağıya yazınız.

....

....

....

....

....

....

....

Peygamberimiz (s.a.v.), 628 yılında umre için 1500'e yakın sahabi ile birlikte Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Ancak Mekkeliler, onların şehre girmesine izin vermediler. Efendimiz (s.a.v.), Hz. Osman'ı (r.a.) Mekkelilerle görüşmesi için elçi olarak şehre gönderdi. Müslümanlara, Mekkelilerin Hz. Osman'ı (r.a.) öldürdüğüne dair haber geldi. Bunun üzerine sahabiler, bir ağacın atında, gerekirse kanlarının son damlasına kadar Mekkelilerle savaşacaklarına dair söz verdiler ve Peygamberimize (s.a.v.) biat ettiler. Allah (c.c.), ashab-ı kiramın bu davranışını bir ayette şöyle övdü: **"Ant olsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir."**[1]

1. Fetih suresi, 18. ayet.

AYET YORUMLAYALIM

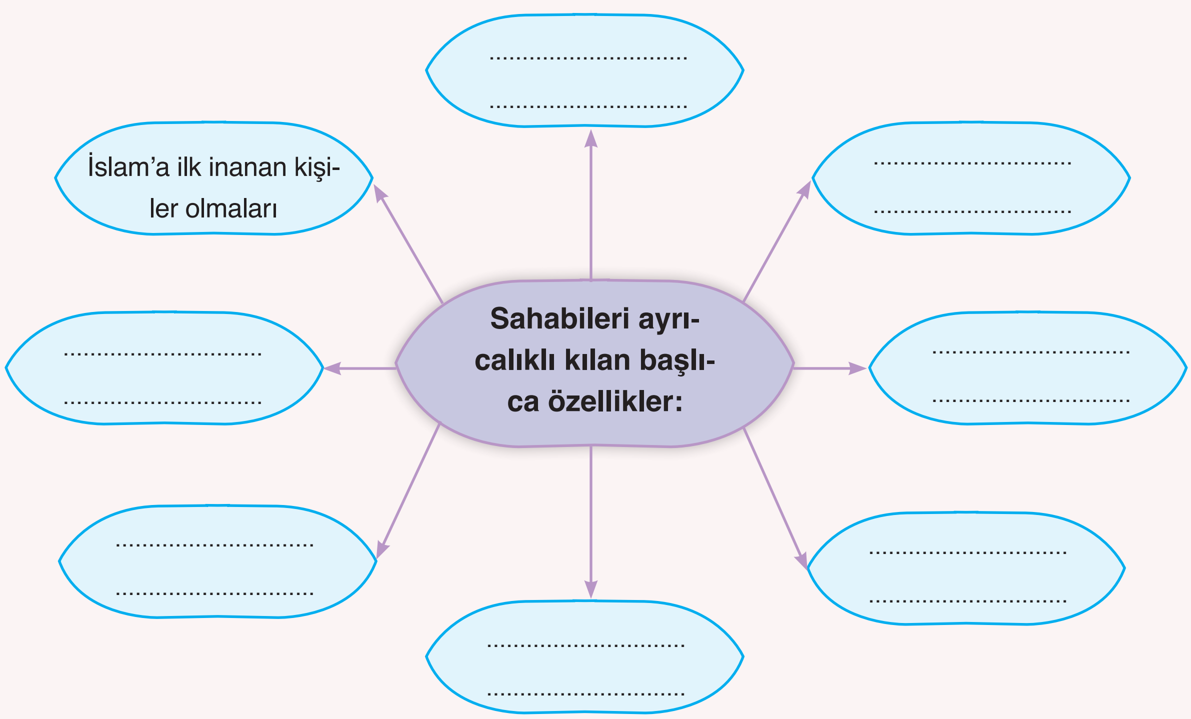
لٰكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُۘ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ ﴿٨٩﴾

“Fakat Peygamber ve onunla beraber inananlar; mallarıyla, canlarıyla cihat ettiler. İşte bütün hayırlar onlarındır ve onlar kurtuluşa erenlerin kendileridir. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları ve zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte büyük kazanç budur.”

Tevbe suresi, 88-89. ayetler.

Etkinlik

Sahabileri, İslam ümmeti içinde ayrıcalıklı kılan başlıca özellikleri nelerdir? Aşağıdaki şemaya, örnekten de yararlanarak yazınız.

2. HADİSLERİN DİLİYLE SAHABE

Güdüleme

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), ashabını birçok hadis-i şerifinde övmüştür. Sizce bunun sebebi ne olabilir? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.), sahabileriyle çok özel ve yakın bir ilişkisi vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), kendisine büyük bir sevgi ve saygıyla bağlı olan ashabına karşı son derece vefalıydı. Onlara her zaman güler yüzle, sevgi ve merhametle yaklaşır, onlara değer verirdi. Allah Resulü (s.a.v.), ashabına verdiği değeri söz ve davranışlarıyla ortaya koyardı. Örneğin Resulullah (s.a.v.), sahabilerinin sorun ve sıkıntılarıyla yakından ilgilenirdi. Ashab-ı kiramdan hasta olanları ziyaret eder, cenazesi olanlara taziyede bulunur, düğünü olanların düğününe gider, çocuğu olanları tebrik eder, ihtiyacı olanların yardımına koşardı.

Hz. Peygamber (s.a.v.) sahabilerin davetine icabet eder, zaman zaman onlarla hediyeleşirdi. Bazen de ashab-ı kiramla şakalaşırdı. Efendimiz (s.a.v.), önemli konularda ashabına danışır, onların görüşlerini alırdı. Bazen kendi düşüncesinin aksine bile olsa ashabının görüşünü uygulardı. Örneğin Bedir Savaşı'nda ordunun karargâh kuracağı yeri, Hubab b. Münzir'in (r.a.) görüşü doğrultusunda belirlemişti. Uhud Savaşı'nda da kendisi aksi görüşte olmasına rağmen, sahabilerin çoğunluğu istediği için meydan savaşına karar vermişti. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) sahabilerinin hepsine iyi davranır, değer verirdi. Onlara güler yüz gösterir, iltifatta bulunurdu. Öyle ki Efendimizin (s.a.v.) yanında oturan herkes, "Peygamberimizin yanında benden daha hayırlı kimse yok." diye düşünürdü.[1]

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hayatında ashab-ı kiramın her zaman özel ve ayrıcalıklı bir yeri olmuştur. Efendimiz (s.a.v.), birçok hadis-i şerifinde sahabilerinin faziletine dikkat çekmiştir. Hadis kitaplarında ashabın faziletlerini anlatan, "Fedâilü'l-Ashab", "Fedâilü's-Sahabe" adlı müstakil bölümler yer almaktadır. Resulullah (s.a.v.) ashabına hep iyi davranmış, insanlardan da böyle davranmalarını istemiştir. Allah Resulü (s.a.v.), sık sık sahabilerinden övgüyle söz etmiştir. Ashab-ı kiramının üstünlüğünü hadisi-i şeriflerinde belirten Hz. Peygamber (s.a.v.), onlara saygısızlık edilmesini de yasaklamıştır.

HADİS YORUMLAYALIM

خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ

"İnsanların en hayırlıları benim asrımda yaşayanlardır. Sonra ondan sonra gelenler, sonra da ondan sonra gelenlerdir."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü's-Sahabe, 1.

1. Tirmizî, Kitabü'ş-Şemâil, s. 339.

HADİS YORUMLAYALIM

النُّجُومُ أَمَنَةٌ لِلسَّمَاءِ فَإِذَا ذَهَبَتِ النُّجُومُ أَتَى السَّمَاءَ مَا تُوعَدُ وَأَنَا أَمَنَةٌ لأَصْحَابِى فَإِذَا ذَهَبْتُ أَتَى أَصْحَابِى مَا يُوعَدُونَ وَأَصْحَابِى أَمَنَةٌ لأُمَّتِى فَإِذَا ذَهَبَ أَصْحَابِى أَتَى أُمَّتِى مَا يُوعَدُونَ

"Yıldızlar gökyüzünün emniyetidir. Yıldızlar gitti mi vadedilen şey gelir. Ben de ashabım için emniyetim. Ben gittim mi onlara vadedilen şey gelecektir. Ashabım da ümmetim için emniyettir. Ashabım gitti mi ümmetime vadedilen şey gelir."

Müslim, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü's-Sahabe, 207.

Hz. Peygamber (s.a.v.) sahabilerine değer vermiş, zaman zaman onları onore etmiştir. Örneğin bir keresinde ensar için şunları söylemiştir: **"…Allah'a yemin ederim ki şayet hicret olmasaydı elbette ensardan bir kişi olurdum. Şayet bütün insanlar bir yola gitse ve ensar da ayrı bir yola gitse elbette ben ensarın yoluna uyardım. Ey Allah'ım! Ensara, ensarın çocuklarına ve ensarın çocuklarının çocuklarına rahmet et."**[1] Bir keresinde de **"Ensarı ancak mümin olan sever, ensara ancak münafık olan buğz eder. Onları seveni Allah da sever. Onlara buğz edene Allah da buğz eder."**[2] buyurmuştur.

HADİS YORUMLAYALIM

أَلاَ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الْآخِرَةِ فَاغْفِرْ لِلْأَ نْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

"Dikkat edin! Gerçek hayat, ahiret hayatıdır. (Allah'ım!) Ensar ve muhacirleri bağışla."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Ahkâm, 43.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bazen sahabilerini bireysel olarak da övmüştür. Örneğin Hz. Ebu Bekir'i (r.a.), Hz. Ömer'i (r.a.), Hz. Osman'ı (r.a.), Hz. Ali'yi (r.a.) övmüş ve onlara iltifatta bulunmuştur. Hz. Ömer (r.a.) hakkında, **"Güneş, Ömer'den daha hayırlı bir kimse üzerine doğup batmadı."**[3] buyurmuştur. Hz. Osman (r.a.) bir kuyu alıp Müslümanlara bağışlayınca **"Ya Rabbî! Osman'a cenneti vacip kıl."** diye dua etmiştir.[4] Hz. Ali'ye (r.a.) de "**Sen dünyada da ahirette de benim kardeşimsin."**[5] buyurarak iltifatta bulunmuştur.

1. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, s. 194.
2. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 280.
3. Tirmizî, es-Sünen, Menâkıb, 16.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 1, s.489.
5. Tirmizî, es-Sünen, Menâkıb, 21.

Etkinlik

Peygamberimizin (s.a.v.) sahabeye karşı davranışlarından, insanlar arası ilişkilere yönelik hangi ilkeleri çıkarabiliriz? Aşağıdaki şemaya yazınız.

Peygamberimizin (s.a.v.) sahabeye davranışından çıkarılabilecek ilkeler;

İnsanlara değer vermeliyiz.	....	....	....	....

Etkinlik

Aşağıya, akrostiş tekniğini kullanarak sahabe ile ilgili bir şiir yazınız.

S ....

A ....

H ....

A ....

B ....

İ ....

L ....

E ....

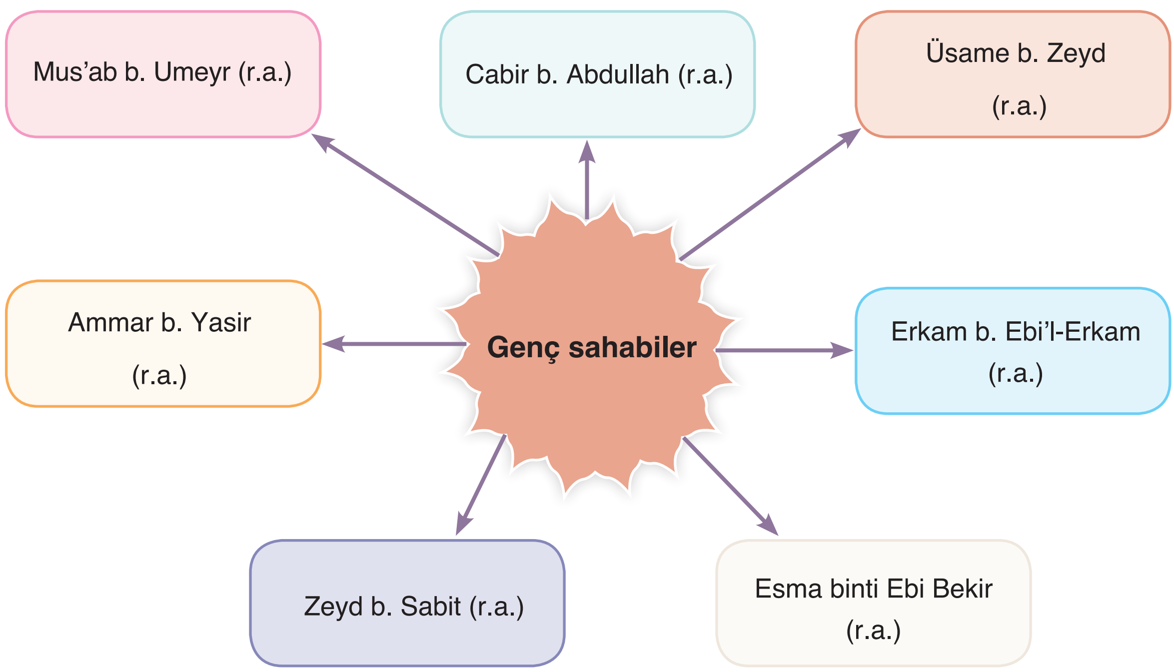
R ....

3. GENÇ SAHABİLER

Güdüleme

Hangi sahabilerin adlarını biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sahabileri arasında, toplumun her kesiminden ve her yaştan insan vardı. Peygamber (s.a.v.) çağrısına kulak verip iman eden, onun sahabesi olma şerefine nail olan kişiler arasında çocuklar, gençler, yetişkinler, yaşlılar, kadınlar, erkekler, köleler ve hürler bulunmaktaydı. Ancak Resulullah'ın (s.a.v.) ashabı arasında gençleri ayrı bir yere koymak gerekir. Çünkü genç sahabiler, en zor zamanlarda Peygamberimizin (s.a.v.) yanında olmuşlar, ona bütün güçleriyle destek vermişlerdir. Onlar, İslam'ın yılmaz savunucusu olarak savaş meydanlarında, İslam'ın tebliğinde, siyasi ve ilmî hayatta en önde yer almışlardır. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.); gençlerin enerjisinden, coşkusundan ve dinamizminden İslam davasını yayarken büyük ölçüde faydalanmıştır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), gençlerin İslam davası uğrunda yaptığı fedakârlıklardan övgüyle söz etmiştir. Genç sahabilerini övmüş ve onlar için dualar etmiştir. Şimdi genç sahabilerden bazılarını kısaca tanıyalım.

Musab b. Umeyr (r.a.): Kureyş'in önemli kollarından birine mensup zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Mekke'nin en yakışıklı gençlerindendi. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ilk iman edenler arasında yer aldı. Müslüman olduğunu ailesinden bir süre gizledi. Daha sonra anne ve babası ile akrabaları durumu öğrenince Mus'ab'a (r.a.) büyük baskılar yaptılar. İslam'dan dönmesi için onu hapsettiler. Ancak onu dininden vazgeçiremediler. Mus'ab b. Umeyr (r.a.), baskılardan bunalınca 615 yılında Habeşistan'a hicret etti. Daha sonra tekrar Mekke'ye dönüp I. Akabe Biatı'na kadar burada kaldı. I. Akabe Biatı'ndan

sonra Peygamberimiz (s.a.v.), Mus'ab'ı (r.a.) Medinelilere Kur'an-ı Kerim'i ve İslam'ı öğretmesi için gönderdi. Mu'sab (r.a.), Medine'de İslam'ın tanınmasında ve yayılmasında önemli rol oynadı. Birçok kişinin Müslüman olmasına vesile oldu. İslam tarihinde ilk cuma namazını kıldıran kişi, Mus'ab b. Umeyr'dir (r.a.). Mus'ab (r.a.), II. Akabe Biatı'na gelenlerle birlikte Mekke'ye dönüp burada üç ay kaldı, daha sonra tekrar Medine'ye gitti. Peygamberimizle (s.a.v.) birlikte Bedir ve Uhud Savaşı'na katıldı. Resulullah (s.a.v.); Bedir'de muhacirlerin, Uhud'da tüm Müslümanların sancağını ona taşıttı. Mus'ab b. Umeyr (r.a.), Uhud Savaşı'nda şehit düştü. Uhud Savaşı sona erince Resulullah (s.a.v.), Mus'ab'ın (r.a.) naaşının başında durdu. **"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir."**[1] ayetini okudu. **"Allah Resulü, kıyamet gününde Allah katında sizin şehit olduğunuza mutlaka şahitlik edecektir."** buyurdu.[2]

Bilgi Notu

Müslümanlar, Uhud'da Mus'ab'ı (r.a.) kefenleyecek bir parça giysiden başka bir şey bulamadılar. Giysi kısaydı ve onunla Mus'ab'ın (r.a.) başını örttüklerinde ayak kısmı, ayak kısmını örttüklerinde baş tarafı açıkta kalıyordu. Bir zamanlar zenginlik içinde yaşayan ve Mekke'nin en yakışıklısı olan Mus'ab'ın (r.a.) bu durumunu gören Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) duygulandı ve **"Ben seni Mekke'de görmüştüm. Mekke'de senin gibi zarif elbiseli, saçı güzel ve dalgalı biri yoktu. Şimdi ise sen, saçı başı dağınık hâlde bir hırkanın içindesin."** buyurdu. Sonra da kefen olarak kısa gelen o giysiyle Mus'ab'ın baş tarafının örtülmesini, ayak kısmına da izhir adı verilen bitkiden, kokulu bir ot demeti konulmasını istedi.

Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 359-360; İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 133; Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Cenâiz, 27.

Cabir b. Abdullah (r.a.): Medineli sahabilerden olan Cabir b. Abdullah (r.a.), daha çocuk yaşta iken Resulullah (s.a.v) ile tanışıp Müslüman olmuştur. O, 622 yılında Hz. Peygamber'le (s.a.v.) görüşmek için Mekke'ye gelen ve II. Akabe Biatı'nda bulunan kişilerden biridir. II. Akabe Biatı'na katılanlar arasında yaşı en küçük olan, Cabir b. Abdullah'tı (r.a.). Cabir (r.a.) Bedir Savaşı'na katılmak istemiş fakat babası dokuz kız kardeşine sahip çıksın diye onu Medine'de bırakmıştı. Uhud Savaşı'nda babası şehit olan Cabir b. Abdullah (r.a.), bundan sonraki bütün savaşlara Resulullah (s.a.v.) ile birlikte katılmıştır. Her zaman Efendimizin (s.a.v.) yakınında olmak için çaba harcamış, Resulullah'tan (s.a.v.) pek çok hadis rivayet etmiştir. Cabir b. Abdullah (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) özel ilgisine ve iltifatına mazhar olan sahabilerden biridir. Babası Uhud'da vefat edince Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Cabir'i (r.a.) teselli etmiştir. Onun şehit babası için **"Defnedilinceye kadar melekler hep onun üzerine kanatlarıyla gölge yaptılar."**[3] buyurmuştur. Bir sefer sırasında Cabir'i (r.a.) devesine bindirmiştir. Cabir'e (r.a.) dua etmiş, hediye vermiştir. Bir keresinde Efendimiz (s.a.v.) Cabir'in (r.a.) evine gelmişti. Cabir (r.a.), "Ya Resulullah! Bana ve eşime dua et." dedi.

1. Ahzâb suresi, 23. ayet.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 132.
3. Vâkıdî, Kitabü'l-Meğâzî, C 1, s. 316.

Resulullah (s.a.v.) da **“Allah sana ve eşine hayırlar versin.”**[1] diye dua etti. Tebük Seferi sırasında Cabir b. Abdullah'ın (r.a.) devesi hastalandı. Resulullah (s.a.v.) onun yanına geldi. Ne olduğunu sordu, Cabir (r.a.) de devesinin durumunu Efendimize (s.a.v.) anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.), devenin üzerine biraz su serpti ve dua etti. Bunun üzerine deve kalkıp yürüdü. Resulullah (s.a.v.) Cabir'e (r.a.), deveyi kaça aldığını sordu. Cabir (r.a.) de on üç dinara aldığını söyledi. Efendimiz (s.a.v.), **“Bana, onu aldığın fiyata sat. Medine'ye kadar da deveden yararlan.”** buyurdu. Cabir b. Abdullah (r.a.) kabul etti. Medine'ye gelince Peygamberimiz (s.a.v.) Cabir'e (r.a.) on üç dinar verdi. Deveyi de hediye etti.[2]

Bilgi Notu

Cabir b. Abdullah (r.a.), Resulullah'ın (s.a.v.) sünnetine son derece bağlıydı. Lüksten, gösterişten ve kibirden uzak dururdu. Son derece alçak gönüllü ve kanaatkârdı. Elbiselerinin yerde sürünmesini hoş görmez, “Böyle yapanlar, kibir sahibi kimselerdir.” derdi. Hicri 78 senesinde, 94 yaşında vefat etti.

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 439-441.

Üsame b. Zeyd (r.a.): Babası, Resulullah'ın (s.a.v.) azatlı kölesi Zeyd b. Harise (r.a.); annesi de Efendimizin (s.a.v.) dadısı Ümmü Eymen'dir (r.a.). Hz. Peygamber (s.a.v.), Üsame b. Zeyd'i (r.a.) çok severdi. Üsame'yi (r.a.) kırmamaya, onun isteklerini yerine getirmeye önem verirdi. Sahabe arasında Üsame (r.a.), “Hibb-u Resulillah” yani “Resulullah'ın sevdiği kişi” olarak anılırdı. Resulullah (s.a.v.), Mekke'nin fethedildiği gün devesinin üstünde Üsame (r.a.) de olduğu hâlde şehre girmişti. Allah Resulü (s.a.v.), onu ailesinden biri gibi görür, zaman zaman torunu Hasan'ı (r.a.) bir dizine, Üsame'yi (r.a.) diğer dizine alır ve **“Allah'ım! Ben bunları seviyorum, sen de sev.”** diye dua ederdi.[3] Hz. Peygamber (s.a.v.), Üsame'ye (r.a.) çok değer verirdi. Daha on sekiz yaşındayken onu ordu komutanı olarak tayin etmişti. Üstelik bu ordunun içinde Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) gibi sahabenin önde gelenleri de bulunuyordu. Bazı kişiler, babası köle olan genç birinin, büyük sahabilerin de içinde olduğu bir orduya komutan olmasını yadırgadılar ve söylenmeye başladılar. Söylentileri işiten Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“Siz Üsame'nin emirliğine karşı çıkıyorsunuz. Bundan önce de babasının emirliğine karşı çıkıyordunuz. Allah'a yemin ederim ki babası nasıl bana insanların en sevimlisiyse ondan sonra Üsame de bana insanların en sevimlisidir.”**[4]

Bilgi Notu

Hz. Ömer (r.a.) zamanında devlet malından halka dağıtım yapılmıştı. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (r.a.), babasına gelip Üsame'ye (r.a.) niçin kendisinden daha fazla mal verildiğini sordu. Hz. Ömer (r.a.), oğluna şu cevabı verdi: “Çünkü onun babası Zeyd b. Harise, Resulullah'ın (s.a.v.) yanında senin babandan daha hayırlıydı. Üsame de Resulullah'ın (s.a.v.) yanında senden daha hayırlıdır.”

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 78; İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 4, s. 403-404.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 435; M. Yaşar Kandemir, “Cabir b. Abdullah”, TDVİA, C 6, s. 531.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 434-435.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s.69; Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü's-Sahabe, s.18.
4. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 74-75.

Bilgi Notu

Üsame b. Zeyd (r.a.) züht ve takva sahibi bir insandı. Resulullah'ın (s.a.v.) sünnetine son derece bağlıydı. Yaşlanmış ve zayıf düşmüş olduğu hâlde pazartesi ve perşembe günleri oruç tutardı. Niçin böyle yaptığını soran bir kişiye de **"Ben Resulullah'ı (s.a.v.) pazartesi ve perşembe günleri oruç tutarken gördüm ve o buyurdu ki: Ameller, pazartesi ve perşembe günü Allah'a arz edilir."** diye cevap vermişti.

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 4, s. 78.

Ammar b. Yasir (r.a.): Peygamber Efendimize (s.a.v.) ilk inanan yedi kişiden biridir. İlk Müslümanların gizlice toplandığı Daru'l-Erkam'da Müslüman olmuştur. Annesi Sümeyye (r.a.) ile babası Yasir (r.a.) de ilk Müslümanlardandır. Yasir ailesi, Mekke'de kendilerini koruyacak kimseleri olmadığı için ailece büyük sıkıntı ve işkencelerle karşı karşıya kaldı. Ammar'ın (r.a.) Annesi Sümeyye (r.a.), gördüğü işkenceler sonunda Ebu Cehil tarafından öldürülerek İslam'ın ilk şehidi olma şerefine nail oldu. Babası Yasir (r.a.) de müşriklerin işkenceleri sonucu şehit edildi. Ammar (r.a.), müşriklerin ağır ve dayanılmaz işkencelerinden kurtulmak için Mekke'nin putları lehinde, Peygamberimiz (s.a.v.) aleyhinde konuşmak zorunda kaldı. Sonra üzüntülü bir şekilde Efendimize (s.a.v.) gelip başına gelenleri anlattı. Resulullah (s.a.v.), onlara istediklerini söylerken kalbinin nasıl olduğunu sordu. Ammar (r.a.) da kalbinin imanla dolu olduğunu söyledi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.), bu yaptığında bir sakınca olmadığını ve müşriklerin yine zorlaması durumunda aynı şekilde davranabileceğini belirtti. Bu olay üzerine şu ayet indirildi: **"Kalbi imanla dolu olduğu hâlde zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkâr eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır."**[1]

Bilgi Notu

Ammar (r.a.) ve ailesi, Peygamberimizin (s.a.v.) iltifatına ve müjdesine mazhar olmuştu. Ammar ve ailesine işkence edildiğini gören Resulullah (s.a.v.) bir gün, **"Ey Ammar ailesi! Müjdeler olsun size. Size vadedilen yer cennettir."** buyurmuştu.

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 284.

Ammar b. Yasir (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) hep yanında olmaya gayret etti. Bedir, Uhud ve Hendek başta olmak üzere Efendimizin (s.a.v.) katıldığı bütün savaşlara katıldı. Mescid-i Nebi'nin inşasında Resulullah (s.a.v.) ile çalıştı. Ammar b. Yasir (r.a.); Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakını örnek alan, sünnete son derece bağlı bir insandı. Uzun süre sessiz kalan ve az konuşan biriydi. Doksan yaşını geçmiş olduğu hâlde hayata gözlerini yumdu.[2] Mekke'de iken evinin içinde, namaz kılmak üzere kendisine bir mescit inşa etmişti. Evine ilk mescit yapan kişi odur.[3]

Birçok sahabinin mezarının bulunduğu Cennetü'l-Bâki kabristanı, Medine'dedir.

1. Nahl suresi, 106. ayet.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 288.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 285.

Zeyd b. Sabit (r.a.): En tanınmış genç sahabilerden biri olan Zeyd b. Sabit (r.a.), Medine'deki Hazreç kabilesinin Neccaroğulları kolundandır. Zeyd (r.a.), Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde on bir yaşındaydı. Resulullah (s.a.v.) Medine'ye gelince onun yanına getirilmiş ve "İşte bu, Hazreç kabilesinden bir delikanlıdır. On altı sureyi ezberlemiştir." denilerek Efendimize (s.a.v.) takdim edilmişti. Zeyd b. Sabit (r.a.), çok akıllı bir genç olup güçlü bir hafızaya sahipti. Peygamber Efendimize (s.a.v.) indirilen vahiyleri yazan sahabiler (vahiy kâtipleri) arasında yer almaktaydı. Peygamberimize (s.a.v.) yabancı dilde mektuplar geliyordu. Onları okuyacak ve bu mektuplara cevap yazacak güvenilir bir kişiye ihtiyacı vardı. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Zeyd'i (r.a.) çağırmış ve ondan, Yahudilerin dili olan İbraniceyi öğrenmesini istemiştir. **"Onlara yazdırdığım yazılı belgeyi değiştirmeyeceklerinden emin değilim."** buyurarak da niçin İbraniceyi öğrenmesi gerektiğini Zeyd'e (r.a.) açıklamıştır. Bunun üzerine Zeyd b. Sabit (r.a.), yaklaşık olarak on beş gün içinde İbraniceyi öğrenmiştir.[1] Zeyd b. Sabit'in (r.a.), İbranice dışında Farsça, Rumca, Kıptîce ve Habeşçe bildiği de belirtilmektedir.

Bilgi Notu

Zeyd b. Sabit (r.a.), âlim sahabilerden biriydi. Kur'an-ı Kerim'i çok iyi bilirdi. O, Resulullah (s.a.v.) zamanında Kur'an-ı Kerim'in tamamını ezbere bilen sahabilerden biriydi.

Bünyamin Erul, "Zeyd b. Sabit", TDVİA, C 44, s. 321-322.

Tebük Seferi'nde Neccaroğulları'nın sancağı, Umare b. Hazm'da (r.a.) idi. Resulullah (s.a.v.) sancağı ondan alıp Zeyd b. Sabit'e (r.a.) verdi. Umare (r.a.) "Sana, benimle ilgili kötü bir şey mi iletildi ya Resulallah?" dedi. Efendimiz (s.a.v.) de **"Hayır. Ancak Kur'an, öne geçmeye vesile olur. Zeyd, Kur'an'ı senden daha fazla bilmektedir."** buyurdu.

İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 323.

Zeyd b. Sabit (r.a.), Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesi ve çoğaltılması sürecinde görev yapmıştır.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5,7 321.

Zeyd b. Sabit (r.a.), fıkıhta, özellikle de miras hukukunda çok bilgiliydi. Resulullah (s.a.v.), **"Onlar (sahabe) içinde feraizi (miras hukukunu) en iyi bilen Zeyd'dir."** buyurmuştu. Zeyd b. Sabit (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) iltifatına mazhar olmuştur. Örneğin Hendek Savaşı'nda on beş yaşında olan ve toprak taşıyan Zeyd'i (r.a.) gören Efendimiz (s.a.v.), **"Gerçekten o, ne güzel delikanlıdır."**[1] buyurmuştu. Sahabiler de onun ilmine saygı gösterirlerdi. Zeyd b. Sabit (r.a.) vefat edince Ebu Hureyre (r.a.), "Bu ümmetin derin âlimi öldü…" demiş, İbn-i Abbas (r.a.) da "İşte ilim böyle gidiyor." diyerek üzüntüsünü belirtmiştir.[2] Zeyd b. Sabit (r.a.) hem hafız hem de vahiy kâtibiydi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) zamanında Kur'an-ı Kerim ayetlerinin toplanıp iki kapak arasına alınmasını üstlenen komisyonun başkanı olarak görevlendirilmişti. Hz. Osman (r.a.) zamanında Kur'an'ın çoğaltılması ile ilgili komisyonun başkanı da Zeyd b. Sabit'ti (r.a.).[3]

Esma binti Ebi Bekir (r.a.): Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hicret arkadaşı, yakın dostu ve aynı zamanda kayın pederi olan Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kızıdır. Esma (r.a.), babası Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vesile olmasıyla ilk Müslümanlar arasında yer alma şerefine erişmiştir. İlk Müslümanlardan Zübeyr b. Avvam (r.a.) ile evlenmiştir. Meşhur sahabi Abdullah b. Zübeyr (r.a.) onların çocuğudur. Peygamberimiz (s.a.v.), hicret edeceklerini belirtmek için Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evine gelince evde Aişe (r.a.) ile Esma (r.a.) da vardı. Efendimiz (s.a.v.), Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) hicret için yola çıkmaları gerektiğini söyledi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kızları Aişe (r.a.) ile Esma (r.a.), Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) için azık hazırladılar. Bir torbaya yiyecek, bir kaba da su koydular. Ancak bunların ağzını bağlayacak bir şey bulamadılar. Bunun üzerine Esma (r.a.), belindeki kuşağı çıkarıp iki parçaya ayırdı ve onlarla torbanın ve su kabının ağzını bağladı. Bu sebeple kendisine "Zâtü'n-Nitâkayn" (iki kuşak sahibi) denilmiştir. Onun kuşağını parçaladığını gören Resulullah (s.a.v.), **"Allah, bu kuşağının karşılığında sana cennette iki kuşak versin."**[4] diye dua etmiştir.

Hicret esnasında Mekkeli müşrikler, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) şehirden ayrıldığını öğrenince Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evine geldiler. Esma binti Ebi Bekir (r.a.), onların karşısına çıktı. Ebu Cehil ona, "Ey Ebu Bekir'in kızı! Baban nerede?" dedi. Esma (r.a.), "Allah'a yemin ederim ki babamın nerede olduğunu bilmiyorum." deyince Ebu Cehil ona şiddetli bir tokat attı. Esma (r.a.), "Ebu Cehil'in tokadının şiddetinden kulağımdan küpem fırladı." demiştir. Esma binti Ebi Bekir (r.a.), Peygamberimiz (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekir (r.a.) Sevr Mağarası'ndayken akşamları onlara yiyecek hazırlayıp götürürdü.[5]

Erkam b. Ebi'l-Erkam (r.a.): Mekke'nin zengin ve nüfuzlu kabilelerinden Mahzumoğulları'na mensup bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. On yedi–on sekiz yaşlarında İslamiyeti kabul eden genç sahabilerden biridir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İslam çağrısına ilk icabet edenlerdendir. Aynı zamanda Medine'ye ilk hicret edenler arasındadır.

Erkam b. Ebi'l-Erkam (r.a.), Peygamberimiz (s.a.v.) ve İslamiyet için büyük fedakârlıkta bulunmuştu. Safâ Tepesi'nin eteklerinde ve gözlerden uzak bir yerde bulunan evini, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile Müslümanlara tahsis etmişti. Dârü'l-Erkam adıyla bilinen bu evin, İslam tarihinde çok önemli bir yeri vardır. İslam'ın ilk zamanlarında Müslümanlar burada gizlice toplanıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.),

1. İbn-i Sa'd,Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 322.
2. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 330.
3. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 5, s. 324-325.
4. İbn-i Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, C 2, s. 152-153; Ali Yardım, "Esma binti Ebi Bekir", TDVİA, C 11, s. 402-403; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 122.
5. İbn-i Kesir, es-Sîretü'n-Nebeviyye, s. 271; Taberî, Tarih-i Taberî, C 3, s. 122.

Erkam'ın (r.a.) evinde ashab-ı kirama Kur'an ayetlerini okuyup açıklıyor, İslam'ı öğretiyor ve onlarla birlikte namaz kılıyordu. Hz. Ömer'in (r.a.) de aralarında olduğu birçok sahabi bu evde Müslüman olmuştur. Erkam b. Ebi'l-Erkam (r.a.); Bedir, Uhud ve Hendek başta olmak üzere bütün seferlere Allah Resulü (s.a.v.) ile birlikte katıldı. Hicret'in 55. senesinde, seksen yaşını aşmış olduğu hâlde Medine'de vefat etti.[1]

Etkinlik

Genç sahabilerin bizler için örnek olabilecek yönleri neler olabilir? Tartışınız ve belirlediğiniz hususları aşağıdaki şemaya yazınız.

Genç sahabilerin bizlere örnek olabilecek başlıca özellikleri:

Peygamberimize (s.a.v.) son derece bağlı olmaları	....	....	....	....	....

4. BİR HADİS ÖĞRENİYORUM

Güdüleme

Sahabilere saygımızı nasıl gösterebiliriz? Bu konuyla ilgili görüşlerinizi açıklayınız.

Sahabiler de insandır. Onların da diğer insanlar gibi zaafları, duyguları ve beklentileri vardır. Sahabiler de herkes gibi yanılabilir ve hata yapabilirler. Görüş ve düşüncelerinde her zaman isabet etmeyebilirler. Ancak onlar, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) deyimiyle, "İnsanların en hayırlı olanlarıdırlar."[2] İslam'ın altın neslidirler. Herkesin putlara taptığı ve Peygamberimizle (s.a.v.) alay ettiği bir zamanda sahabiler, Allah Resulü'nün (s.a.v.) yanında yer almış, ona sahip çıkmışlardır. Sahabiler; aile bireylerinin, akrabalarının, yakın dostlarının, Mekke'nin güçlü ve zengin insanlarının tepkilerini göğüslemişlerdir. Kınayıcıların kınamasına aldırmadan, hak bildikleri yolda yürümüşlerdir. Allah'ın (c.c.) dinini gönülden benimsemiş, İslam için ölümü göze almış ve Hz. Peygamber (s.a.v.) için her türlü fedakârlığı yapmış insanlardır. Bütün bu sebeplerle de ashab-ı kiram, sevgiyi ve saygıyı hak etmektedir.

1. İbn-i Sa'd, Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr, C 3, s. 276; M. Âsım Köksal, "Dârü'l-Erkam", TDVİA, C 8, s. 520; Ahmet Önkal, "Erkam b. Erkam" TDVİA, C 11, s. 305.
2. bk. Buhârî, el- Câmiu's-Sahih, Fedâilü's Sahabe, 1.

Dinimize göre başkalarına kötü söz söylemek, hakaret etmek, onları rencide edici ifadeler kullanmak yanlış bir davranıştır ve günahtır. Hele söz konusu olan sahabe ise bu konuda daha fazla özen göstermek gerekir. Çünkü Rabb'imiz (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de sahabe-i kiramı övmüş, onlardan razı olduğunu belirtmiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bu konuda bizleri uyarmıştır. O, ashabının ayrıcalıklı insanlar olduğunu ifade etmiştir.

Etkinlik

خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ

"İnsanların en hayırlıları benim asrımda yaşayanlardır. Sonra ondan sonra gelenler, sonra da ondan sonra gelenlerdir."

Buhârî, el-Câmiu's-Sahih, Fedâilü's-Sahabe, 1.

Yukarıdaki hadisi yorumlayınız.

Bu hadisten hangi ilke ve değerleri çıkarabiliriz?

Sizce sahabileri örnek almak isteyen bir mümin, neler yapmalıdır? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

ÜNİTE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

A Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Sahabi olmak niçin bir ayrıcalıktır? Söyleyiniz.

2. Sahabiler niçin “en hayırlı nesil” olarak değerlendirilmektedir? Açıklayınız.

3. Kur’an-ı Kerim’de, sahabilerin faziletiyle ilgili ne gibi bilgiler verilmektedir? Belirtiniz.

4. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), sahabeyle ilgili hadislerine örnekler veriniz.

5. Genç sahabilerden birini kısaca tanıtınız.

6. Genç sahabilerin en fazla dikkatinizi çeken yönleri nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

B Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

7. **“İnsanların en .... benim asrımda yaşayanlardır. Sonra ondan sonra gelenler, sonra da ondan sonra gelenlerdir.”**

(Buhârî, el-Câmiu’s-Sahih, Fedâilü’s-Sahabe, 1.)

Yukarıdaki hadiste boş bırakılan bölüme hangi ifade yazılmalıdır?

A) Zenginleri
B) Hayırlıları
C) Yaşlıları
D) Güler yüzlüleri

8. Aşağıdakilerden hangisi, genç sahabilerden biridir?

A) Hz. Ebu Bekir (r.a.)
B) Hz. Hamza (r.a.)
C) Hz. Ömer (r.a.)
D) Hz. Üsame (r.a.)

9. Kureyş’in en yakışıklı ve zengin gençlerinden biriydi. Bu genç sahabi, Müslüman olunca ailesinden ve kabilesinden büyük baskılar gördü. Baskılardan bunalıp 615 yılında Habeşistan’a hicret etti. I. Akabe Biatı’nda tekrar Mekke’ye döndü. I. Akabe Biatı’ndan sonra Peygamberimiz (s.a.v.) onu Medine’ye, Kur’an’ı ve İslam’ı öğretmesi için gönderdi. İslam tarihinde ilk cuma namazını kıldıran kişi, bu genç sahabidir. Uhud Savaşı’nda şehit edilmiştir.

Sözü edilen sahabi kimdir?

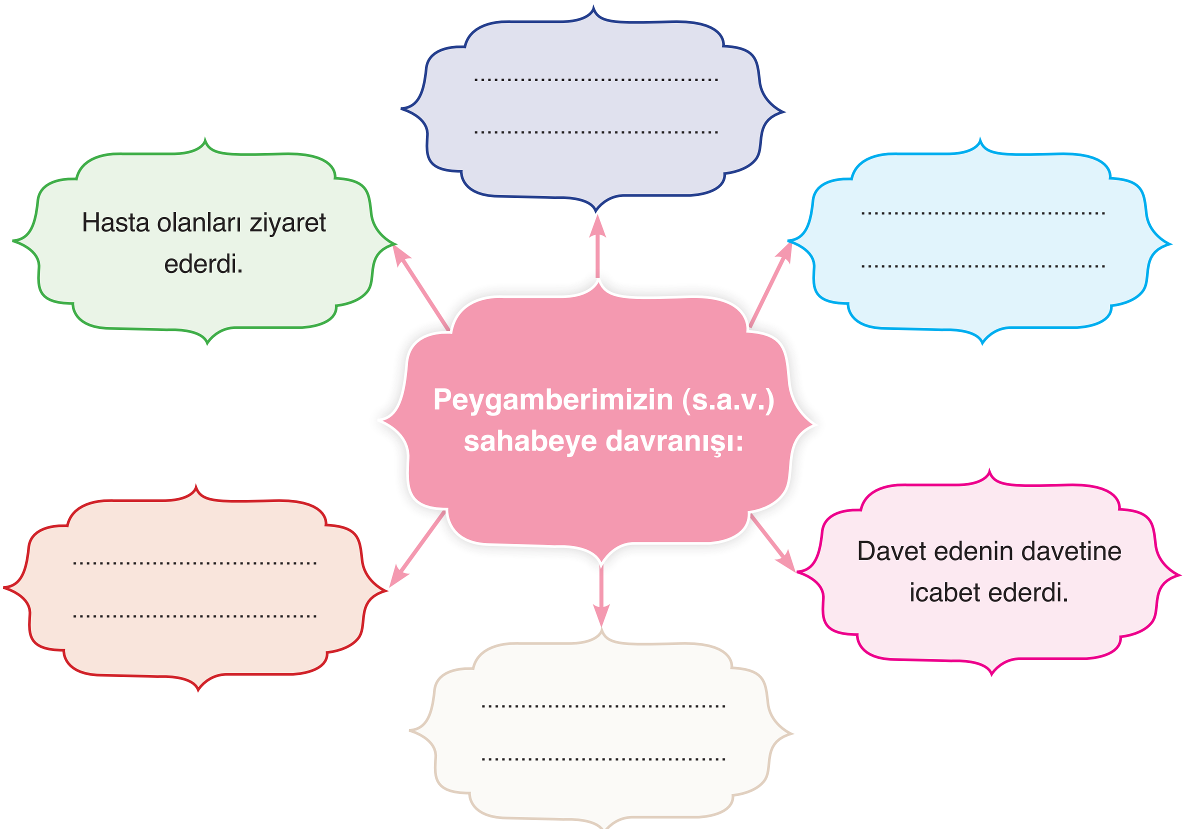
A) Ammar b. Yasir (r.a.)
B) Mus’ab b. Umeyr (r.a.)
C) Cabir b. Abdullah (r.a.)
D) Erkam b. Erkam (r.a.)

10. İlk Müslümanlardan biridir. Zübeyr b. Avvam (r.a.) ile evliydi. Hicret sırasında Peygamberimiz (s.a.v.) için azık hazırlarken iki azık torbasının ağzını, kuşağını çıkarıp ikiye bölerek bağladı. Bundan dolayı Zâtü’n-Nitâkayn (iki kuşak sahibi) lakabıyla anıldı. Peygamberimiz (s.a.v.) onun için **“Allah, bu kuşağının karşılığında sana cennette iki kuşak versin.”** diye dua etti.

Sözü edilen hanım sahabi kimdir?

A) Esma binti Ebu Bekir (r.a.)
B) Aişe binti Ebu Bekir (r.a.)
C) Hafsa binti Ömer (r.a.)
D) Hatice binti Huveylid (r.a.)

C Aşağıdaki şemayı, örneklerden de yararlanarak tamamlayınız.

11. Sahabilerin örnek almamız gereken özellik ve davranışları neler olabilir? Listeleyiniz.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

SÖZLÜK

A

âciz : Gücü bir işe yetmeyen, güçsüz.

adalet : 1. Doğruluk, eşitlik, denklik, aşırılıktan uzak ve dengeli olma, her şeye hakkını verme. 2. Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk, her şeyin olması gerektiği yerde bulunması. 3. Kanunları eşitlik ilkesine göre uygulama, herkesin kanun karşısında eşit tutulmasını sağlama.

âdet : 1. Alışılmış şey, herkes tarafından uyulan; yol, töre, gelenek, görenek, alışkanlık, usul. 2. Akıl ve sağduyu sahibi kişilerin benimseyip tekrarladıkları alışkanlıklar. 3. Akla ve düşünceye dayanmaksızın tekrar edilegelen olay, durum ve davranış.

ahiret : 1. Dünya hayatını takip eden hayatın adı. 2. Dünya hayatındaki amellerin -söz, davranış ve eylemlerin- sonuçlarının alınacağı ve değerlendirileceği zaman.

âl : Aile, aile fertleri.

alâk : 1. Yumurtanın döllenmesinden sonra yumurta içinde oluşan canlı, embriyo. 2. Sperm ile döllenmiş yumurtadan meydana gelen ve insanın ilk hâlini oluşturan hücreler topluluğu.

âlem : 1. Akıl ve duyu organlarıyla bilinebilen veya mevcudiyeti düşünülebilen Allah (c.c.) dışındaki bütün varlıklar. 2. Yaratıcısının varlığına işaret eden ve onun mevcudiyetinin bilinmesini sağlayan her şey. 3. Dünya, cihan, kâinat.

âlim : 1. Bilgin, en iyi bilen, hakkıyla bilen, bilgili. 2. Temel İslam bilgilerini aldıktan sonra belirli bir ilim dalında daha çok ilerleyip uzmanlaşan kimse.

ambargo : 1. Bir kişinin başka kişilerle ilişkilerini engelleme. 2. Bir ülkenin dış dünyayla ilişkilerini engelleme, engelleyim.

amel : 1. Yapılan iş, eylem, fiil. 2. Çalışma, didinme, davranış, uygulama. 3. Bir kural veya dinî emrin yerine getirilmesi. 4. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü davranış. 5. Bir niyete ve amaca bağlı olarak yapılan iş.

arz : 1. Sunma, ortaya koyma, bir nesneyi gösterme, arz etme. 2. Yeryüzü.

ashab-ı kiram : Kerem sahibi, cömert ve şerefli sahabeler.

ashap : 1. Arkadaşlar, dostlar, veliler. 2. Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok kısa süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseler.

ayet : 1. İz, nişan, belirti, eser, açık alamet, işaret, delil, kesin kanıt, ibret. 2. Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine işaret eden her şey. 3. Kur'an surelerinin içinde yer alan, başından ve sonundan özel işaretlerle ayrılan, bir veya daha fazla kelimeden, cümleden oluşan ilahi söz.

azap : 1. Ceza, elem, işkence, şiddetli acı hissi, bedensel ve ruhsal sıkıntı, çile, eziyet. 2. Allah'ı (c.c.) tanımayan veya Rabb'imizin (c.c.) emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek olan ilahi ceza.

azat : 1. Serbest bırakma. 2. Özgür, hür. 3. Köle veya cariyeyi hürriyetine kavuşturma.

aziz : 1. Sevgide üstün tutulan, muazzez. 2. “Mutlak surette; güç, kuvvet ve şeref sahibi, kendisine hiçbir varlığın gücünün yetmediği, aksine dilediği her şeye gücü yeten, emir ve iradesine kâinatta hiçbir varlığın karşı koymasının mümkün olmadığı varlık” anlamında Allah’ın esmâ-i hüsnâsından biri.

B

bereket : 1. Nimet, bağış, Allah’ın (c.c.) karşılıksız vermesi. 2. Uğur, hayır. 3. Bolluk, gürlük, feyiz, mutluluk ve güzelliklerin artması.

beşer : İnsan, insanoğlu.

beşeriyet : İnsanlık.

biat : 1. Söz verme amacıyla el sıkma. 2. Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme. 3. Halifelik makamına geçenin eli üzerine el koyarak veya el sıkışarak kişinin ona bağlılığını göstermesi ve itaat edeceğine söz vermesi.

buğuz : 1. Nefret, kin, düşmanlık, tiksinme, iğrenme. 2. Bir kişiye, yapmış olduğu bir kötülükten dolayı kin besleme, husumet.

buhran : Doğal bir süreçte birdenbire oluşan aykırılık, bunalım, kriz.

C

Cahiliye Dönemi : Hz. Muhammed’in (s.a.v.) peygamberliğinden önce insanların yaşadıkları ve özünde; putlara tapma, soy-sopla övünme, hukuksuzluk, kibir ve zayıfları ezme gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortam.

cehalet : Bilgisiz olma veya bilgi yokluğu durumu.

Celil : “Ululuk sahibi, her şeyi kudretiyle kuşatan, zatında ve sıfatlarında büyük ve eşsiz” anlamında Allah’ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

cihat : 1. Söz ve fiille bütün kuvvetini harcayarak çalışma, yorulma, aşırı gayret etme. 2. İyiliğin yerleşmesi ve kötülüğün ortadan kalkması için maddi ve manevi tüm imkânlarını kullanarak Allah (c.c.) rızası için gayret etme. 3. Düşmanlara karşı ülkeyi savunmak için silahlı mücadele verme. 4. İnsanın her türlü kötülüğe, şeytana karşı verdiği mücadele ve içindeki çirkin tutkuları yenme çabası.

Ç

çilehane : Dervişlerin, tasavvuf ehlinin çile doldurduğu yer.

D

defin : Ölüyü gömme.

E

ecir : Karşılık, mükâfat, sevap.

efdal : 1. Üstün, en üstün, daha üstün, daha makbul, daha uygun. 2. Çok faziletli, yapıldığında sevabı çok olan.

ehl-i kitap : 1. Kitap sahipleri. 2. Yahudiler ve Hristiyanlar. 3. Yahudi ve Hristiyanları müşriklerden ayırt etmek için elde bulunan Tevrat, Zebur ve İncil'e inanan kimseleri nitelemek için kullanılan kavram.

F

faiz : 1. Fazlalık, artma, çoğalma. 2. Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen ve İslam dininde haram kabul edilen kazanç. 3. Borç-alacak ilişkisinde borçlunun, süresi dolan borcunu ödeyememesi durumunda sürenin uzatılmasına karşılık ödemeyi garanti ettiği fazlalık para.

fazilet : 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ve sonradan çalışma yoluyla geliştirip zenginleştirdiği güzel nitelikler.

feryat figân : Haykırarak, ağlayarak.

fitne : 1. İmtihan, deneme, sınama. 2. Bozgunculuk, karışıklık, kargaşa, geçimsizlik, genel güvenliği bozma. 3. Zulüm, haksızlık, inanç uğruna başa gelen ağır işkence, azap, baskı. 4. Küfür, şirk.

fuhuş : 1. Söz ve fiilde çirkinlik, edep ve ahlak dışı söz ve davranış. 2. Din, ahlak, iffet ve hayâ sınırlarını aşan cinsel suçlar ve davranış bozuklukları.

G

gazap : 1. Öfke, kızgınlık, hiddet. 2. Hoşa gitmeyen bir şey karşısında intikam arzusuyla heyecanlanma. 3. Yeryüzünde işlenmiş ve işlenecek olan her türlü zulüm ve haksızlığa karşı Allah'ın (c.c.) verdiği veya vereceği ilahi ceza.

güzergâh : 1. Yol üstünde uğranılacak, geçilecek yer. 2. Yol boyu. 3. Çok geçilen yer, geçek.

H

hadis : 1. Söz, haber. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözleri, fiilleri ve takrirleri. 3. Kur'an-ı Kerim'deki açıklanması gereken yerleri açıklama, emir ve yasakları insanlara bildirme, Kur'an-ı Kerim'de hükmü olmayan konularda hüküm koyma, bireysel ve toplumsal hayatın tüm alanlarında kişileri ahlaken geliştirme amacıyla Hz. Muhammed'in (s.a.v.) söylediği sözler.

hadis-i kutsi : 1. Allah'ın (c.c.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gönlüne ilham ettiği, onun da bu ilham edilen şeyleri kendi ifadesi ile dile getirdiği hadis(ler), Rabbani hadis. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim dışında Allah'a (c.c.) nispet ederek söylediği sözler, hadisler.

hak : 1. Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. 2. Bir iş ve emeğin maddi veya manevi karşılığı. 3. Bir şeye, aslına uygun olarak inanma, bu şekilde kazanılan inanç ve bilgi. 4. Dinin veya hukuk düzeninin tanıdığı yetki ve ayrıcalık.

hasep : 1. Birisinin sülâlesi yönünden iftihar yolu ile saydığı iyilik. 2. Kerem, fiil ve amelde yüksek şeref, iyi iş, sâlih amel. 3. Şeref, asalet, şan ve haysiyet.

haşr : 1. Toplanma, bir araya gelme. 2. Bütün canlıların öbür dünyada yeniden diriltilerek mahşer denilen yerde dünyadaki yaptıklarının ve yapmadıklarının hesabını vermek üzere bir araya gelmeleri, getirilmeleri.

hayır : 1. Servet, mal. 2. İlim, hikmet. 3. Dinin ve aklın yapılmasını iyi, güzel ve yararlı gördüğü; kişinin sadece Allah'ın (c.c.) rızasını gözeterek yaptığı iş, amel.

hicri takvim : Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicretini tarih başlangıcı olarak kabul eden ve Ay'ın yörüngesi üzerinde dönüşüne göre belirlenen kamerî takvim, ay takvimi. Müslümanlar İslam tarihinde en önemli olay olarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hicretini kabul etmişler ve Hz. Ömer (r.a.) döneminden itibaren hicri takvimi esas almışlardır.

hidayet : 1. Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme. 2. Allah'ın (c.c.), insanlara kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulması. 3. Allah'ın (c.c.), kişiye dünya ve ahirette huzurun kaynağı olan ve onu sürekli mutlu edecek yolu göstermesi.

hikmet : 1. Bilgelik, felsefe. 2. Allah'ı (c.c.) gereği gibi bilme bilgisi. 3. İnsanın, varlıkların hakikatini ve gerçek yüzünü gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi. 4. Kur'an ve sünneti doğru bir şekilde anlayabilme ve amel etme yeteneği. 5. Hüküm vermede doğru karar verme yeteneği. 6. İslam dinindeki hükümlerin konuluş amaçları.

hilm : 1. Yumuşak huylu, kibar, efendi, ağırbaşlı ve akıllı olma, uygarca davranma. 2. Gücü kuvveti yerinde olan birinin öfke anında haklı olduğu hâlde karşısındakini cezalandırmak yerine onu bağışlayıp affetmesi.

himaye : Koruma, gözetme, bakımını üstlenme.

huşu : 1. Mutlak bir teslimiyetle Allah'ın (c.c.) emirlerini yeri getirme. 2. Allah'a (c.c.) duyulan saygının bir gereği olarak başta namaz olmak üzere ibadetlerin yerine getirilmesi sırasında kulun sükûnet ve vakar içinde bulunması.

hüsran : 1. Beklenilen şeyin elde edilememesi yüzünden duyulan acı, batkı. 2. Ziyan, zarar.

I

ırk : 1. Kalıtımsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu. 2. Soy. 3. Bir canlı türünde aynı karakteri taşıyan canlıların oluşturduğu alt bölüm.

İ

İbranice : Bugün İsrail'de kullanılan Sami dili.

icabet etmek : Kabul etmek, karşılıksız bırakmamak, karşılık vermek.

iffet : 1. Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma. 2. Cinsel konularda ahlak kurallarına bağlı kalarak insanın namusunu, şerefini ve haysiyetini koruması.

ihlas : 1. Samimiyet, içtenlik, kalbî ve karşılıksız sevgi ve yürekten bağlılık, doğruluk, temizlik, saflık, gösterişsizlik. 2. İnsanın bütün sözlerinde, davranışlarında, ibadetlerinde sadece Allah'ın (c.c.) rızasını gözetmesi.

ihsan : 1. İyilik etme, iyi ve güzel davranma, güzel yapma, bağışlama, bağışta bulunma, ikram etme. 2. İnsanın başta anne-babası olmak üzere diğer insanlara yönelik sevgi ve saygıya dayanan özverili tutumu. 3. İnsanın, kendisini Allah'ın (c.c.) huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesi.

ikamet : Bir yerde oturma, eğleşme.

ikaz : Herhangi bir konu, sorun üzerine ilgi çekme, uyarı.

ikrar : Benimseme, onama, tasdik etme, gizlemeden açıkça söyleme.

ilah : 1. Hak olsun, batıl olsun, tapınılan her türlü varlık. 2. Tapınılan, yüceliği karşısında hayranlık duyulan, gönülden bağlanılıp sığınılan, duyularla idrak edilemeyen varlık. 3. Hayatın tüm alanlarındaki kuralları belirleme yetkisini elinde bulunduran; sevgi, saygı ve yüceltmede eşsiz kabul edilen mutlak varlık, Allah (c.c.).

ilahi : Allah'a (c.c.) ait, Allah'la (c.c.) ilgili olan, Allah (c.c.) tarafından gönderilen.

iltifat : Birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma, ilgi gösterme, rağbet etme.

infak : 1. Karşılıksız yardım, sadaka verme. 2. Zekât. 3. Kişinin kendisi, anne-babası, çocukları ve eşi için yapmış olduğu her türlü meşru harcama. 4. Gerek akrabalardan gerekse diğer insanlardan yoksul ve muhtaç olanlara maddi yardım yaparak onların geçimini sağlamaya yardımcı olma.

inşa : Yapma, bina etme, yapı kurma.

inziva : 1. Köşeye çekilme, halktan uzaklaşıp ayrı yaşama, insanlarla beraber olmaktan kaçınma. 2.Tasavvuf yoluna giren kişinin, kendisini manevi yönden geliştirmesi, topluma eliyle ve diliyle zarar vermediği gibi kendisinin de günaha sebep olacak davranışlardan kaçınmak amacıyla geçici bir süre insanlardan uzak yaşaması.

irtihal : Bir yerden bir yere göç etmek, ölmek.

itaat : 1. Boyun eğme buyruğa uyma, söz dinleme, emre göre hareket etme, saygı gösterme. 2. Allah'ın (c.c.) ve onun Kutlu Peygamberinin (s.a.v.) ortaya koyduğu emir ve yasaklara uyma.

itikaf : 1. Bir yerde kalma, yerleşme, ayrılmama, durma. 2. Bir Müslüman'ın, beş vakit namaz kılınan bir camide ibadet amacıyla bir süre bulunması. 3. İbadete açık olan bir mescitte, kişinin Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için ramazanın son on gününde ibadet niyetiyle kalması.

ittifak : 1. Anlaşma, uyuşma, bağlaşma. 2. Oy birliği.

K

kabile : Ortak bir atadan türediklerine inanılan toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk, klan.

kadı : 1. Hâkim, yargıç. 2. İslam fıkhına göre hukuki anlaşmazlıkları ve davaları karara bağlamak için devletçe tayin edilen görevli.

kadir : 1. Kıymet, değer, itibar. 2. Gücü yeten, güçlü. 3. "Güç, kuvvet ve iktidar sahibi olarak istediği her şeyi bir ilim, hikmet ve ölçü dâhilinde dilediği gibi yaratması, her şeye gücünün yetmesi" anlamında, Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

kafile : 1. Birlikte yolculuk eden topluluk. 2. Aynı yöne giden taşıt veya yolcu topluluğu, konvoy. 3. Sıra ile gönderilen şeylerin her bir bölüğü.

kâhin : Doğaüstü yollardan gizli, bilinmeyen şeyleri ve geleceği bilme iddiasında bulunan kimse.

kâtip : Özel kuruluş veya kamu kurum veya kuruluşlarında haberleşmeyi sağlayan, yazışma yapabilen görevli, yazman.

kavim : Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun.

kayser : Eski Bizans ve Roma hükümdarlarına verilen unvan.

kefil : Borcunu ödemeyenin veya verdiği sözü yerine getirmeyenin bütün sorumluluğunu üzerine alan kimse, garantör.

kerem : 1. Soyluluk, ululuk, büyüklük, asalet. 2. Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik, eli açıklık, lütuf.

kerim : 1. Soylu, asil, şerefli. 2. Eli açık, cömert. 3. "Yarattıklarını rızıklandırmayı, yaşatmayı, onlara şefkat göstermeyi sürdüren, nimetlerini karşılıksız veren, insanların bir kısmını inkâr ve isyanlarına rağmen cezalandırma hususunda acele etmeyen, tövbeleri çokça kabul eden, cömert, ulu, büyük ve en şerefli" anlamlarında, Allah'ın esmâ-i hüsnâsından biri.

kervan : Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

kıyamet : 1. Kalkma, doğrulma, dirilme, ayaklanma, dikilme. 2. Evrende bulunan her şeyin yok olmasıyla, ölen tüm insanların, yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zaman.

kisra : Eski İran hükümdarlarına verilen unvan.

kutsal : 1. Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes. 2. Tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen. 3. Bozulmaması, dokunulmaması ve karşı çıkılmaması gereken, üstüne titrenilen.

küfür : 1. Bir şeyi inkâr etme. 2. Allah'ın (c.c.) varlığını ve İslam dininin ilkelerini inkâr etme, reddetme.

L

lütuf : 1. Bağış, iyilik etme, yardımda bulunma. 2. Kulu, Allah'ın (c.c.) af ve merhametine yaklaştıran, günahlara düşmekten uzaklaştıran her türlü yardım.

M

mabet : İbadet edilen yer, ibadethane.

mahşer : Kıyamet günü ikinci kez sûra üflendikten sonra bütün insanların diriltilerek mezarlarından kalkıp dünyada iken yaptıkları her şeyin hesabını vermek üzere toplanacakları yer.

manastır : Hristiyan din adamlarının, tapınma amacıyla kent hayatından uzakta, kırlık ve dağlık yerlerde yaptıkları dinsel yapı.

maruz kalmak : Bir olayın, bir durumun etkisinde kalmak, bir olay veya durumla karşı karşıya kalmak.

mazhar olmak : İyiliğe, hayra, faydalı ve güzel olan şeye erişmek.

meclis : 1. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı. 2. Bu toplantının yapıldığı yer, şûra. 3. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için bir araya gelmiş kimseler topluluğu.

melal : 1. Can sıkıntısı, usanç. 2. Üzüntü, hüzün, dert.

menetmek : Engellemek, engel olmak, yasaklamak.

menfaat : Dolaylı bir biçimde elde edilen kazanç, çıkar.

mensup : Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili, -den olan, -e bağlı (kimse).

merci : Başvurulacak yer veya makam.

mezhep : 1. Gidilecek yer, gidilecek yol, yöntem, metot, ekol. 2. İslam kültüründe dinî ilimlerde uzman olan bir müçtehidin, dinin ayrıntılarına ilişkin konularda, kendine özgü kural ve metotlarla meydana getirdiği görüşler toplamı, içtihatlar.

miras : 1. Birine, ölen bir yakınından kalan mal, mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt, tereke. 2. Kalıtım yoluyla gelen herhangi bir özellik. 3. Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey.

muamele : Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınma, davranış.

mukabele : 1. Karşılık verme, karşılama, karşılık. 2. Karşı gelme, başkaldırma. 3. Toplu yerlerde yüksek sesle hatim okunurken Kur'an okumasını bilenlerin, gözleriyle Kur'an'ı takip etmesi, bilmeyenlerin dinlemesi.

muktedir : Bir işi yapmaya, başarmaya gücü yeten, güçlü.

murat : Gerçekleşmesi istenilen dilek, olması istenen şey.

mutasavvıf : 1. Tasavvufçu, tasavvufu yaymaya ve tanıtmaya çalışan, tasavvuf yoluna giren kimse. 2. İslam'ın ahlaki değerlerini hayata katmayı ön plana çıkaran; insanın benliğini karartan inançsızlık, cimrilik, korkaklık, kin, haset ve dedikodu gibi kötü davranışlardan kişiyi uzaklaştırmaya çalışan kimse.

mübarek : Kutlu, uğurlu, hayırlı, bereketli, değerli, kendisinde ilahi hayır bulunan.

mücahit : 1. Gayret eden, çok çalışan, cihat eden. 2. Din, can, akıl, mal ve namus emniyetini sağlamak için çalışan; vatanı uğrunda düşmanlarla savaşan; her türlü şirk ve kötülüğün ortadan kalkıp adaletin egemen olması için gayret eden ve tüm bu çalışmalarında yalnızca Allah'ın (c.c.) rızasını gözeten kimse.

müçtehit : 1. Gayret ve çaba sarf eden, çok çalışan, uğraşan kimse. 2. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde açıkça karşılığı bulunamayan yeni konulara, Kur'an-ı Kerim ve sünnet çerçevesinde yeni çözümler bulabilmek için çalışan ve çözüm üreten İslam hukuk bilgini, fıkıh âlimi.

müdd : Eski zamanlarda kullanılan bir sıvı ölçü birimi.

mürüvvet : 1. Mertlik, yiğitlik, cömertlik, iyilikseverlik, insanlık. 2. İnsanlığın gereği olan şeyleri yapma, güzellik ve hayır ile ilgili şeyleri alma, insan onuruna yakışmayacak söz ve davranışlardan sakınma. 3. Dinin, aklın ve örfün kabul ettiği şeyleri yapmaya teşvik eden manevi güç.

müstağni : Zengin, hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, hiç kimseden bir menfaat beklemeyen.

mütebessim : Güler yüzlü.

müzakere : Bir iş ya da şey hakkında konuşmak, görüş alışverişinde bulunmak, danışmak.

N

naaş : Ölen insanın vücudu, ceset.

nail : Erişmiş, ele geçirmiş, başarmış, kazanmış, ulaşmış.

nazil olmak : 1. İndirilmek. 2. Kur'an ayetlerinin Allah (c.c.) tarafından Peygamberimize (s.a.v.) indirilmesi, gönderilmesi, vahyedilmesi.

nefis : 1. Kişi, zat, varlığın kendisi. 2. Can. 3. Gönül, iç dünya. 4. Ruh. 5. Arzu, istek, tutku.

nesep : Bir atadan gelen kimselerin topluluğu, soy.

nişane : Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey, iz, belirti.

nübüvvet : 1. Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet. 2. Allah'ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gereklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.

O

oymak : Dil ve kültür yönünden büyük bir türdeşlik gösteren, birçok boydan oluşan, yapısındaki aileler arasında; toplum, ekonomi, din, kan veya evlilik bağları bulunan göçebe veya yerleşik nitelikteki topluluk, aşiret.

Ö

örf : 1. Güzel ve iyi iş, iyilik, ihsan. 2. Aklın ve dinin iyi ve güzel bulduğu, akıl tarafından reddedilmeyen güzel şeyler. 3. Yasalarla belirlenmeyen, halkın kendiliğinden uyduğu ve toplumda eskiden beri sürdürülen söz ve davranışlar.

P

put : Kendisine tapılmak, ibadet edilmek üzere; taş, ağaç, maden, toprak vb. şeylerden yapılmış olan heykel, resim ve oymalar.

R

rahip : Hristiyan din adamı.

rahmet : 1. İncelik, sevgi, şefkat, merhamet. 2. Birinin suçunu bağışlama, affetme. 3. Sevap, lütuf ve ihsan. 4. Bütün varlıkların iyiliğini arzu edip onlara her türlü yardımda bulunma isteği.

ram : Boyun eğen, kendini başkasının buyruğuna bırakan.

rıza : Razı olma, hoşnut olma durumu.

rızık : 1. Kendisinden faydalanılan her şey. 2. İnsanın ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şey. 3. Allah'ın (c.c.) tüm canlılara kendi katından verdiği; yenilen, içilen, giyilen ve maddi-manevi yararlanılan mallar, çocuklar, eşler, ilim ve iman gibi şeylerin hepsi.

risalet : 1. Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet. 2. Allah'ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.

rivayet : 1. Söylenti. 2. Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

S

sa : Eskiden genellikle buğday, arpa gibi tahıl ürünlerini ölçmekte kullanılan bir ölçü birimi.

salih : 1. İyi, güzel, düzgün, faydalı, hayırlı. 2. Dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, sorumluluk bilinci taşıyan, inancı ile amelleri arasında uygunluk bulunan samimi mümin. 3. İnancında, niyetinde, sözlerinde ve davranışlarında dosdoğru olan hayatında doğruluğu benimseyen kimse.

sûr : Kıyametin kopmasını ve kıyamet koptuktan sonra yeniden dirilmeyi duyurmak için İsrafil adlı melek tarafından üflenilecek olan bir boru.

sünnet : 1. Yol, âdet, gidişat, huy, karakter, mizaç, hâl, tavır, davranış. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) söz, fiil ve takrirlerini (onamalarını) içeren örnek davranışlar. 3. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yapmış olduğu farz ve vacibin dışındaki tavsiyeler, öğütler.

Ş

şer : 1. Kötü, fena. 2. Günah. 3. Bu dünyada hukuki yaptırımları, kınamayı, ahirette de Allah'ın (c.c.) gazabını gerektiren kötü söz ve davranışlar.

şeref : 1. Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur. 2. Toplumca benimsenmiş iyi şöhret.

şerh : 1. Açma, ayırma. 2. Bir anlatım veya kitabı açıklama, yorumlama.

şirk : 1. Denklik, ortaklık, ortak olma, ortak koşma. 2. Allah'a (c.c) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme. 3. Zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konusunda Allah'a (c.c.) başka bir varlığı denk görme.

T

taat : Allah'ın (c.c.) buyruklarını yerine getirme, Allah'a (c.c.) itaat etme, ibadet etme.

takat : Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hâl, derman, kuvvet.

takva : 1.Bilinçli davranma, uyanıklık, dikkatli olma, sakınma, korunma, korkma, endişelenme, kaygılanma. 2. Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme, Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma ve sünneti yerine getirme. 3. Haramları ve dinen şüpheli olan durumları, dinin kötü gördüğü şeyleri terk etme.

talimat : 1. Yönerge. 2. Görevin gerektirdiği türlü sorumluluğun başarıyla yürütülmesi için kumandan, başkan veya daire başkanları tarafından verilen buyruklar.

tavaf : 1. Dönme, çevresini dolaşma. 2. Hac ve umre ibadetini yapacak kişinin, Kâbe'nin çevresini yedi kez dönmesi.

tazim : 1. Yüceltme, ululama, saygı gösterme, kıymet ve önem verme, hürmet etme. 2. Allah'a (c.c.) itaat edip emir ve yasaklarını yerine getirmek suretiyle ona saygı gösterme, Allah'ı (c.c.) her türlü eksiklikten uzak bilme ve tespih etme.

tebliğ : 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. Peygamberlerin, Allah'tan (c.c.) aldıkları vahyi insanlara eksiksiz olarak bildirmesi.

tefekkür : 1. Düşünme, derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma, kafa yorma. 2. Var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışma ve eşyanın bilgisini zihinde toplayabilmek için aklın hareket hâlinde olması, derin derin düşünmesi. 3. Allah'ın (c.c.) Rablığını kavramaya gayret etme.

tevhit : 1. Birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma. 2. “Allah’tan (c.c.) başka ilah yoktur, Muhammed (s.a.v.) onun resulüdür.” anlamına gelen “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah” cümlesine kalp ile inanma ve bu ifadeyi dil ile söyleme. 3. Allah’ı (c.c.) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, onun tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadeti yalnızca Allah (c.c.) için yapma.

U

umre : Hac mevsiminin dışında, ihramlı olarak Kâbe’yi tavaf edip Safa ile Merve arasında sa’y yaptıktan sonra tıraş olmak suretiyle ihramdan çıkarak yapılan ibadet; Kâbe ziyareti.

Ü

ümmet : 1. Topluluk, cemaat, millet. 2. Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

V

vahiy : 1. Gizli konuşma, fısıldama, ilham etme, ima ve işaret etme, ortaya çıkarma. 2. Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyulup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.

vefa : 1. Dostluk, sevgide içtenlik ve devamlılık, kararlılık. 2. Sözünde durma, sözünü yerine getirme.

vesile : 1. Kendisiyle herhangi bir amaca ulaşılan ve yakınlık sağlanan şey, araç, vasıta.

Y

Yahudilik : Allah’ın (c.c.), Hz. Musa (a.s.) aracılığı ile İsrailoğulları’na göndermiş olduğu dinin, insanlar eliyle değiştirilmesiyle ortaya çıkan dinî ve millî inanç.

yetim : Babası ölmüş olan (çocuk), babasız.

Z

zaaf : 1. Düşkünlük. 2. İrade zayıflığı. 3. Eksiklik, yetersizlik.

zat : Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs.

zikir : 1. Adını söylemek, sözünü söylemek, anmak. 2. Okunması âdet olan duaları ve Kur’an ayetlerini sürekli tekrarlamak. 3. Allah’ın (c.c) bazı isimlerini, anlamlarını düşünerek belli sayıda ve belli miktarlarda okumak.

zulüm : 1. Baskı, şiddet, eziyet, işkence, haksızlık etme, haddi aşma. 2. Allah’a (c.c.) ortak koşma, sapıklık, dalalet, Allah’ın (c.c.) birliğini inkâr etme. 3. Kendisine tanınan hukuki sınırı geçme, başkasının hakkını alma.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel. **el-Müsned.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Baktır, Mustafa. **"Suffe". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 3: 47. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2009.

Buzpınar, Ş. Tufan. **"Nakîbu'l-Eşraf". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 32: 322-324. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2006.

Buzpınar, Ş. Tufan. **"Surre". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 37: 367-369. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2009.

Celaleddin Suyûtî. **el-Câmiu's-Sağîr.** Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004.

Çakan, İsmail Lütfi ve Muhammed Eroğlu. **"Abdullah b. Abbas". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 1: 76-79. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1988.

Çakın, Kâmil. **"Hanzala b. Ebu Âmir". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 16: 51. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1997.

Dinî Terimler Sözlüğü. haz.: Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, Ömer Akyürek, Bilal Deliser, Ayhan Baştürk, Ali Çınar, Yusuf Mavili ve Recep Toparlı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2010.

Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî. **el-Câmiu's-Sahih.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1991.

Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî. **el-Edebü'l-Müfred.** Tercüme: Hanefi Akın. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2013.

Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vkıd el-Vâkıdî. **Kitabu'l-Meğâzî.** Tercüme: Musa Kâzım Yılmaz. İstanbul: Harf Yayınları, 2014.

Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid Mâce el-Kazvini. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali en-Nesâî. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû Davud Süleyman b. Eş'as b. İshak es-Sicistani. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû İsa Muhammed b. İsa Tirmizî. **es-Sünen.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî. **Kitabü'ş-Şemâil.** Tercüme: Mehmet Raif Efendi. İstanbul: Hisar Yayınevi, 2013.

Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî. **es-Sünen.** Tercüme: Abdullah Parlıyan. Konya: Konya Kitapçılık, 2014.

Ebû Muhammed Abdülmelik İbn-i Hişam. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: Hasan Ege. İstanbul: Ravza Yayınları, 2012.

Ebu'l-Fidâ İmâduddin Ömer İbn-i Kesir. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: Hanefi Akın. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2013.

Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî Müslim. **el-Câmiu's-Sahih.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Erul, Bünyamin. **"Zeyd b. Sabit". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 44: 321-322. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2013.

Fayda, Mustafa. **"Aişe". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 2: 201-205. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1989.

Fayda, Mustafa. **"Ammar b. Yasir". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. 3: 75-76. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1991.

Fığlalı, Ethem Ruhi ve M. Yaşar Kandemir. **"Ali b. Ebi Talip". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 2: 371-375. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1989.

Hadislerle İslam. haz.: Komisyon. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.

Hamidullah, Muhammed. **İslam Peygamberi.** Tercüme: Salih Tuğ. İstanbul: İrfan Yayınevi, 1980.

Hoca Ahmet Yesevî. **Divan-ı Hikmet.** haz.: Hayati Bice. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.

Kandemir, M. Yaşar. **"Abdullah b. Ömer". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. 1: 126-128. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1988.

Kandemir, M. Yaşar. **"Hatice". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 16: 465-466. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1993.

Kandemir, M. Yaşar. **"Muaz b. Cebel". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 30: 338-339. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2005.

Köksal, M. Âsım. **"Dârü'l-Erkam". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 8: 520-521. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1993.

Kur'an-ı Kerim Meali. haz.: Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2005.

Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali. haz.: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, Ali Özek ve Ali Turgut. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir. haz.: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

Malik b. Enes. **el-Muvatta.** İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Muhammed b. Cerir Taberî. **Tarih-i Taberî.** Tercüme: Faruk Gürtunca. İstanbul: Sağlam Yayınları, 2013.

Muhammed İbn-i İshak. **es-Sîretü'n-Nebeviyye.** Tercüme: M. Şafi Bilik. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.

Muhammed İbn-i Sa'd. **Kitabü't-Tabakâti'l-Kebîr.** İstanbul: Siyer Yayınları, 2015.

Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2018.

Önkal, Ahmet. **"Erkam b. Erkam". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 11: 305. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1995.

Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

Yardım, Ali. **"Esma binti Ebu Bekir". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.** 11: 402-403. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1995.

Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Yayınevi Arşivi

Sayfa: 12, 14, 25, 31, 33, 35, 37, 47, 55, 62, 65, 70, 77, 81, 95, 97, 98, 109, 111, 121.

Sayfa: 17 www.diyanet.gov.tr**.**

Sayfa: 55 www.kızılay.org.tr

Sayfa: 73 https://www.google.com/search?q=isam+k%C3%BCt%C3%BCphane&tbm=isch&source=lnt&tbs=isz:l&sa=X&ved=0ahUKEwjMw9f_pfDhAhU9VRUIHUXpBq0QpwUIHw&biw=1905&bih=851&dpr=1#imgrc=DrNgCLIBRT2TxM:

Sayfa: 79 maraspusula.com.tr

Sayfa: 104 www.diyanet.gov.tr

http://www.shutterstock.com adlı siteden telif hakkı ödenerek satın alınmıştır.

Sayfa No.	Shutterstock No.	Erişim Tarihi
9	1023635185	03.06.2018
10	34379798	03.06.2018
14	516809377	03.06.2018
20	1302017	03.06.2018
25	167857616	03.06.2018
31	549548596	15.06.2018
36	622782341	15.06.2018
41	1045587703	15.06.2018
43	53724565	15.06.2018
46	274797854	15.06.2018
47	113031325	15.06.2018
48	108812621	16.06.2018
50	158247077	16.06.2018
55	270764147	16.06.2018
62	107777702	16.06.2018
66	186192581	16.06.2018
66	180976094	16.06.2018
70	96451247	16.06.2018
77	88515751	18.07.2018
85	694728043	18.07.2018
88	722590639	18.07.2018
88	12546608	18.07.2018
95	486235252	18.07.2018
97	424271533	18.07.2018
100	750328501	18.07.2018
100	572389627	19.07.2018
102	651249835	19.07.2018
104	285770702	19.07.2018
104	370832738	19.07.2018
116	591510350	20.07.2018
120	707252656	20.07.2018
122	597726092	20.07.2018

CEVAP ANAHTARLARI

1. ÜNİTE

B

8	9	10	11	12	13	14
B	A	C	D	C	C	C

C

Kuba	Hz. Ebu Bekir (r.a)	Habeşistan’a	Ranuna	Ravza-i Mutahhara	Muhacir	Ensar	Hz. Hatice

2. ÜNİTE

B

8	9	10	11	12	13
B	C	C	C	B	C

C

Lanetçi	Allah	Merhamet	Yeryüzünde-kilere	Yetimin	Güzel	Bizden

3. ÜNİTE

B

6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
C	D	D	B	A	A	D	A	D	D

4. ÜNİTE

B

9	10	11	12	13
D	A	A	C	B

5. ÜNİTE

B

7	8	9	10
B	D	B	A